

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911.

Andra kammaren.

Nr 57.

Onsdagen den 24 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande maj.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma voteringar komme att anställas nästkommande lördag den 27 maj angående de voteringspropositioner, som då vore af kamrarna godkända.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition angående provisorisk löne-reglering för medicinalstyrelsen.

§ 4.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 108 och 109.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning af bevillningsutskottets memorial nr 38, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande, nr 31, i anledning af väckt motion om upphäfvande af stämpelskatten å inrikes växlar, blef den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 6.

Bevillningsutskottets härpå föredragna memorial nr 39, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande viss del af be-

villningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 9 mom. 3 A) i tulltaxeunderrättelserna samt § 13 mom. 3 A) i förordningen med tulltaxa den 4 juli 1910 m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, lades till handlingarna.

§ 7.

Härefter föredrogs andra särskilda utskottets memorial, nr 3, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning; och blef utskottets däri gjorda hemställan af kammaren bifallen.

§ 8.

Till afgörande förelåg nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 123, angående regleringen af utgifterna för kapitalökning i hvad angår jordbruksärendena.

Angående
medel för
skogsköp.

Punkten 1, angående medel för skogsköp.

I två särskilda inom Andra kammaren väckta motioner hade framställningar gjorts om anvisande af medel till inköp af skogsbärande eller till skogsbörd tjänlig mark.

Herr *Kronlund* hade i motionen nr 78 mom. 2:o yrkat, att Riksdagen måtte af tillgängliga skogsmedel å extra stat för 1912 anvisa ett belopp af 1,000,000 kronor att användas för inköp af sådan mark.

Vidare hade herr *Lindhagen* i motionen nr 250 föreslagit, att Riksdagen ville för nämnda ändamål anvisa dels på ordinarie stat 1,500,000 kronor och dels af lånemedel 1,500,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, måtte för inköp af skogsbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1912 anvisa ett belopp af 1,000,000 kronor.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den hemställan, som jordbruksutskottet vid denna punkt gjort, afser ett ändamål, som gifvetvis af alla måste anses såsom synnerligen godt och behjärtansvärdt, och Riksdagen har ju också vid många föregående tillfällen visat sig uppfatta saken på det sättet. Därför har äfven Riksdagen beslutat, att kronoegendomar, som inbringa i arrende 600 kronor och därunder, få försäljas och att medlen få användas för inköp af skogsbärande mark, och jag skulle vilja säga, att den

tanke, som den ene af årets motionärer, herr Kronlund, gifvit uttryck åt, nämligen att man skulle låta samma bestämmelse gälla för kronoegendomar, hvilkas arrende inbringa mellan 600 och 800 kronor, torde vara värd att taga vara på. Det föreligger emellertid icke nu något förslag i den riktningen. För öfrigt har Riksdagen vid åtskilliga tillfällen beviljat särskilda anslag för samma ändamål som det nu ifrågasatta. Men det har dock alltid skett, när det funnits särskildt god tillgång i riksstaten. Det är af *öfverskottsmedel*, som dessa anslag blifvit tagna. Däremot har aldrig Riksdagen varit med om att bevilja *lånemedel* för nu förevarande ändamål, och senast år 1909, när ett förslag förelåg om beviljande af 1 miljon kronor på lånevägen för ändamålet, afslog Riksdagen detta förslag. Jag tror därför, att man först måste göra klart för sig, hvarifrån man skall taga medlen för det af jordbruksutskottet föreslagna ändamålet, för att kunna med säkerhet bedöma situationen. Det är visst så, som utskottet säger, att det tillkommer statsutskottet att föreslå sättet för fyllande af behovet — detta har således icke kunnat åligga jordbruksutskottet — och jag har naturligtvis icke anledning att framställa den ringaste anmärkning mot utskottet, för att det icke inlåtit sig på den frågan. Tvärtom hade det kunnat föranleda anmärkning, om utskottet hade gjort det. Men det är en sak, och en annan är hur det i realiteten ställer sig. Nu skulle jag vilja säga, att om det vore möjligt att få in hela beloppet på staten, skulle jag med allra största nöje se, att detta användes på sätt som här förslagits. Men hur står det till med den saken? I den delen får man söka göra klart för sig, hurudan ställningen för närvarande är. Jag yttrade mig härom för några dagar sedan, och jag ber att få rekapitulera hvad jag då sade. För den händelse antingen växelstämpelbeskattningen af Riksdagen slutligen bibehålles eller någon skatt, som kan gifva lika mycket i utbyte, i stället påläggas, äfvensom för den händelse att, i öfverensstämmelse med bankoutskottets hemställan, bankvinsten kommer att i sin helhet tillföras riksstaten, så blir ställningen den, att cirka 650,000 kronor, som blifvit afprutade under riksdagens lopp, finnas tillgängliga. Af dessa 650,000 kronor torde man nog få beräkna, att 150,000 kronor behöfvas för afjämnning på andra håll. Jag tror därför att man med full säkerhet kan räkna på ett öfverskott af 500,000 kronor, och dessa skulle väl i första hand användas för det nu ifrågasatta ändamålet. Men det föreslås ju en miljon härför, och frågan är, huru de 500,000 kronorna skola anskaffas. Då jag är alldeles öfvertygad om, att det icke kan bli tal om att för detta ändamål lägga på en ny skatt, finnes det endast två vägar att välja. Den ena är den, att man höjer inkomstberäkningen för någon inkomstitel. Jag har förut framhållit såsom min uppfattning, att detta icke är ett lämpligt tillvägagångssätt, ty det finnes absolut ingen anledning att höja någon inkomstitel utöfver

Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)

Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)

hvard Kungl. Maj:t föreslagit, när man ser på inkomstsidan i dess helhet.

Då återstår endast den andra vägen, lånevägen, och det är just detta som gör, att jag ansett mig böra säga några ord i denna fråga. Man kan säga, att det ändamål, för hvilket man skulle låna penningar, är i detta fall minst lika godt som beträffande många andra saker, för hvilka man lånat. Jag vill icke bestrida detta, men jag vill dock säga, att äfven om man redan lånat penningar för en del ändamål, som icke äro fullt så goda som detta, är det i och för sig icke något skäl för att ytterligare beträda lånevägen. Jag tror därför, att man härvidlag bör iakttaga ganska stor försiktighet, ty har man en gång slagit in på denna väg, är det förvånande, hur lätt man fortsätter på densamma och hur svårt det är att komma därifrån. Jag ber att såsom en liten antydning om, att en fortsättning nog skulle komma att följa, få hänvisa till en passus i utskottets utlåtande på sidan 10, där utskottet säger sig kunna vara nöjdt med denna af utskottet förordade miljon, under förutsättning att densamma skulle kunna under en följd af år för ändamålet påräknas. Således är det icke längre fråga om, huruvida det finnes tillfälliga tillgångar, ett tillfälligt öfverskott på ett års stat, utan det är snart sagdt meningen att uppföra denna utgift såsom ordinarie. Om det icke finnes något öfverskott på inkomstsidan tillgängligt för att täcka behovet med, blir det nödvändigt att gå lånevägen.

Jag tror, att det har ganska stor principiell betydelse, hvilket beslut Riksdagen i denna sak fattar. Nu vill jag säga, att jag nog tror, att det i längden skall bli lönande att låna för här ifrågasatta ändamål, men jag känner mig dock tämligen öfvertygad om, att det skall dröja en lång följd af år, innan ett sådant resultat uppnås. I hvarje fall kommer detta icke att vara förhållandet i början, utan då måste man taga af skattemedel för ränta och amortering.

Utskottet säger visserligen, att skogsmedel finnas att tillgå i så stor utsträckning, att man väl bör kunna tillåta sig en utgift af ifrågavarande beskaffenhet. Men jag skulle härvidlag vilja säga, att det resonemanget kan jag för min del icke riktigt godkänna. Ty man får nog icke göra på det sättet, att man betraktar en viss statsinkomst såsom någonting afskildt för sig själf och säger, att den är tillräcklig för att sköta den gren af statsförvaltningen, hvarifrån inkomsten härflyter; det räcker mer än väl till och därför kan man lägga på litet till för att ytterligare befrämja denna gren. Om man räknar på det sättet, tror jag, att det är klart, att många grenar af statsförvaltningen, nämligen de, som icke hafva några inkomster alls, utan blott utgifter, skulle blifva lidande. Man måste i stället räkna på det sättet, att alla statens inkomster tillsammans äro ämnade att täcka alla statens utgifter tillsammans. Och om man då af en sådan statsinkomst som

dessa skogsmedel tager bort räntan och amorteringen eller kanske rent af hela kapitalet för att lägga uti inköp af skogbärande mark, har det naturligtvis med sig den konsekvensen, att man för andra statsutgifter i stället måste anlita skattemedel. Huru man än vänder på saken, måste naturligtvis resultatet af hvad man här lånar eller påför blifva, att, i den mån man icke genast kan få motsvarande afkastning, man måste, intill dess detta blir förhållandet, taga beloppet i fråga af de skattskyldiga. Jag tror därför, att det är utaf en ganska stor vikt att tänka sig för, innan man slår in på den vägen. Det föreligger nu icke heller någon utredning om, huru det ekonomiskt sedt skulle komma att ställa sig, huruvida affären, om jag så får säga, skulle komma att förränta sig och hafva förmåga att bära sig själf.

Det vill synas mig, att, innan man tager ett så pass viktigt steg som detta, ett steg som *kan* hafva, efter mitt sätt att se, och antagligen också *får* så viktiga följder som detta, man bör söka göra litet mera klart för sig, huru saken i själfva verket gestaltar sig.

Nu är det på det sättet, att enligt den nya riksstatsreformen kommer det att efter år 1912 för hvarje år meddelas tablåer, utvisande förhållandet mellan kapital och vinst beträffande statens olika affärsdrifvande verk, och ibland andra äfven domänstyrelsen. Utaf dessa kommer man i tillfälle att se, huruvida verkligen skogsmedlen, som ju, absolut taget, hafva ökats ganska mycket under de senare åren, också stå i det rätta förhållandet till det kapital, som är nedlagdt uti skogarna, så att man kan säga, att affären verkligen är i och för sig lönande. Endast för den händelse, att man kan se detta, vill det synas mig, som om man kunde med större lugn än eljest gå tillväga på det sätt, att man jämväl för nu ifrågavarande ändamål liksom för de många andra för hvilka vi låna, kunde anlita lånemedel. Jag tror, att en försiktig lånepolitik med hänsyn till staten bör fordra, att man, till dess att en sådan relativ klarhet har kunna blifva lagd öfver dessa frågor, iakttager samma försiktiga hållning, som Riksdagen alltid hittills har gjort. Och man bör äfven nu kunna göra detta, så mycket hellre som man därigenom icke blefve förhindrad från att i alla fall, inom gränsen eller ramen utaf hvad som förut därtill har från Riksdagens sida afsetts, tillgodose i någon mån, om också ej fullt så mycket som här har föreslagits, det syfte, som, jag upprepar det ännu en gång, i allo är godt och behjärtansvärdt och som utskottet velat med sitt förslag främja.

Jag menar, att man skulle kunna med större lugn uppföra en half miljon på staten för nu ifrågavarande ändamål i stället för, såsom af utskottet föreslagits, en miljon. Då jag icke kan finna, att beloppet i och för sig är af så synnerligen stor betydelse, utan att den största betydelsen ligger däruti, att Riksdagen genom att anvisa medel pointerar sin önskan att, såvidt sådant

Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)

Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)

kan låta sig med försiktighet göras, Riksdagen bör främja inköp af skogsbärande mark, och man vinner detta syfte redan genom att gifva en half miljon, hvilket skulle stå i öfverensstämmelse med hvad Riksdagen hittills gjort, skulle jag tro, att det vore försiktigare att stanna vid detta och ej nu i Riksdagens sista timmar fatta ett beslut, som, såsom jag ser saken, med sannolikhet skulle föra med sig konsekvenser utaf en principiell innebörd, motsatt den som riksdagen alltid hittills har i dessa saker velat följa.

Vidare anförde

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag vill visst icke klandra herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för det han lämnat oss upplysning om, huru dåligt det är ställt i statens kassa för tillfället. Jag måste dock beklaga, att herr statsrådet icke vid några andra punkter förut, i ett tidigare skede af riksdagen, uppträdt och anlagt samma sparsamhetssynpunkt, som han gjorde nu.

Här är dock frågan om ett anslag af sådan beskaffenhet, att vi hafva all möjlig utsikt till att icke allenast få igen pengarna med ränta utan till och med få vinst. Och det har icke heller statsrådet sökt att förneka.

Jag tror för min del icke, att det skulle vara omöjligt att uppbringa denna fond till det belopp, som utskottet föreslår. Det är dock en orubblig sanning hvad utskottet säger:

»Skogarna torde måhända vara den af vårt lands naturtillgångar, som är af största betydelsen för landets ekonomiska välfärd, och detta ej blott i närvarande stund utan, på grund af deras, rätt skötta, egenskap af beständighet, säkerligen i än högre grad för kommande tider, då de döda naturtillgångarna, såsom malmfyndigheterna m. m., blifvit i större eller mindre grad utnyttjade.»

Det är således af den allra största betydelse, att staten söker förvärfva så mycket skogsmarker som möjligt.

Se vi vidare på den tabell, som är införd på sid. 9 i utskottets utlåtande, och hvad utskottet på samma sida skrifvit, så finna vi, att staten icke varit i tillfälle att i så hög grad, som önskligt varit, uppköpa de skogar som hembjudits staten, och att utskottet har uttalat den uppfattning, som sannolikt är riktig — och hvad för resten är känt — att dessa skogar i många fall hafva öfvergått i enskild ägo och således gått ur statens hand. Jag kan för min del icke tro, att det verkliga är så illa ställt med vår statskassa, att vi icke kunna uppbringa det lilla belopp, hvarom här är fråga, för ett sådant ändamål som detta, hvarigenom staten skulle kunna förvärfva sig skogsmark och därmed betrygga statens ekonomiska ställning i mycket högre grad, än som kanske varit

fallet beträffande något annat anslag, som förelegat under den nu snart tilländagångna riksdagen.

Jag kan icke finna annat, än att man af rent ekonomiska skäl samt i statens välförstådda intresse bör bifalla det förslag, som här föreligger, hvarför jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)*

I detta yttrande instämde grefve *R Hamilton* samt herrar *Kronlund* och *Rune*.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman, mina herrar! Det är nog riktigt, såsom den siste ärade talaren nämnde, att det är af största betydelse för staten att såvidt möjligt skaffa sig skogsmark. Jag tror dock icke, att de konsekvenser äro så alldeles riktiga, som han i sitt yttrande talade om och som skulle inträffa, i fall staten låte skogarna gå sig ur händerna och dessa i stället komme i enskild ägo. Är det nu någon verklig olycka, att äfven enskilda personer förskaffa sig skogsegendom? Jag tror för min del icke, att så är. När statens tillgångar för närvarande icke äro sådana, att de medgifva, att vi köpa för 1 miljon kronor, tycker jag verkligen, att det vore bättre, om vi låte oss nöja med $1\frac{1}{2}$ miljon i stället för att låna att köpa skogar med. Om det, såsom talaren här nämnde, vore så fördelaktigt för staten att skaffa sig så stora skogsmarker som möjligt, då förstår jag icke, hvarför man icke för skogsinköp skulle kunna bevilja $1\frac{1}{2}$ miljon, såsom herr Lindhagen begärt, i stället för denna af utskottet förordade miljon. Jag anser för min del, att vi icke böra köpa mer än vi verkligen ha råd att betala; det tycker jag är rimligt, och det böra vi göra i stället för att vi skulle ge oss in på lånevägen för denna sak

Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring att i stället för 1 miljon sättes 500,000.

Grefve *R. Hamilton*: Herr talman! Det låter verkligen egendomligt, när man hör att den siste ärade talaren, som icke visat någon vidare sparsamhetsvänlighet under Riksdagens lopp, då det gällde stora anslag, i synnerhet för vårt försvar, nu börjar pruta, när det gäller ett sådant anslag som det nu ifrågasatta, nämligen att öka statens tillgång af skogar. Man motionerar här i kammaren, t. o. m. från högerhåll, om rätt att för statens räkning få exproprieras kalmarker för att plantera skog på. Nu visar det sig, att staten kan förskaffa sig skog utan att behöfva exproprieras. Staten kan genom att köpa ungskog rädda densamma och förskaffa sig stora tillgångar, hvilka för framtiden kunna vara synnerligen lämpliga.

Jag föreställer mig, att det icke skall vara svårt för statsutskottet att få budgeten att gå ihop, äfven om kammaren beslu-

Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)

tar, att detta anslag skall utgå med ett belopp af en miljon. Jag erinrar mig icke i detta ögonblick — det tillkommer för öfrigt icke det utskott jag tillhör att därom yttra sig — till hvilket belopp skogsmedlen äro beräknade, men jag ser här af utskottets betänkande, att för förlidet år beräknades skogsmedlen till nio miljoner kronor, men uppgingo till i det närmaste elfva miljoner kronor. Jag tror icke, att det är farligt att beräkna skogsmedlen till en half miljon kronor mer, än hvad som föreslagits. Det är ju ganska lätt att ta inkomst af statens skogar genom skogsförsäljning. Jag vill icke, att detta skall ske i alltför stor utsträckning, men när det sker för att öka tillgången på skogsmark, att alltså öka statens kapital, så bör det icke vara farligt.

Jag anholder, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Jag har den uppfattningen i denna fråga, att när staten skall uppträda såsom köpare af skogsmark, bör den också se till, att den icke uppträder i en tid, då skogsmarken är alltför dyr, något som enligt mitt förmenande för närvarande är fallet. Under vissa perioder är skogen dyr och under andra åter billigare, och det är naturligtvis under den billigaste tiden, som staten bör uppträda såsom köpare och hjälpare för dem, som verkligen behöfva att sälja. Nu har det alltsedan 1874 varit så, att man för skogsinköp för statens räkning disponerat dels köpeskillingarna för försälda mindre kronoegendomar, dels anslag, som vissa år anvisats af skogsmedel. År 1907 beviljade man dessutom en summa af en half miljon kronor i sådant syfte. Jag tänker mig för den skull, att när nu utskottet föreslår Riksdagen att anvisa en miljon kronor, man med hänsyn till att under nuvarande förhållanden skogsmarken är så dyr kunde nedsätta beloppet till 500,000 kronor. Hvar och en, som åhörde herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, fann tydligt, att han icke ville, att vi skulle låna penningar till att köpa skogar med under så brydsamma tider, som nu råda, då nämligen skogsmarkerna äro dyrare än vanligt och dyrare än de kanske bli under kommande år.

Jag tror således, herr talman, att alla skäl tala för, att vi här icke bevilja mer än 500,000 kronor, hvarför jag ber att få yrka att utskottets kläm ändras därhän, att den kommer att lyda: »att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, må för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1912 anvisa ett belopp af 500,000 kronor.»

Herr *Swallingson* instämde häruti.

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! När man här hörde herr finansministern tala om, att vi icke ha råd att, när

det gäller att bevara landets naturrikedomar genom inköp af skog, öka det stora skogskapital, staten har i sin ägo och åtminstone i någon mån äfven skydda dessa områden mot förstöring; när man hör detta, låter det verkligen som en skärande ironi, om man nämligen erinrar sig en votering under femte hufvudtiteln. Då satt herr finansministern tyst, fastän det då gällde många, många fler miljoner än nu. Här, när det gäller en sak, som kan så oerhördt gagna vårt land, som verkligen här är fallet, en sak, där Riksdagen gång på gång beviljat särskilda statsanslag i ännu högre grad, här kan man verkligen förvåna sig öfver statsmannavisheten på statsrådsbänken. Vi ha dock orsak att i hög grad beflita oss om just inköp af skogsmark. Af skogsmarkerna i Norrbottens och Västerbottens län tillhöra mellan 30 och 40 procent staten, medan i det öfriga Sverige knappast 10 procent af skogsmarkerna äro i statens ägo. För hvarje år som går se vi ju, huru skogarna raseras just i mellersta och södra Sverige. Det är därför för oss här en bjudande plikt att i så hög grad som möjligt inköpa skogsmarker just för att i särskildt södra och mellersta Sverige bevara och öka statens skogskapital. Också framhålles just från domänstyrelsen, att det är af yttersta vikt, att den har stora kapital till sitt förfogande. Det är nämligen så, att ju större skogsareal staten kan på en gång inköpa från enskildt håll, ju billigare och ju mera rationellt blir det för staten att göra sådana inköp, än om man skulle göra inköpen i små proportioner och begränsa dem till de små tillgångar, som man har eljest för detta ändamål genom afkastningen af försäljningen af kronohemman. Det är nog så, att denna afkastning tenderar att gå ned, därför att man ända sedan 1902 hållit på med försäljning af sådana hemman, som få försäljas, och en gräns är därvidlag fastställd, och den gäller ännu och kommer väl äfven att gälla för framtiden. Jag har själf motionerat om att vidga den gränsen, fast jag sedermera af viss anledning måst återtaga min motion. När man sålunda ser, att man kanske går tillmötes en tid, då möjligheten att kunna köpa inskränkes, synes det förefinnas så mycket större skäl att af denna anledning bevilja ett större anslag i detta fall.

Herr finansministern pekade på omöjligheten att med statens nuvarande tillgångar kunna bevilja detta större anslag. Men, mina herrar, vi måste väl ändock besinna, att en del af dessa skatte-titlar äro sådana, att man af dem kan beräkna en större tillgång än man gjort, och för öfrigt förestår om någon dag ett beslut, som kanske gör, att vi kunna spara ett ganska stort belopp — jag menar här anslaget till Glasbergalinjen. Just af dessa anledningar ber jag för min del, herr talman, att på det allra varmaste anhålla om bifall till det af jordbruksutskottet här förordade anslaget å 1 miljon kronor.

*Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)*

Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet S w a r t z: Herr talman! Gentemot de ärade medlemmar af jordbruksutskottet, som nu yttrat sig, ber jag att ännu en gång få framhålla, att all bevisföring angående det önskvärda i att öka statens innehaf af skogbärande mark är på mig förspild och onödig, af den enkla anledning, att jag erkänt vikten däraf. Jag har icke på något sätt motsatt mig den saken, utan tvärtom har den enda skiljaktigheten oss emellan rört frågan, om hvilka medel man skulle använda till detta ändamål och om man skulle, oafsedt hvarifrån man tar medlen, nu öka statens förvärf af skogbärande mark. Det är i detta afseende, som jag har tillåtit mig att peka på, hvad Riksdagen alljämt förut har gjort. Den har ju icke velat bevilja dylika medel annat än i form af anslag på stat, och jag har tillåtit mig erinra därom, att det nu icke synes mig finnas utrymme för ett anslag på stat för detta ändamål å mer än en half miljon kronor.

I detta sammanhang ber jag att få säga ett par ord med anledning af hvad herr Daniel Persson yttrade. Han upprepade, hvad man både nu och tillföre så många gånger lagt mig till last, nämligen att jag icke långt för detta talat om, huru det ställde sig med riksstaten. Jag ber i det hänseendet få erinra därom, att detta är ju något, som egentligen, strängt taget, hvarje riksdagsman borde kunna ta reda på lika bra som jag, eftersom budgetens ställning har förändrats uteslutande genom Riksdagens egna beslut; det kan således icke alls åligga en finansminister att, när fråga föreligger om anslag gång på gång uppträda och tala om för kammaren, att nu är ställningen den och den, nu är den så och så, utan detta lär väl vara riksdagsmännens egen sak att taga reda på, om de nämligen ha intresse därför.

Jag vill tillägga, att det har naturligtvis varit mig alldeles omöjligt att meddela en sådan upplysning förrän de beslut, som skola ligga till grund för upplysningarna, verkligen blifvit af Riksdagen fattade. En hel del af dessa beslut, som medfört besparingar i riksstaten på grund af nedprutningar i anslagen, ha fattats just under den senaste tiden, men innan dessa beslut blifvit fattade har det ju varit omöjligt för mig och för hvilken annan som helst också att uttala sig om ställningen. Jag kan icke tala om den annat än med utgångspunkt från de beslut, som fattats rörande utgifterna under riksstaten.

Herr Kronlund yttrade nu senast, att om ett par dagar kommer att fattas ett beslut, som antagligen kommer att medföra en ganska stor besparing, och han nämnde därvidlag Glasbergalinjen Ja, det är ju mycket möjligt, att han har rätt därutinnan, men jag ber likväl att få påpeka, att det i så fall blir en besparing af låne-medel och att ett dylikt beslut följaktligen icke kommer att ha någon sådan inverkan på riksstaten, att den i någon mån ändrar den bild af förhållandena, som jag här tillåtit mig gifva.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag tror icke, att denna fråga behöfver så mycket ställas i samband med, huru man behandlat öfriga frågor under riksdagen, utan denna fråga bör man väl kunna se ur ren skogsvårdssynpunkt. Vid de föregående tillfällen, då förslag här förelegat om att anslå medel utöfver hvad som influtit genom försäljning af kronohemman, har jag för min del alltid ställt mig emot dylika förslag. När Riksdagen beslöt, att köpeskillingarna för försålda, kronan förut tillhöriga jordbruksfastigheter skulle användas till inköp af skogsmark, skedde detta egentligen därför, att man icke ville genom dylik försäljning minska statens tillgångar, och vidare ville man på detta sätt söka få kala marker eller delvis skogbärande marker i full skogskultur. Det fanns ju då icke någon lag, enligt hvilken enskilda skogsägare skulle svara för skogens återväxt, för den händelse de afverkade sina skogar. Sedan dess ha vi emellertid fått en lag, som ålägger de enskilda skogsägarna att draga försorg om, att deras skogsmarker hållas i ordentlig skogskultur, och om den tillämpas, behöfver man väl icke frukta för att skogarna skola i någon afsevärd grad minskas eller skogbärande marker förvandlas till kala skogsmarker. Jag tror, att om den lagen tillämpas rätt, den verkar mycket godt, och så vidt jag känner till, utöfvas det också en någorlunda stor sträng-
het i fråga om denna lags tillämpning, så att skogarna böra väl icke försvinna, vare sig de finnas i enskild ägo eller i statens ägo. Således har jag trott, att det skulle vara alldeles nog, om man åtnöjde sig med att i stället för de försålda jordbruksfastigheterna skaffa sig skogsegendomar till motsvarande värde och icke ginge utöfver den summa, man på sådana försäljningar finge in. Nu ser jag emellertid, att utskottet här icke så mycket ställt sig på den ståndpunkten, utan mera fäst sig vid, att man icke har medel till inköp af *all* den skogsmark, som hembjudits till staten. Skulle man emellertid anslå tillräckligt med medel för att gå markägarnas önsknings tillmötes, räcker hvarken den ena eller andra af de summor, som nu äro föreslagna.

Af tabellen å sid. 9 i utskottets betänkande framgår — säger utskottet såsom motivering för sin ståndpunkt — »att kronans skogsköp någorlunda motsvarat de gjorda hembuden endast de tidsperioder, då af Riksdagen för ändamålet beviljade extra medel varit tillgängliga eller kunnat påräknas, under det att eljest till kronan hembjuden skogsmark till största delen ej kunnat till kronan förvärfvas, vid hvilket förhållande denna mark sannolikt öfvergått i privata skogsspekulanter ägo. Vidare framgår af tabellen, att ganska afsevärda belopp utöfver de för försålda kronoegendomar inflytande köpeskillingarna erfordras för att kunna utnyttja hembuden.» De marker, som blifvit hembjudna till staten, äro i de flesta fall, såvidt jag känner till, afverkade kala skogsmarker; de ha förut haft bördig skog, men ha sedan af skogsspekulanter eller fastighetsägare blifvit afverkade, och när det skett ha de hembjudits till

*Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)*

Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)

staten. Jag undrar nu, huruvida privata personer ha uppträdt såsom spekulanter och gått staten i förväg genom att inköpa dessa marker. Det är ju möjligt, att jag misstager mig, men om så är händelsen som jag nu antydt, ha dessa privatspekulanter inköpt marken i fråga i förhoppning, att staten sedan om något år skulle inköpa den och dessa privatmän därpå göra en god förtjänst. Att dessa senare köpt sådan mark i och för skogskultur, tror jag knappast kan påvisas annat än i de fall, där de velat skaffa sig lämpliga gränsområden till sina ägor. Det är alltså min tanke, och den kan jag icke komma ifrån, att det egentligen är de, som sälja skogsmarkerna, som mest drifva fram denna fråga. Staten får alltid betala bra vid sådana köp, men det är först i en mycket långt aflägsen framtid, som staten kan påräkna den ringaste afkastning af hvad den sålunda gifvit ut. Åtminstone förhåller det sig så numera. För några tiotal år sedan inköpte ju staten ganska stora egendomar, såsom Granvik i Skaraborgs län och Kloten i Örebro län, men dessa inköp voro särdeles fördelaktiga för staten, ty på de stora marker, som staten sålunda fick, fanns det skog, som icke var afverkad. Men i fråga om de inköp, som nu ske, får staten, som sagdt, vänta länge, innan afkastningen ens betalar förvaltningskostnaderna och arbetskostnaderna, som där måste nedläggas. Om marken försvunne därigenom att staten icke köpte den, så vore ju icke så mycket att säga om dessa inköp, men den finnes ju kvar och den måste skogsodlas, såvida gällande lag rätt tillämpas med afseende å de enskilda skogsägarna. Jag tror icke, att dylika inköp ha så stor betydelse för närvarande, som de hade för några år sedan, och jag har därför den uppfattningen, att man knappast borde för detta ändamål anslå så stora summor, som nu ifrågasatts, utan det borde nu räcka med det lägre belopp, som här är föreslaget.

Herr Lundell: Herr talman! Inom utskottet framställde jag ett yrkande, att för nu ifrågavarande ändamål måtte beviljas en half miljon kronor utöfver hvad som försäljningarna af kronans mindre domäner kunde inbringa. Jag reserverade mig emellertid icke mot det slut, hvartill utskottet kommit, därför att jag icke visste, om det verkligen funnes medel tillgängliga att utan att anlita lånemedel göra dylika inköp för högre belopp än en half miljon kronor. Jag anser för min del, att då staten genom försäljning af mindre domäner årligen disponerar mellan 5- och 700,000 kronor, bör man väl kunna tillgodose statens intressen i fråga om skogsinköp, om man därtill årligen anslår ett belopp å en half miljon kronor. Jag vill särskildt påpeka, att om staten uppträder såsom köpare i allt för stor omfattning, får staten naturligtvis betala ett högre pris, än om den köper i mindre skala. Man kan väl för öfrigt icke säga, att staten icke kan inköpa rätt stora skogsområden, då den disponerar 1,000,000 å 1,200,000 kronor om året för dylika inköp. Det är ju visserligen ett godt ändamål, som det här gäller, men jag tror icke,

att denna affär är ur ekonomisk synpunkt så fördelaktig, att staten här kan anlita lånemedel, utan det bästa är väl att i detta fall använda besparade medel.

Jag biträder yrkandet om detta anslags bestämmande till en half miljon kronor.

*Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)*

Grefve R. Hamilton: Det yrkande, som den siste ärade talaren här slutade med, förvånade mig verkligen, då jag icke finner honom antecknad såsom reservant mot utskottets hemställan och ej heller såsom icke deltagande i utskottets behandling af ärendet ifråga. Han har således inom utskottet varit ense med majoriteten om utskottets förslag, men nu ändrat åsikt under debatten.

Gent emot herr Carl Persson ber jag att få framhålla, att en hel del skogsmark icke är underkastad bestämmelserna i vår nuvarande skogslag, enär på densamma icke fanns skog år 1905, då nämnda lag trädde i kraft. Det är nu delvis sådana marker, som erbjudas staten, och det skulle därför vara för landet i sin helhet synnerligen lämpligt, om staten inköpte desamma, ty då kunde de så småningom blifva skogbärande.

Herr Sjö sade, att det är så dyrt i nuvarande stund att köpa skogsmark. Jag vet icke, hvarifrån han fått den åsikten. Skog kan ju möjligen för närvarande vara dyr, men så är ingalunda förhållandet med skogsmark. Af den tablå, som finnes intagen i jordbruksutskottets förevarande utlåtande, framgår, att under år 1910 var staten erbjuden närmare 90,000 tunnland skogsmark till ett pris af 40 kronor eller något mer per tunnland. Antagligen är en del af denna mark skogbevuxen, och således utgöres endast delvis af kalmarker, hvadan priset icke torde vara högt. Meningen är icke, såsom herr Lundell säger, att man skall pressa upp priset, nej, visst icke, men då mark är erbjuden staten till nära på fyra gånger större areal än hvartill staten har medel för inköp, så förefaller det mig, att man icke kan befara, att priserna blifva uppdrifna. Jag tror tvärtom, att det är mycket lämpligt, att regeringen har till sitt förfogande ett större belopp, så att den, när så lämpligen kan ske, är i tillfälle att inköpa sådan mark.

Herr finansministern sade, att han liksom alla fosterlandsvänner önskade få våra kalmarker bevuxna med skog. Det förvånar mig då verkligen, att han nu i dag är så betänksam och varnar oss för att bevilja detta högre anslag. Hvarför varnade icke herr finansministern Första kammaren, då det gällde att mot regeringens önskan kalla in icke vapenföra till öfningar, att icke slösa bort en tredjedels miljon kronor, ty då hade vi nu måhända haft dessa medel tillgängliga, och denna debatt varit onödig.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)

Herr Vennersten: Jag tillåter mig påpeka det bekanta förhållandet, att staten i köpeskillingar får in ungefär 800,000 kronor årligen, som skola användas för det nu ifrågavarande ändamålet. Om vi således här ytterligare bevilja 500,000 kronor för dessa inköp, blir det sålunda åtskilligt öfver 1 miljon kronor, som kunde disponeras under år 1912 för detta ändamål, och det beloppet är ju ganska afsevärdt. På grund däraf anhåller jag, herr talman, att få ansluta mig till dem, som yrka, att detta anslag måtte sättas till 500,000 kronor.

Herr Kronlund: Gent emot herr Vennersten vill jag framhålla, att de medel, som inflyta genom försäljningar af kronans jordbruksfastigheter, ha ju år efter år disponerats på detta sätt, och beloppet har i vissa fall varit mer än 800,000 kronor. Det är således ingenting nytt, som herr Vennersten här kommer med. Det har emellertid visat sig för hvarje år, att det hade varit önskvärdt, om man hade haft större anslag för inköp af skogsmark.

Herr Carl Persson hyser nu den tilltron till vår nuvarande skogslag, att den skall kunna skydda de enskilda skogsmarkerna mot rasering. Men, mina herrar, vi ha ju skrifvit om den saken, om jag minns rätt, förlidet år, och i denna Riksdagens skrifvelse ha vi rent af underkänt de skäl, som herr Carl Persson nu framhållit. Vi ha ju där i stället sagt, att det behöfs skydd just för den växtligaste delen af vår skog, ungskogen, så att i den delen kan man ej finna något stöd för att motsätta sig detta anslag. Herr Carl Persson framhöll, att vi vid några föregående tillfällen lyckats få inköpa stora skogsmarker, som varit be vuxna med skog. Men, mina herrar, hvarför skola vi icke kunna ha hopp om, att så skall kunna ske äfven under den närmaste tiden? Eller är enligt herr Carl Perssons åsikt den skogsmark, som befinner sig i enskild ägo, till största delen beröfvad den afverkningsbara och grofva skogen? Eller hembjudas endast kalmarker åt staten till inköp? Nej, så är visst icke fallet. Om man går upp till domänstyrelsen och ser efter, hur härmed förhåller sig, skall man finna, att det på de skogsmarker, som erbjudas staten, finnes mycken afverkningsbar och god skog, fastän det naturligtvis är en blandning af kalmark och beväxt skogsmark. Mig synes, som om det icke skulle föreligga några skäl, som tala mot detta högre anslag.

Herr Lundell: Grefve Hamilton sade, att jag icke hade framställt något yrkande i utskottet. Ja, det kan ju hända att jag icke i utskottets plenum gjorde det; men på afdelningen hade jag detta yrkande om en half miljon. Jag var ju visserligen icke så synnerligen deciderad, därför att jag icke visste, huruvida det fanns medel, utan befarade att man vore hänvisad till att gå lånevägen; men jøg får säga, att jag fortfarande har samma yrkande som förut,

nämligen att taga den halfva miljonen, så snart det är fråga om att gå lånevägen.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Enda skälet, hvarför skogsareal skall öfverflyttas från enskild hand till statens, är ju, att skogskulturen i enskild hand skulle försummas, och att staten bättre skulle vårda skogsmarken. Men nu hafva vi genom lagen om vård af enskilda skogar fått en garanti mot uppenbar vanvård af skog och mot försummande af skogskulturen. Är ifrån år minskas nu den areal, som ligger för fåfot, och kraftiga ansatser göras för att få den ytterligare förminskad. Att då slå in på lånevägen, för att staten skall skaffa sig skogsmark, det tror jag, nationalekonomiskt sedt, blir en dålig affär; och jag för min del ansluter mig till dem, som anse, att man för närvarande skall stanna vid det mindre beloppet, en half miljon kronor.

Herr Persson i Stallerhult: Herr Kronlund och jag borde icke tvista om, huruvida de skogsmarker, som erbjudas till inköp i Skaraborgs län, äro kalmarker eller bevuxna med skog; ty det känner troligen herr Kronlund bättre än jag, eller åtminstone väl så bra som jag, hvilka som äro hembudsgifvare och huru de hembjudna skogsmarkerna se ut.

Herr Kobb: Herr talman, mina herrar! Här har talats så mycket om att det är nödvändigt att anlita lånevägen för att fylla det anslag, som här är begärdt af ett enigt jordbruksutskott. Jag skall påpeka, att det finnes en annan utväg att få in det erforderliga beloppet, nämligen genom ett ytterst ringa tillägg till inkomstskatten. Ja, jag ser att herr finansministern ruskar på hufvudet; men detta är en utväg, som användes i andra länder, där man sedan många år haft en inkomstskatt.

Jag skall påpeka ännu en omständighet, som talar för att slå in på den vägen. I det riksdagsbeslut, som beträffande inkomstskatten förra året fattades, gjordes en lättnad af icke mindre än 2 miljoner kronor i denna skatt. Herr finansministern hade i sitt anförande till statsrådsprotokollet varnat för att göra den lättnaden; men Riksdagen gjorde den emellertid ändå, i det att man tillät de skattdragande att från sitt deklarerade inkomstbelopp afdraga sina kommunalutskylder. Detta gör ej mindre än 2 miljoner kronor. Nu beslöts visserligen, att detta afdrag för förra året icke skulle omfatta mer än hälften af de erlagda kommunalutskylderna, således 1 miljon kronor; men bevillningsutskottet antydde i sin skrifvelse, att här funnes en källa, där man kunde taga penningar — det vill säga genom en omändring af skalan — för den händelse att statens behof skulle så fordra.

Jag vill bara säga detta, för att påpeka, att vi icke äro begränsade till allenast två alternativ, nämligen lånevägen och höj-

*Angående
medel för
skogsköp.
(Forts).*

Angående
medel för
skogsköp.
(Forts.)

ning af någon annan skatt, utan att vi därjämte hafva äfven en tredje möjlighet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det af herr Andersson i Skifarp under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller det af herr Andersson i Skifarp under öfverläggningen om punkten 1 i jordbruksutskottets utlåtande nr 123 framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Voteringen utvisade 99 ja mot 98 nej, hvadan kammaren bifallit det af herr Andersson i Skifarp under öfverläggningen framställda yrkandet.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Angående
egnahemslåne-
fonden.

Punkten 4, angående egnahemslånefonden.

I en till Riksdagen den 24 mars 1911 aflåten proposition, nr 189, hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att

dels till ökning af egnahemslånefondens kapital för år 1912 anvisa ett anslag af 5,000,000 kronor att utgå af lånemedel,

dels ock besluta, att af inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån skulle från och med samma år det belopp, som återstode, sedan fondens driftkostnader blifvit från räntorna bestridda, tillföras statsverket.

Uti ifrågavarande ämne hade härjämte inom Andra kammaren väckts en motion, nr 176, däri herr *Linders* hemställt, att Riksdagen måtte besluta, det Kungl. Maj:t ägde att för år 1912 —

utöfver hvad 1908 års Riksdag till befrämjande af egnahemsrörelsen beviljat — disponera ett belopp af 2,000,000 kronor att i den ordning, som i fråga om lån ur statens egnahemslånefond vore stadgadt, utlämnas som statslån till de hushållningssällskap, aktiebolag och föreningar, hvilka godkänts att som låneförmedlare genom utgifvande af egnahemslån bereda mindre bemedlade arbetare eller med dem likställda personer tillfälle att förvärfva egna hem, dock så att ifrågavarande belopp endast finge användas till förvärfvande af äldre bebyggda lägenheter.

*Angående
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte

I. afslå herr Linders ifrågavarande motion; samt

II. i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition

dels till ökning af egnahemslånefondens kapital för år 1912 anvisa ett anslag af 5,000,000 kronor,

dels ock besluta, att af inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån skulle från och med samma år det belopp, som återstode, sedan fondens driftkostnader blifvit från räntorna bestridda, tillföras statsverket.

Vid punkten funnos emellertid fogade reservationer:

af herr *Aaby A. W. Ericsson* mot viss del af utskottets motivering; samt

af herrar friherre *De Geer, Persson* i Tällberg, *Persson* i Malmö, greve *Hamilton* och *Kronlund*, hvilka ansett att utskottet bort hemställa, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition och herr Linders ifrågavarande motion måtte

dels till ökning af egnahemslånefondens kapital för år 1912 anvisa ett anslag af 7,000,000 kronor,

dels ock besluta, att af inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån skulle från och med samma år det belopp, som återstode, sedan fondens driftkostnad blifvit från räntorna bestridda, tillföras statsverket.

Efter föredragning af utskottets hemställan gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr Linders, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då jag i min motion begärt icke mindre än 2 miljoner kronor i ökad anslag, så är det klart, att mycket skulle kunna sägas och förberäas i den frågan. Jag vill emellertid endast söka bemöta utskottet i två punkter.

Utskottet finner det öfver hufvud taget vara ganska bra ställdt, som det är, med belåningen af gamla lägenheter, hvaremot jag i motiveringen till min motion har påvisat, att de gamla lägenheterna vore mindre gynnsamt ställda än de nya. Mot denna utskottets mening skulle jag kunna sätta ett uttalande, som den så kallade

Angående
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)

torparkommissionen nyligen har gjort i sitt betänkande. Där påvisas, hurusom under åren 1900—1909 i mellersta och södra delarna af landet icke mindre än 4,381 torp hafva försvunnit, samt hurusom af dessa endast 32 procent hafva blifvit friköpta. Denna statistik visar ju tydligen, att det icke är så väl ställt, som det borde vara och som utskottet påstår att det är, med dessa gamla lägenheter, hvilka därför också hålla på att försvinna. Faktiskt är, att lägenheter försvinna på grund däraf att det icke finnes medel till att stödja deras bibehållande; och mitt påstående, att de gamla bebyggda lägenheterna måste maka åt sig för de nya vid sökandet af egnahemslån, därför att de disponibla medlen icke äro tillräckliga, detta påstående lämnas också oemotsagdt af utskottet. Man skulle visserligen kunna visa på statistiken öfver antalet bebyggda lägenheter, som belånas med egnahemslån; men denna statistik är delvis missvisande, därför att åtskilliga af de lägenheter, som i statistiken komma under rubriken »bebyggda lägenheter», äro sådana, som faktiskt äro nya. Sålunda äro exempelvis de lägenheter, som belånas genom förmedling af egnahemsföreningar, ofta bebyggda genom låneförmedlarens försorg.

Det andra utskottsmotivet för afslag, som jag icke vill lämna oemotsagdt, är den stora gest, som utskottet gör, då det hänvisar till att särskilda sakkunniga i år blifvit tillkallade för utredning af egnahemsfrågan. Ja, men när årligen låneansökningar ingå om ungefär dubbelt så stora belopp som de, hvilka finnas tillgängliga, då lära väl inga sakkunniga i världen kunna bestrida behovet af en ökning af ifrågavarande lånefond; eller behöfs det verkligen någon extra sakkunskap för att bestyrka, hvad vi alla så väl veta, nämligen att här kräfvdes betydligt större belopp än som är anslaget? Jag skulle kunna fråga hushållningssällskapens förvaltningsutskott, fråga våra egnahemsföreningar, ja, jag skulle till och med kunna fråga vår jordbruksminister, och alla skulle säkerligen med en mun svara, att den saken är klar, att vår egnahemsrörelse behöfver ökade anslag; ja icke ens jordbruksutskottet har vågat sig på att försöka bevisa motsatsen och ännu mindre att förneka det. Jag sade häromdagen vid behandlingen af ett liknande ärende här i kammaren, att om vi verkligen vilja motverka flykten från landsbygden, då måste vi gå från de stora nationella talen till de verkligen stora nationella handlingarna. Men skall staten förmå något på detta område, då fordras, såsom jag påvisat, och såsom vi alla hafva erfarenhet af, ökade anslagsbelopp.

Jag hemställer därför, herr talman, om afslag å utskottets hemställan i denna punkt samt om bifall till den af friherre De Geer m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Härpå anförde:

Herr Lundell: Ja, då vi veta, att denna egnahemsfråga och lagstiftningen rörande densamma äro under beredning och, så att

säga, under omarbetning, och att vi hafva att vänta ett förslag angående nya anordningar i det hänseendet, tror jag icke, att vi för närvarande skola öka beloppet utöfver de 5 miljoner kronor, som nu äro tillgängliga. Jag tror äfven, att i de allra flesta fall därmed kunna tillfredsställas alla de berättigade anspråk, som i detta afseende kunna göras.

*Angående
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)*

I fråga om belåningen af gamla lägenheter eller rent af konverteringen af skulder, som personer hafva på sådana, och som skulle kunna öfverföras till egnahemslånefonden, tror jag icke, att det precis är rätta vägen eller ett statsändamål att befordra detta i någon högre grad. Skulle vi gå in på den vägen, tror jag, att det blir alldeles oändliga belopp, som skulle bli behöfliga; och vi få tänka på, att med den räntefot, som gäller i dessa fall, nämligen 3,6 procent, det här icke är fråga om lån, som staten ger, utan rent af om anslag, i det att, om hänsyn tages jämväl till förvaltningskostnaderna, staten på dessa penningar gör en förlust af nära 1 procent. Jag anser därför, att en annan anordning kan göras i detta fall, och att räntan kan höjas, utan att vi därför skulle hindra utvecklingen af egnahemsrörelsen. Men då detta ligger under utredning, tror jag, att vi för närvarande skola nöja oss med dessa 5 miljoner kronor. Redan nästa år, antager jag, skola vi hafva ett nytt förslag i frågan, och kunna då ställa oss därefter. De gamla lägenheter, som nu finnas, vare sig det är småhemman eller andra lägenheter, försvinna icke och bli icke utan brukare; utan de komma nog att finnas härefter som förut, vare sig de få egnahemslån eller icke. För öfrigt tror jag icke, att det är berättigadt att ge anslag åt dessa lägenheter, så snart det blir ny ägare till dem; ty det kan lika väl bli säljaren som köparen, som kommer att förtjäna på detta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve R. Hamilton: Jag skall be att få fästa kammarens uppmärksamhet på att reservanternas förslag endast går ut på att för år 1912 höja lånemedlen för egnahemsrörelsen från 5 till 7 miljoner kronor, och att detta förslag icke innehåller någon föreskrift för Kungl. Maj:t om att det belopp, hvarmed anslaget skulle höjas, uteslutande skall användas för gamla lägenheter. Jag säger detta, därför att, för så vidt jag förstod den siste ärade talaren rätt, kammaren möjligen skulle kunnat få en felaktig uppfattning rörande innebörden af reservanternas förslag.

Den aktade talaren framhöll, att de 5 miljonerna fullkomligt tillfredsställde berättigade behof. Jag vågar bestrida detta påstående. Förlidet år uppgingo ansökningarna om egnahemslån till 9,885,000 kronor — denna min siffra stöder sig på uppgifter från jordbruksdepartementet — och till Kungl. Maj:ts förfogande stodo allenast 5,000,000 kronor. Således kunde blott hälften af lånean-

Angående
egnahemslåne-
fonden.

(Forts.)

sökningarna tillfredsställas. Jag frågar: kunna under sådana förhållanden alla berättigade anspråk vara tillgodosedda?

Inom vissa hushållningssällskap hafva lån beviljats villkorligt; man hade nämligen tänkt sig möjligheten af att man skulle få sina ansökningar om lånemedel tillfredsställda och således erhålla så mycket medel, som aspiranterna å egnahem hade gjort framställning om. Dessa ansökningar hafva uppgått till åtskilliga hundratusentals kronor mer, än hushållningssällskapen — åtminstone de hushållningssällskap, som jag tänker på — erhållit; och många lånesökare eller nybyggare få nu antingen afstå från de äfven villkorligt köpta egnahemmen eller möjligtvis vänta till ett kommande år. Men det är ju tydligt, att dylika villkorligt avslutade köp icke kunna hvila i det oändliga; utan man får väl antaga, att köpen få gå tillbaka. Således: de som tänkt sig att bli småbrukare, få väl söka sig någon annan utväg; och den utväg, som vanligen står till buds, är att med de medel, som hopsparats för egnahem, resa öfver till Amerika.

Jag tror, att det är ett fullkomligt frångående af de principer, som denna kammare förut följt, om kammaren nu skulle vilja afslå den begärda höjningen af 2,000,000 kronor i detta anslag; och härvidlag behöfver man icke befara någon brist i statskassan, ty det är ju af lånemedel, som beloppet skall utgå, för att användas till utlämnande af lån. Det enda staten går miste om, skulle möjligen vara förvaltningskostnaderna och kanhända en viss ränteskillnad på grund af den beräknade låga räntefoten för egnahemslånen.

Hvad nu den omtalade utredningen beträffar, så få vi väl antagligen icke förr än 1913 se den i fråga om de medel, som skola utgå för år 1914; och det vore väl bra grymt, tycker jag, att de, som vilja hafva lån till egnahem eller småbruk, skola få vänta ett par år till på att få dem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lundell: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att dessa belopp, som begäres af egnahemsföreningar och hushållningssällskap, icke äro beroende på att det verkligen är sökt lån till dessa belopp. Många hushållningssällskap, jag tror de flesta, begära ett betydande belopp, men kunna vanligtvis icke låna ut hela detta belopp. Jag vill nu icke säga, att det är alla hushållningssällskap, som icke kunna låna ut alla de medel de erhållit; men det har dock i flere fall ägt rum ganska betydliga återlevereringar.

Det talades om att det icke vore sagdt, att beloppen skulle utgå till gamla lägenheter; men jag vill säga, att om man i hufvudsak håller sig till de nya lägenheterna och till friköpta torp och dylikt, då tror jag, att dessa 5 miljoner kronor i det närmaste skola räcka till för de lojala behof, som i detta fall förefinnas. Jag vill nu icke säga, att det icke är skäl i att framdeles bevilja högre belopp för egnahemslån; men vi skola icke gå utredningen i förväg, utan när vi hafva klart för oss, att det verkligen behöfves mera medel till det

ändamål, som vi vilja befordra, först då skola vi höja beloppen, men icke nu, när frågan ligger under utredning.

Hvad beträffar den omständigheten, att det här är fråga om lånta medel, så är det till en viss grad sant; men i betraktande af den billiga ränta, som af låntagarna erlägges för dessa lån, blifva dessa lån verkliga statsanslag till icke så obetydlig del.

Jag får, herr talman, fortfarande yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! 5,000,000 kronor ha de senaste åren utlämnats från staten som egnahemslån, men inom vissa gränser finnes det regler och villkor för huru dessa lån skola utgå, men är det likväl en del principer som tillämpas olika i de olika länen. När förhållandena äro så olika i de olika länen, är det tydligt, att de lokala myndigheterna som lättats kunna tillse, att utlämningen af lån lämpas efter förhållandena på platsen, böra lämnas en viss frihet i att bestämma öfver länets användning.

Skulle man nu gå med på herr Linders motion och anslå ett lånebelopp af 2 miljoner, hvilket belopp endast finge användas till förvärfvande af lägenheter, som förut vore bebyggda, så skulle det vara att införa en trängre bestämmelse för åtnjutande af dylikt lån än den, som förut varit föreskrifven för den andra delen af fonden. Utskottet har icke ansett det rådligt att på det sättet, vid sidan af den nuvarande fonden, upprätta en särskild, fristående lånefond, hvarur länen skulle utgå på andra villkor än de, som gälla för den förra, och det är ett af de skäl, hvarför utskottet afstyrkt motionen.

Om fonden öfverhufvud taget skulle ökas, ansåg utskottet, att denna ökning bort på sätt som förut varit brukligt komma egnahemslånerörelsen i dess helhet till godo.

Nu ha emellertid reservanterna slopat detta villkor och föreslagit, att de 2,000,000 skola utgå på samma villkor, som gälla för den andra delen af fonden. Utskottet har icke alls velat säga, att det är onödigt och obehöfligt att öka fonden med detta anslag till sådana lägenheter, som motionären talar om, men utskottet har haft ett annat skäl för sitt afslagsyrkande.

Som vi veta finnes det en kungl. kommitté, som på grund af den erfarenhet, som vunnits under den tid egnahemslånemedlen utgått, skulle utarbета och framlägga förslag till nya bestämmelser om ny lagstiftning för egnahemslånerörelsen, och af den anledningen har utskottet icke ansett det lämpligt att nu för tillfället ingripa. Visserligen har det på sina håll varit inne ansökningar till mycket större belopp än hvad fonden kunnat lämna ut, men ofta har det äfven varit så, att en del län begärt vida större belopp än de behöft, och så har det många gånger händt att medlen fått återlevereras. Jag minnes särskildt, att förra året var det ungefär 800,000 kronor, som icke gått åt, utan återlevererades.

Jag skall af denna anledning be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Angående
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)

Angående
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)

Grefve R. Hamilton: Herr talman! Jag ber ännu en gång att få betona, att reservanternas förslag innebär icke bifall till herr Linders motion utan blott och bart en förhöjning med 2 miljoner kronor för år 1912 i lånefondens belopp. Således hade icke den siste ärade talaren behöft polemisera mot denna anordning.

Herr Lundell har framhållit, att vissa hushållningssällskap lämnat tillbaka af dessa medel, därför att de begärt för mycket. Nåväl, men därmed är ingen skada skedd, ty dessa medel återgå ändå till fonden och staten gör ingen ränteförlust. Men det finnes andra hushållningssällskap, till hvilka ansökningar inkommit i så stort antal och på så stora belopp, att de icke på långt när kunnat bifallas. Detta gör, att de personer, som sålunda få sina låneansökningar afslagna, måste afstå från tanken på ett eget hem och kanske lämna landet. Detta synes mig vara skäl, som kammaren borde taga i öfvervägande, ty ett dylikt förfaringssätt med afseende på egnahemslånerörelsen kan icke vara lämpligt.

Nu ha de båda sista talarna erinrat om, att frågan är under utredning. Ja, det veta vi ju alla, och utredningen skall väl, antager jag, omfatta, hvilka villkor som skola gälla från och med 1914, då Riksdagen väl skall på nytt bevilja lånemedel för egnahemslånerörelsen. Men i hvarje fall som helst, äfven om utredningen kanske kommer att omfatta villkor, som skola gälla ett år tidigare, så kan icke denna utredning leda till det resultatet, att egnahemslånerörelsen skall upphöra, utan pengar behöfs i hvarje fall. Då, som sagdt, utredningen blott gäller att taga i öfvervägande, hvilka *villkor* som kunna anses vara lämpliga, så tror jag icke, att man går utredningen i förväg genom att bifalla den begärda höjningen af anslaget med 2 miljoner kronor.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! På de skäl, som blifvit anförda af grefve Hamilton, skall jag be att få — icke instämma med honom — men yrka bifall till herr Linders motion, och detta af den anledningen, att konstitutionella hinder möta för bifall till reservanternas framställning. Jag trodde, att någon af de talare, som begärt ordet, skulle insett detta, ty det är ju af ett förbiseende som reservantionen fått denna formulering. Det hade icke mött något hinder, om utskottet beslutat i öfverensstämmelse med reservationen, men det är ju klart, att när det icke föreligger motion i denna riktning, herr talmannen har rätt, då han anser sig förhindrad att framställa proposition på reservanternas förslag. Men då det mål, vi vilja nå, ju vinnes äfven genom bifall till motionen oförändrad, så skall jag tillåta mig yrka afslag på utskottets hemställan i den föredragna punkten och bifall till motionen.

Herr Lundell: Efter den formulering frågan nu fått, skall jag be att få fästa uppmärksamheten på, att herr Linders motion

afser, att de 2 miljonerna endast skola anslås till egnahemslån för gamla bebyggda lägenheter, som i hufvudsak öfvergå från en ägare till en annan. Detta anslag kan således icke förenas med den nuvarande lånefonden på 5 miljoner kronor, utan dessa 2 miljoner bli anslag till ett alldes särskildt ändamål.

*Angående
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)*

Grefve R. Hamilton: Herr talman! Skulle det möta konstitutionella hinder, för att kammaren bifaller reservationen, som jag anser vara det riktigaste, så ber jag att få taga tillbaka mitt yrkande och förena mig med herr Persson i Tällbergs yrkande om bifall till motionen.

Herr Linders: Det är naturligtvis för mig ett stort nöje att också återtaga mitt föregående yrkande och i stället yrka bifall till min motion.

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag har nu, som flera gånger förut, glömt bort att reservera mig. Min mening hade varit att instämna i den reservation, som här afgifvits. Men såsom förslaget nu ligger, kan jag icke gå med på det. Jag kan icke heller vara med om bifall till herr Linders motion oförändrad. Hvert skulle det taga vägen, om man stadgar, att det ovillkorligen skall vara gamla, bebyggda lägenheter som skola få lån? Man har i hundratals fall sett, hur det gått, när man försökt konvertera lån på en massa gamla hemman. Detta skulle bli inkörsporten till något liknande.

Hvad hushållningssällskapen beträffar, så lämna de sällskap, som jag känner till, för närvarande lån till förut ofria lägenheter och torp, som blifvit afsöndrade i nära nog huru stor utsträckning som helst. Därvidlag tror jag att hushållningssällskapen, åtminstone där jag känner till förhållandena, tillmötesgå alla de önskemål, man här kan framställa. Men att beträda den vägen, att ovillkorligen lämna lån till gamla lägenheter, tror jag är mycket farligt, och därför nödgas jag ansluta mig till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen till en början beträffande mom. I propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 4 mom. I af utskottets förevarande utlåtande nr 123, röstar

Ja;

Angående
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 116 ja mot 83 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

På härefter af herr talmannen framställda propositioner i fråga om mom. II biföll kammaren utskottets i nämnda moment gjorda hemställan.

Angående
fiskerilåne-
fonden.

Vid föredragning härpå af *punkten 5*, angående fiskerilånefonden, yttrade:

Grefve R. Hamilton: Denna fond har ju till ändamål att bereda möjlighet för fiskarena att anskaffa lån för att inköpa båtar och fiskeredskap. Amorteringstiden är fastställd till högst tio år, men inom vissa län, där landsting och hushållningssällskap äro låneförmedlare, har amorteringstiden blifvit fastställd till 5 à 8 år. Det händer nu under de år, då fisket slår fel, att fiskarena ha svårt att amortera sina lån, hvilket ju utgör för dem en ganska väsentlig utgift, då amorteringstiden är så kort. Herr Wallentin har därför i motion hemställt, att Kungl. Maj:t skulle ha rättighet, att, ifall fisket slår fel, ordna så, att amorteringen kunde uppskjutas till följande år, och således med ett år förlänga amorteringstiden. Utskottet har ansett ett dylikt förfarande olämpligt, enär det kunde medföra oreda i statens räkenskaper. Jag kan icke finna, att ett dylikt skäl är tillräckligt vägande, men jag skall likväl icke i det skick, frågan föreligger, och med kännedom om den stämning, som råder i kammaren i dag, göra något yrkande, utan vill endast göra en vördsam hemställan till herr jordbruksministern, som jag ser närvarande här i kammaren, huruvida han icke ville till något annat år komma med förslag till sådan förändring af lånevillkoren, att under ett sådant år, då fisket slår fel, amorteringstiden må kunna uppskjutas till ett kommande år. Det är ju möjligt, att regeringen anser sig redan ha den rättigheten.

Herr *Engström* instämde häruti:

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 6 och 7.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

§ 9.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget lagutskottets utlåtande, nr 50, i anledning af återremiss af lagutskottets utlåtande nr 47, i anledning af väckt motion med förslag till ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen. *Angående ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.*

I en inom Första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 46, hade herr *Clason* hemställt, att Riksdagen ville för sin del antaga följande lydelse af kap. 18 § 13 strafflagen:

§ 13.

Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes högst med straffarbete i två år. Sårar man genom annan gärning tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse däraf kommer, straffes med böter eller fängelse.

Där någon — — — — användande; straffes, ändå att gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, med böter eller fängelse.

Sedan utskottet häröfver afgifvit utlåtande, men kamrarna vid ärendets föredragning återremitterat detsamma till utskottet, hemställde nu utskottet i förevarande utlåtande, att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motion, ville för sin del antaga följande förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen:

Härigenom förordnas, att 18 kap. 13 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sprider någon ut eller håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas. Sårar man genom annan gärning tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse däraf kommer, straffes med böter eller fängelse.

Där någon — — — — användande; straffes, där gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, med böter eller fängelse.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade emellertid herrar *Widén*, *Pettersson* i Södertälje, *Petrén*, *Lindqvist* och *Åkerman* yrkat, att ifrågavarande lag måtte erhålla följande lydelse:

Härigenom förordnas, att 18 kap. 13 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sprider någon ut eller håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse. Lag samma vare, om man genom annan

Angående gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara
 ändrad lydelse för andras förförelse därpå kommer.
 af 18 kap. 13 Där någon — — — användande; varde, ändå att gärningen
 § strafflagen. ej är sådan, som i 1 mom. sägs, dömd efter ty där stadgas.
 (Forts.)

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Petrén yttrade: Herr talman! Jag tror, att jag tolkar kammarledamöternas önskan rätt, då jag säger, att det med hänsyn till föredragningslistans längd icke hos dem råder någon önskan att få en mera ingående juridisk sakdebatt i denna fråga.

Jag är emellertid en af de fem reservanterna till detta betänkande, och det gör, att jag ändock i korthet vill anföra några skäl för vår ståndpunkt i frågan.

Herrarna veta litet hvar, att den föreliggande motionen afser att bereda medel för att kunna mera effektivt bekämpa det samhälls- onda, som består i spridandet af osedliga fotografier och andra därmed likställda alster. Det har funnits en samling dylika bilder tillgängliga i lagutskottet; och en stor del af kammarens ledamöter ha efter hand i utskottet tagit del af desamma. Det skall villigt och ärligt af mig vitsordas, att dessa bilder äro synnerligen vederstyggliga; och de uttalanden om dylika bilder, som i motionen åberopats från tidningspressen under jultiden förra året, äro i ingen mån öfverdrifna.

Det stadgande, vi ha i strafflagen till förebyggande af dylika bilders spridande, finnes i 18 kap. 13 § och lyder: »Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar, straffes med böter eller fängelse»; d. v. s. det är två års fängelse, som för närvarande är maximistraffet för dylik gärning. Hvad motionären nu åsyftar är att i denna straffskala få inrymdt jämväl straffarbete; och det angifves i motionen, att syftet därmed är, att det på den vägen skall kunna beredas tillfälle att häkta detaljhandlare som hålla dessa bilder till salu.

Nu är det alldeles tydligt, att vill man ställa frågan så: förtjäna icke dessa människor, som på ett sådant sätt yrkesmässigt ockra på andras och särskildt ungdomens oerfarenhet, nyfikenhet eller förskämda smak, att man i svårare fall ådömer dem straffarbete? så svarar säkerligen ingen annat än ja på den frågan. Men det är icke så frågan bör ställas, när det gäller att pröfva behovet af skärpning af straffbestämmelserna för dessa gärningar, utan frågan måste ställas så: Behöfva vi göra denna skärpning för att kunna skydda samhället mot den otvifvelaktiga fara, som här föreligger? Hvilka äro med andra ord bristerna i nu gällande bestämmelser; och hvad kan man åtgöra för att undanröja dem utan att behöfva tillgripa den skärpning i straff, som här är ifrågasatt?

Ja, de brister, som förefinnas, äro ju i ögonen fallande. För det första hafva vi ju nu icke straffbestämmelse för annat än *sprid-*

dandet af dessa bilder. Det är emellertid tydligt, att det är mycket svårt att få bevisning om, att sådana bilder verkligen blifvit sålda i en affär, ty de personer, som tillhandla sig dem, äro väl i allmänhet icke benägna att efter köpet gå till polismyndigheten och tala om, att i den och den butiken äro bilderna af vederbörande köpta. Köparen håller nog tyst därmed; och det blir ej lätt att få honom in som vittne inför domstol. Det är af dessa skäl synnerligen svårt att bevisa att spridning verkligen skett; och det är detta som tydligtvis gjort, att i så få fall åtal hittills kommit till stånd. Nu är det emellertid i denna del så, att genom det af utskottet föreslagna vidgandet af straffområdet till att omfatta *jämväl saluhållandet och utbudandet* af dessa bilder undanröjas till väsentlig del de bevisningssvårigheter som härutinnan nu förefinnas.

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Vidare är det tydligtvis af synnerlig vikt att i denna usla trafik kunna komma åt tillverkarne och engroshandeln. De personer, som tillverka i kanske tusentals exemplar dessa bilder för att i vinningssyfte sprida dem, äro gifvetvis först och sist förtjänta af att träffas med hårda straff.

Äfven åt annat håll kan kampen mot denna trafik riktas. Den är ju, såsom känt, väsentligen af internationell karaktär; och bilderna i fråga komma nog äfven hos oss till stor del utrikes ifrån. Man kan därför gifvetvis genom föreskrifter om beslagsrätt vid tullbehandling af sådana bilder hämma importen af desamma.

Klart är för öfrigt, att, då tillverkandet och spridandet af dessa bilder förestafvas af vinningssyfte, en beslagsrätt å befintliga lager i samband med åtal äfven skulle vara ägnad att i sin mån stäcka trafiken. Det är också i fråga om dessa brott så, att understundom i utlandet, jämsides med frihetsstraff, kunna ådömas höga böter.

Allra sist i kedjan af möjliga åtgärder för ett mera effektivt bekämpande af detta onda står efter min mening frågan, huruvida en skärpning af nu gällande straffbestämmelse är af nöden eller icke.

Särskildt förtjänar det framhållas, att redan år 1893 aflät Riksdagen, i anledning af en utaf Hugo Tamm i förevarande ämne väckt motion, en skrivelse till Kungl. Maj:t; och angafs i denna skrivelse såsom framför allt behöfligt att vidga själfva straffområdet till att omfatta äfven hållandet till salu och utbudandet af ifrågavarande slags alster.

Under fjolåret deltog Sverige i en internationell konferens i Paris, som hade till syfte att tillse, hvad som vore att åtgöra för att förekomma spridandet af osedliga publikationer. Femton stater voro representerade vid denna konferens genom ombud; och å konferensen utarbetades ett förslag till konvention, som afsåg att effektivt bekämpa detta samhällsönda. Ifrågavarande förslag till konvention underställdes sedan de särskilda regeringarnas pröfning; och hos oss har Kungl. Maj:t ännu icke beslutat, hvilka åtgärder som däraf skola föranledes.

En kommitté här i landet, den s. k. reglementeringskommittén,

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

hvilken afgaf sitt betänkande under sistlidne jul har ock haft under ompröfning dessa ting och hade utarbetat ett preliminärt förslag att vidga straffområdet i förut angifven riktning. Men på grund af det läge, hvori denna fråga kommit därigenom, att förenämnda konventionsförslag vore på Kungl. Maj:ts pröfning beroende, ansåg kommittén sig icke böra framlägga något förslag i berörda hänseende.

Frågar man sig nu, hvad utskottet åtgjort i anledning af förevarande motion, så finner man till en början, att utskottet utan meningsskiljaktighet konstaterat, att å detta område föreligger en verklig samhällsfara, och att vidtagandet af särskilda åtgärder för dess bekämpande äro af nöden. Samtliga ledamöter i utskottet ha ock enats om, att man bör utvidga straffområdet så, att jämväl den, som tillsaluhåller eller utbjuder ifrågavarande slags alster, skall vara underkastad samma straff som för spridandet. Slutligen har man äfvenledes enhälligt understrukt vikten af att ytterligare åtgärder på detta område snarast vidtagas. Genom den omnämnda utvidgningen af själfva straffområdet till att omfatta jämväl saluhållandet och utbudandet af dylika alster har enligt utskottets förmenande den förmånen vunnits, att bevissvårigheterna betydligt förminsats. Har man skäl att misstänka att i en butik säljas bilder af förevarande slag, är det gifvet, att i och med det att en dylik lagändring kommit till stånd, vederbörande polismyndighet ock har rätt att genomsöka butikslagret för att se efter, hvad där kan finnas af sådana bilder; och anträffar man då några straffbara sådana, äro därmed ock förutsättningarna för en fällande dom omedelbart för handen. Den bevisning, som i händelse af nekande kan erfordras, behöfver ju blott afse, att bilderna anträffats i butikslagret. Det är vidare så, att, då vi såsom här ha intill två års fängelse i straffskalan, domstolsproceduren icke behöfver blifva alltför långvarig. Det är då icke hinder för domstolen, att, om skäl därtill föreligger, få en personlig inställelse af vederbörande till stånd. Kändt är ju, att här i Stockholm fälldes för ganska kort tid sedan en dom på icke mindre än 6 månaders fängelse för spridandet af dylika bilder.

Nu har majoriteten i utskottet visserligen icke vågat sig på att, enligt motionärens förslag, i den vanliga straffskalan införa två års straffarbete, men den har tillagt en punkt, att, om synnerligen försvårande omständigheter föreligga, må till straffarbete i högst två år dömas. Det skäl, som reservanterna anfört, för att de icke gått med på detta tillägg, är, såsom af betänkandet framgår, att i fjol, samtidigt med tillkomsten af den s. k. preventivlagen, höjdes maximistrafet enligt denna paragraf från 6 månaders fängelse till 2 års fängelse; det vill med andra ord säga, att vid fjolårets riksdag fyradubblades maximistrafet för de gärningar, som i motionen afses.

Vid sådant förhållande måste enligt vårt förmenande förebringas synnerligen starka skäl, för att Riksdagen skall redan i år ytterligare höja straffet. Men härtill kommer en omständighet, som för mig är af afgörande vikt. Sedan motionen skrefs ingafs den 20 sistlidne

februari till Kungl. Maj:t en petition, i hvilken kraftigt påvisades den stora fara för landets ungdom, som ett fortsatt spridande af ifrågavarande slags bilder innebär. Petitionen var undertecknad af ett stort antal af landets präster, universitetslärare och de högsta funktionärerna på skolundervisningens område. Denna petition utgick ifrån, att den förut gällande straffsatsen af högst 6 månaders fängelse fortfarande gällde. Så färsk är den vidtagna straffskärpningen för ifrågavarande gärningar, att vederbörande petitionärer således icke uppmärksammat densamma. Och hvad begär man så i denna petition? Jo, det begäres dels en straffskärpning, d. v. s. möjlighet att ådöma strängare straff än 6 månaders fängelse för dylika gärningar, och dels att man skulle få bestämmelser, innefattande rätt att beslagtaga dessa slags alster. Med anledning af denna petition lät Kungl. Maj:t omedelbart utarbета ett tillägg till ifrågavarande lagrum, som innehöll, att man i samband med någons sakfällande för spridning af ifrågavarande alster, skulle kunna förklara förbrutna anträffade dylika alster. Men angående yrkandet om straffskärpning yttrade vederbörande departementschef vid lagförslagets remitterande till lagrådet i statsråd den 24 sistlidne mars — således två månader efter det förevarande motion afgifvits — följande: »Genom 1910 års lag har strafflatituden för ifrågavarande brott blifvit utvidgad så, att numera därför kan ådömas fängelse ända till 2 år; och torde det vara lämpligt afvakta verkan af denna ändring, innan ytterligare straffskärpning ifrågasättes.» Kungl. Maj:t har således under denna riksdag, sedan förevarande motion blifvit väckt, och efter öfvervägande bland annat af de skäl, som ligga till grund för motionärens framställning, uttalat den meningen, att det icke finnes anledning att nu föreslå en straffskärpning i föreliggande paragraf, utan att man bör först pröfva verkningarna af fjolårets förhöjning för att se, om denna är för ändamålet tillfyllest eller ej.

Jag tror, att det skall vara synnerligen starka skäl för att Riksdagen, i strid med denna Kungl. Maj:ts mening, skall nu i år för sin del besluta en straffskärpning. Och detta så mycket mera, som det finnes flera omständigheter i närvarande stund, som tala för, att Kungl. Maj:t sannolikt redan i år kommer att närmare pröfva behovet af ändringar i denna lag. Ett skäl härför är den af mig nyss omnämnda konferensen i Paris, i anledning af hvilken Kungl. Maj:t torde komma att inom kort taga upp till bedömande hithörande förhållanden. Ett annat skäl är den framställning till Kungl. Maj:t som gjorts af förutnämnda petitionärer, och hvilken väl närmast kommer att föranleda en pröfning, huruvida en lagändring i enlighet med det till lagrådet remitterade förslaget är att tillråda. Ett tredje skäl slutligen är det förslag till ändring i ett annat hänseende af denna samma paragraf, som gjorts af reglementeringskommittén och som afser att underlätta de bevissvärigheter som nu förefinnas, när det gäller värnandet om gatufriden i våra större stadssamhällen.

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Utöfver dessa af mig nu omförmälda anledningar till att Riksdagen ej i år bör inlåta sig å en straffskärpning i förevarande paragraf, finnes det därjämte vissa betänkligheter gent emot den formulering, som utskottets majoritet gifvit åt förevarande paragraf. Jag vill i detta hänseende endast peka på två saker, som synas mig värda att särskildt taga fasta på. Den ena och hufvudsakliga är, att verkan af denna föreslagna straffskärpning sträcker sig vida utöfver det fält, som den närmast afser att träffa. Vår tryckfrihetsförordning stadgar ju i 3 § 13 mom., att framställning, som sårar tukt och sedlighet, straffas enligt allmän lag, d. v. s. 18 kap. 13 § strafflagen. Påföljden af den föreslagna skärpningen blir således den, att alla brott, som falla under nämnda moment i tryckfrihetsförordningen, falla i och med detsamma ock inunder denna skala, i hvilken straffarbete ingår, och påföljden blir således den, att samma resonemang, som motionären för om fördelen af häktningsmöjlighet för vederbörande polismyndighet i fråga om den brottslige försäljaren af osedliga bilder, blir möjligt att tillämpa äfven å tryckfrihetsbrott, som innefatta sårande af tukt och sedlighet. Öfverväger man, huru ömtåliga dessa förhållanden äro, skall man enligt mitt förmenande betänka sig mer än en gång, innan man vidtager skärpningsåtgärder, som visserligen åsyfta att träffa å ett helt annat, begränsadt område, men som sålunda komma att hafva verkningar å hela tryckfrihetsområdet, som ej alls af motionären afsetts.

Det är emellertid ännu en sak som med afseende å den af utskottets majoritet föreslagna formuleringen torde böra påpekas. Den strafflagsparagraf det här gäller har för närvarande en gemensam straffskala af böter eller fängelse intill två år för tre olika slags gärningar. Det ena slaget är spridande af dessa alster, hvarom nu är fråga. Det andra slaget af härunder fallande gärningar är, då någon på annat sätt sårar tukt och sedlighet, så att allmän förgelse eller fara för andras förförelse däraf kommer; och det tredje slaget är det, som beskrifves i det nytillkomna momentet om preventivmedel. För närvarande finnes således en och samma straffskala för dessa tre olika slags gärningar. Om det nu införes en bestämmelse, att vid synnerligen försvårade omständigheter spridandet af ifrågasvarande slags alster kan medföra straffarbete intill 2 år, så måste man fråga sig: är denna grupp af de ofvan nämnda, under paragrafen hemfallande gärningar den enda, för hvilken under synnerligen försvårade omständigheter en särskild straffbestämmelse är af nöden? I den delen vill jag för min del ifrågasätta, att äfven i de båda andra grupperna finnas fall, som ej stå efter de nu afsedda. Sålunda finnas exempelvis inom den gruppen af gärningar som innefattar ett sårande af tukt och sedlighet på annat sätt än medelst spridande af osedliga bilder med mera, åtskilliga fall, som bestämdt äro icke blott lika straffvärda, utan lika straffbehöfliga. Jag vill endast erinra om det fallet, då en ungdomens undervisare gjort sig skyldig till ett sådant förfarande gent emot de barn, han haft till undervisning,

att han hemfaller under detta lagrum. Enligt mitt förmenande kan ett lika högt straffmaximum härvidlag vara af behovet påkalladt.

Till sist endast några ord om det resonemang i fråga om häktningens möjlighet, som förts af motionären. Den talare, som begärd ordet för att här yttra sig närmast efter mig, och som, enligt hvad han delgifvit mig, kommer att tala för bifall till utskottsmajoritetens förslag om införande af straffarbete för nu afsedda fall, yttrade sig härom dagen med mycken skärpa om faran af att försök till tvingande enligt åkarpsparagrafen belagts med straffarbete, i syfte att därmed skulle följa rätt till häktning. Han framhöll därvid, huru farligt det var för folkmedvetandet, att det infördes straffbestämmelser, som hade det direkta syftet att kunna möjliggöra häktningsåtgärder. Man kan ju visserligen säga, att det här dock gäller något helt annat än i fråga om åkarpslagen, och jag måste ju medgifva, att det ligger en viss sanning däri. Men jag vill dock å andra sidan säga, att efter mitt förmenande polismyndighetens syn på dessa ting är ganska ensartad. Polismyndighetens syn är nämligen i båda fallen den, att genom vidtagande af häktningsåtgärder kunna på det mest effektiva sätt hejda ett vidare fortgående å den brottsliga bana, som det gäller att bekämpa. Af de förklaringar, som finnas refererade i justitieombudsmannens berättelse till innevarande års riksdag rörande vissa åkarpsmål, framgår det tydligt, hurusom tankegången hos vederbörande myndigheter är just denna.

Det är uppenbart, att en häktningsåtgärd gentemot en försäljare af osedliga bilder närmast kan hafva två syften, nämligen antingen att underlätta bevisningen i målet, eller också att möjliggöra stoppandet af försäljningen. I det förra afseendet tror jag emellertid för min del icke, att häktningsåtgärden skulle komma att spela någon större betydelse. Jag tror nämligen, att i och med det, att man vidgar den nu gällande straffbestämmelsen till att omfatta äfven saluhållandet och utbudandet, skall den svårighet i fråga om bevisföringen, som nu föreligger, till största delen vara öfvervunnen, hvarför en häktningsrätt för detta ändamål synes mig mindre behöflig. Finnes det skäligen anledning misstänka, att i en viss affär säljas sådana varor, hvarom här är fråga, har man ju, om äfven saluhållandet straffbelägges, möjlighet att undersöka hela lagret uppifrån och ned, och bevissvårigheterna blifva väl på så sätt i stort sett undanröjda. Jag tror därför som sagdt icke, att häktningen i detta fall skall för framtiden spela en så stor roll.

Äsyftar man åter att medelst häktningen kunna stoppa den pågående försäljningen, så ligger det naturligtvis en viss sanning i att detta syfte därigenom kan vinnas. Jag tror likvisst, att den nu ifrågasatta straffskärpningen icke är för det syftet nödvändig. Finnes det skäligen anledning misstänka dylik brottslighet, skall enligt min mening ett åtal äfven utan häktning med fällande dom visa sig vara för ändamålet tillfyllest. Jag tror, att då man numera har möjlighet att döma ända till två års fängelse, skall i fall, där

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

bilderna äro sådana som de i lagutskottet företedda, ingen tvekan råda därom, att det straff, som i dylika fall kommer att ådömas, blir af ej ringa längd. Och jag håller före, att, sedan det blifvit känt för vederbörande, att de löpa risken af långvarigt fängelsestraff, så skola de, som hafva butiksrörelse och sålunda stadigt hemvist, icke riskera ett dylikt straff, ty så stor är näppeligen vinsten af dessa bilders försäljning. Och för de afyttrare af dylika bilder, som icke hafva stadig hemvist, föreligger ju redan nu en risk för häktning, så snart det finnes skälig anledning befara, att de skola afvika.

Jag har med dessa ord velat bjuda skäl för reservanternas ståndpunkt. Vi ha velat vidga straffområdet äfven till saluhållandet och utbudandet af ifrågavarande alster, men, i likhet med Kungl. Maj:t, icke velat åtminstone för närvarande skärpa nu gällande straffbestämmelser. Vi ha vidare velat understryka vikten af att det snarast möjligt tages under ompröfning, hvilka ytterligare åtgärder, som kunna vara erforderliga och lämpliga för bekämpandet af denna usla trafik. Det har sagts i ett pressorgan denna morgon, att det skulle vittna om klemighet och missriktad humanitet, om man icke ginge med på utskottsmajoritetens förslag. Men jag vill snarare påstå, att ett afböjande af samma förslag skulle vittna om den varsamhet, som är af nöden, när det gäller att på grund af en enskild motionärs framställning skärpa en straffbestämmelse, hvars höjning Kungl. Maj:t förklarar sig tillsvidare icke anse vara lämplig.

Jag vill till sist säga det, att om någon skulle tveka vid afgörandet af denna fråga af den anledning, att genom kamrarnas skilda beslut ingen ändring skulle kunna vinnas ens i den punkt, hvarom vi här alla äro ense, eller straffområdets utvidgning, så är en dylik förmodan icke riktig. Genom att reservanternas mening godtogs af denna kammare, har man nämligen vunnit att straffområdet kommer att omfatta äfven saluhållandet och utbudandet af ifrågavarande alster, ty i den delen bli kamrarnas beslut i så fall sammanfallande.

På nu anförda skäl tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Vidare anförde

Herr Thyren: Herr talman, mina herrar! Såsom den senaste talaren framhållit, är det uppenbart, och jag skulle vilja säga mycket glädjande, att här föreligga blott två linjer att välja emellan. Ty alla partier, såvidt de hittills ha yttrat sig, tyckas vara eniga därom, att något bör göras, och frågan är egentligen blott huruvida det är tillräckligt med den utvidgning af brottsbegreppet, som reservanterna föreslagit, eller om man dessutom bör höja straffmaximum, så att straffarbete går parallellt med fängelse. Jag vill för min del ärligen tillstå, att jag vid första påseendet, då jag fick kännedom om hvad reservationen skulle komma att

innehålla och då jag jämförde den med motionen och med utskottets ståndpunkt, var böjd för att se saken ungefär så, som den ärade talare, hvilken före mig hade ordet, dels med hänsyn till den nyligen inträdda strafförhöjningen, dels till den snart förestående lagstiftningen i detta ämne. Fullt öfvertygad var jag ändock icke, och detta hufvudsakligen med hänsyn till den rent praktiska verkan af bestämmelsen. För att i den delen få en bestämd öfvertygelse, förskaffade jag mig ett samtal med detektivchefen i Stockholms stad och fick af honom någorlunda utförligt klarlagdt, hur det kommer att ställa sig i praktiken, allt efter som man följer utskottet eller reservanterna, och efter detta har jag kommit till den absolut bestämda öfvertygelsen, att man icke kan nöja sig med reservationen, utan man måste taga in straffarbete i straffskalan, och jag skall nu säga hvarför.

För att förstå detta är det nödvändigt, att hvar och en, som verkligen vill intränga i frågan, ställer sig på den beträffande brottslingens ståndpunkt och ser, hur det skall taga sig ut för honom, det ena och det andra. Försäljarne af vykort och andra bilder ha, enligt hvad hvar och en redan vet och såsom för öfrigt detektivchefen upplyste, sin bestämda och hufvudsakliga publik bland halfvuxen ungdom, skolungdom. Försäljaren är nu naturligtvis icke så dum, att han säljer till flera kunder på en gång, utan han säljer till en och en. Tydligtvis väljer han så godt han kan folk, som han icke behöfver misstänka för angivelse. Han beräknar så, att han, i värsta fall, genom att enständigt neka inför domstolen eller fastmera låta sitt ombud bestrida inför denna, har ganska stora chanser att, hur misstänkt han må vara, dock slippa undan. Å andra sidan står ju den stora vinsten, och det gör, att han anser det alltid vara värdt att försöka neka, allt medan han söker välja sina kunder, så att han icke behöfver bevara att de skola gå till polisen.

Det är sant, att reservationen innehåller en bestämmelse, som i detta afseende hjälper *något*. Stadgandet om »saluhållande» gör det nämligen möjligt att gensöka en butik, och på den punkten var jag själf förut ense med den föregående ärade talaren, eller åtminstone lutade jag åt hans mening, och jag trodde, att bestämmelsen skulle vara någorlunda tillräcklig i praktiken. Men detektivchefen var öfvertygad om, att den alls icke skulle vara tillräcklig, ty det mötte icke ringaste svårighet för detaljisten att ute i staden, om han så ville, på flera håll låta sina hjälpare i smått, allt efter som han behöfde, tillverka kopior efter de s. k. negativerna, efter plåtar, som han lämnade dem. Han tager från fabrikanten i smått eller rättare sagdt kopisten så mycket som han för dagen säljer undan. För att förvara det kvantum, han behöfver, kan han begagna sig af det sätt, som jag minns från min egen ungdom, att gårdfarihandlarne använde — de hade korten i fickorna. Han behöfver ju icke så stora kvantiteter åt gången, och hvad

Angående
ändrad lydelse
af 13 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

han icke kan ha på sig skall kunna gömmas i hans privata bostad eller i hans tjänares bostad, och det är ingenting, som hindrar, att han har sin bostad i omedelbart sammanhang med butikslokalen, och i den förra kan polisen icke komma in och ransaka. Vi få här icke glömma, hvad jag förut visste, och som jag särskildt fick bekräftadt af detektivchefen, att polisen icke anser sig lagligen kunna företaga kroppsvisitation i sådant fall där ej häktning kan ske.

Jag tror mig med detta ha sagt tillräckligt för att visa herrarna, att det för detaljisten, hvilken i parantes sagdt gör en relativt mycket stor nettovinst på denna affär och kanske på ett enda kort förtjänar lika mycket som på en hel cigarrlåda, är ytterligt lätt att finna ett kryphål.

Hur ställer det sig nu för denne, ifall man inför straffarbete i skalan? Jo så, att han icke vågar lita på att komma undan genom att bara neka eller låta sitt ombud bestrida, utan han vet, att han i alla händelser själf måste svara och att, ifall det finns tillräckligt stark misstanke, han blir häktad, och att därigenom hans affär stoppas. Jag säger icke, att fördelen med straffarbetet i skalan ligger däruti, att han *blir* häktad och hans affär därigenom stängd, något som den föregående ärade talaren bestämdt förutsatte, utan jag säger, att om han på förhand *vet*, att han genom att bedrifva den ifrågavarande rörelsen riskerar att bli häktad, så låter han helt enkelt bli, han vet nämligen, att här hjälper det icke att bara neka eller skicka ett ombud för att bestrida. Men riskerar han icke häktning, utan blott åtal, då beräknar han att slingra sig från straffet bara genom att neka, och man kan vara säker på, att han aldrig lämnar ut några kort, när två vittnen äro närvarande, och likaledes kan man vara säker på, att han icke har sitt lager i butiken utan i bostaden eller någon annanstädes. — Så kommer det i själfva verket att taga sig ut i praktiken.

Nu sade den senaste talaren med en vädjan till mig personligen, att talet om häktning var beslåktadt med hvad jag själf nyligen kritiserade beträffande åkarpslagen, men den ärade talaren var dock för mycket jurist för att sätta likhetstecken mellan dessa båda saker, och de äro icke heller lika. Det, som är fördömligt i åkarpslagen, är att, enär det beträffande försöksbrottet icke kan anses i sig själf vara värdt straffarbete, detta har insatts endast såsom ett medel att vinna häktningsbefogenhet. Därtill kommer, att äfven i sådana fall, där det visar sig icke finnas fog för att brott blifvit begånget, häktning begagnas såsom en håf, i hvilken man samlar in alla element, som äro en smula oroliga. Det är icke fråga om en allvarlig misstanke för att de gjort det bestämda brottet, utan man tager dem på grund af en gärning, som har mer eller mindre aflägsen analogi med det lagen talar om. Hvad man här i nu förevarande fall skulle vinna med häktning är icke

att man finge hyfva in en massa detaljhandlare, därför att möjligen någon kunde vara skyldig, utan man vunne, att en sådan försäljare *afskräcktes* genom fruktan för häktning från en handling, som fruktan för fängelse icke kan afskräcka honom ifrån, då han är förvissad om, att han icke blir öfverbevisad. Således ligga dessa båda saker på olika sätt, och jag upprepar, att det är min fulla öfvertygelse, att här ingenting annat hjälper än fruktan för häktning. Tro dessa människor, att de bli häktade, då låta de bli, tro de det icke, afstå de ej från sin förtjänst.

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§
strafflagen.
(Forts.)

Den föregående ärade talaren nämnde någonting om Kungl. Maj:ts ståndpunkt. Jag tror mig kunna säga, att Kungl. Maj:t icke intager någon ståndpunkt i frågan, utan att det i hvarje fall står öppet, hur Kungl. Maj:t kommer att ställa sig.

Hvad beträffar frågan om tryckfriheten, som den föregående talaren berörde, är det naturligtvis alltid något, som bör uppmärksammas, att denna drages in i spelet, men jag hemställer, om det är någon större sannolikhet för att tryckta skrifter här i landet utkomma, som innehålla sådana saker, om hvilka här är tal. Allra minst kan man väl befara, att *periodiska* skrifter med sådant innehåll skola utkomma. Om verkligen en tidning tager sig före att trycka sådana bilder, som vi sett i lagutskottet, ja, då är det icke för mycket, att detta *straffas* enligt den här förevarande bestämmelsen. Några andra fall böra icke komma in härunder, såvida icke domaren tager fel och med orätt antager, att »synnerligen försvårade omständigheter» föreligga. Hvad beträffar *häktningens* möjlighet med afseende på tryckfrihetsbrott, tror jag enligt hittillsvarande erfarenhet på förevarande område icke, att hvilken mer eller mindre osedlig skrift som helst skulle medföra häktning för den ansvarige. I många fall stadgas ju redan nu straffarbete för tryckfrihetsbrott, men jag tror icke, att den nu ifrågasatta bestämmelsen skulle medföra större olägenhet i afseende på häktning än de nuvarande.

För öfrigt gäller det här liksom öfver allt att väga olägenhet mot olägenhet, och man kan väl säga, att skadan för hela rasen är så kolossal af att giftet sprides, så att man får svälja ned ett eller annat, som kunde sägas på motsatt sida. Jag kan icke gå med på hvad den senaste talaren anförde, då han jämförde de olika delarna af strafflagen 18:13 och omnämnde det fall, då en skollärare begår en sedlighetssårande handling mot sina lärjungar, hvilket kommer under den senare delen af paragrafen, och hvilket han ansåg lika väl eller än mera behöfva bestraffas. Ja, mina herrar, det är icke meningen att försvara ett sådant brott, men jag måste säga, att jag har den uppfattningen, att det är med hänsyn till *samhällsfaran* ett ganska stort svalg mellan en dylik handling å ena sidan och den handling vi nu tala om å andra sidan: utsläppande af ett enda kort kan i en handvändning förgifta en hel mängd, t. ex. en hel klass, om någon af lärjungarna inneha ett

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

sådant. Hur långt verkningarna däraf kunna sträcka sig är oöfverskådligt, under det den andra handlingen, hur fördömlig den må vara, inskränker sig till en individ, som omedelbart däraf kroppsligen beröres. I det stora hela är det sålunda icke möjligt att jämföra dessa båda saker. I ena fallet är det fråga om en bestämd skada å ett bestämdt föremål, och i det andra är det såsom att släppa lös en eldsvåda, som man icke vet, hur långt den går. Eller för att taga en annan bild, det ena är att förgifta en bestämd människa och det andra är att förgifta brunnar eller lifsmedel eller hvad som helst, hvilket kan förstöra oberäkneligt många människor. Sålunda tror jag, att hvar och en bör kunna inse, att i det senare fallet föreligger den större faran.

Likasom ifrågavarande brott ur synpunkten af den fara, det framkallar, mer än väl måste anses vara värdt straffarbete, så gäller detsamma med hänsyn till brottets *motiv* och brottslingens *sinnelag*. Motivet är här *vinningslystnad* och ingenting annat, alltså det motiv, som i allmänhet mer än något ansetts förtjäna tukthusetmärket. Man erinre sig, att äfven det lättaste fall af *koppleri* (18:11 strafflagen) *icke kan beläggas med mindre* än 2 månaders straffarbete, under det här intet högre minimum ifrågasatts än 5 kronors böter. — Hvad särskildt beträffar förhållandet mellan de två delarne af 18:13, gäller äfven i subjektivt afseende, att det är stor skillnad på, om motivet är *vinningslystnad* eller *lidelse*, låt vara en högst fördömlig sådan. Det är skillnad mellan å ena sidan en person, som ofta står på gränsen till otillräknelighet och sinnessjukdom och måhända bäst borde behandlas på en vårdanstalt, och å andra sidan en kallblodig spekulant, en yrkesman, så klok som någon förresten, hvilken med berådt mod förgiftar en hel generation för att göra ett förmånligt geschäft. Man får därför icke förvåna sig öfver att straffbestämmelserna i de bägge fallen blifva olika, då ju detta beror på den skillnad, som förefinnes mellan brotten.

Då nu efter min öfvertygelse och på de skäl, jag här anfört, brottet i fråga, i motsats till försöksbrottet enligt åkarpslagen, måste på det bestämdaste anses förtjäna straffarbete och dessutom frågan praktiskt taget ligger så, att man icke har någon säkerhet för att afskräcka vederbörande från brott, om de icke äro rädda för att bli häktade, måste jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Olsson* i Broberg, *Engström*, *Olsson* i Berg och *Petersson* i Dänningelanda.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag har i denna fråga anslutit mig till reservationen af det skäl, att jag ansett, att den är tillräcklig för att ernå hvad man här vill vinna och på samma gång innebär större säkerhet för att hvad man gör är

riktigt. Jag ser också saken, i likhet med den senaste talaren, ur praktisk synpunkt; hvad strafflagsfrågan beträffar, synes mig den också vara skäligen enkel. Jag anser, att man icke lämpligen kan gå tillväga på annat sätt än så, som reservanterna föreslagit och att man således icke bör utsträcka strafflatituden till straffarbete i afsikt att få häktningsrätten att i allmänhet blifva utsträckt till dessa brott. I vissa fall kan ju häktning komma i fråga äfven med den bestämmelse, som reservanterna föreslagit, nämligen då det gäller sådana personer, som icke äro bofasta. I andra fall är det otvifvelaktigt, att häktning icke kan äga rum, om man stannar vid reservationen. Men det är för öfrigt ej säkert att häktning kan ske i alla fall, ens om man utsträcker latituden enligt utskottets förslag till två års straffarbete. Hvad särskildt beträffar det fall, som här blifvit omnämndt — angående den cigarthandlare i Stockholm, som för brott mot detta lagrum blef ådömd sex månaders fängelse — så kan det starkt ifrågasättas, om man lagligen kunnat tillgripa häktning mot honom, äfven för den händelse strafflatituden uppgått till två års straffarbete.

Om man, såsom den senaste talaren gjort, går till detektivchefen i Stockholm och frågar, hvad som bör göras i saken, är det alldeles gifvet, att man får det svaret, att man bör *skaffa häktningsrätt åt polismyndigheten*. Motionären har också i sin motion omnämnt, att han vändt sig till stadsfiskal Lidberg, och att denne sagt, att om man blott satte in straffarbete i latituden, skulle man kunna reda sig. Men härom behöfde man knappast fråga; det kunde man veta ändå, att om man vänder sig till polisen, så är för den häktning ett och allt.

Det skulle ju icke vara så mycket att säga härom, om det gällde blott sådana fall, som det här närmast talats om, nämligen försäljning af osedliga vykort eller fotografier; men bestämmelsen i förevarande moment af strafflagen 18:13 rör alla möjliga fall utaf sådana gärningar, som såra tukt och sedlighet, äfven de allra ringaste. Och det är med hänsyn därtill, synes det mig, som man får lof att tänka sig för två gånger, innan man lämnar polisen häktningsinstitutet mera fritt i händerna, än förhållandet blir, om man stannar vid två års fängelse. Nu sade den senaste talaren, att det icke är meningen att häkta annat än i de allra värsta fallen af brott mot paragrafen. Ja, det må vara, att detta är meningen, men ingenting hindrar att här likasom i fråga om åkarpslagen häktning af polisen tillgripes äfven i ganska lindriga fall. Det refererades i lagutskottet ett fall, då polisen först icke velat åtala, men sedan gjort det efter angivelse, hvarpå emellertid följde, att Stockholms rådhusrätt gaf ett frikännande utslag. Det gällde då ett brott mot paragrafen, som utgjorde ett gränfall mellan brottsligt och icke brottsligt. Hvem svarar nu för att icke polisen här liksom i andra tvifvelaktiga fall, såsom skett i

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

åkarpsmålen, häktar utan vidare på skäligen obestyrkta misstankar. Jag tror i olikhet med den senaste talaren, att man väl skulle kunna få se exempel på hvad han ansåg omöjligt, nämligen att en massa detaljhandlare häktades, därför att de helt oförskyllt misstänktes för brott af här ifrågavarande slag.

Jag tror, att kammaren gjorde klokast i att gå med på reservationen, som ju i den del, där reservanternas vilja ha till stånd en ändring, fullständigt öfverensstämmer med det förslag, som man antagit i Första kammaren. Därigenom erhåller man i allt fall den stora förmånen att kunna slå ned på dessa handlande, så fort de blott misstänkas för att *hålla till salu* varor, som äro förbjudna, och att hos dem kunna anställa visitation.

Det är svårigheterna med bevisningsfrågan, som man här i första rummet behöfver afhjälpa. Jag tror, att detta, d. v. s. bevisningen, är det, som gör de största svårigheterna vid beifrandet af dessa brott. Men, när man förebrår polisen, att den ingenting gjort eller gör, fredar den sig helt naturligt med det, att den icke haft häkningsrätt och därför ingenting kunnat åstadkomma. I själfva verket är det emellertid nog så, att det är *bevisningsfrågan*, hvilken det här, som sagdt, gäller att få ordnad.

Jag vill betona, att det icke råder mer än en mening om den saken, att man, så vidt det är görligt, bör komma åt den trafik, som här är i fråga. Det har i lagutskottet visats prof på sådana kort, som det här är tal om, och en del af kammarens ledamöter torde nog ha sett dem. Och jag får för min del säga, att de syntes mig i allra högsta grad otäcka. Jag blef fullt nöjd, när jag fick se två, och ville icke se flera. Men jag vill dock säga, att man i sin ifver att komma åt denna trafik dock får tänka på hvad man gör, så att man icke löper åstad och gör något, som man kanske sedan får ångra. Mig synes det vara skäl att nu stanna vid hvad reservanternas föreslagit och för öfrigt låta det ankomma på Kungl. Maj:t att taga saken under ompröfning och komma fram med ett mera vidtgående förslag, ifall Kungl. Maj:t anser det lämpligt.

Slutligen vill jag särskildt fästa uppmärksamheten på en sida af saken, som vidrörts af den förste och äfven af den senaste talaren, och som jag anser vara synnerligen viktig, nämligen att en utsträckning i detta lagrum af strafflatituden till straffarbete berör äfven tryckfrihetsförordningen, därigenom att denna hänvisar till den ifrågavarande strafflagsbestämmelsen. Detta ansåg äfven utskottet betänkligt och till och med så betänkligt, att det i första början höll på att bli majoritet inom utskottet för en skrivelse till Kungl. Maj:t just med hänsyn till angelägenheten att undvika att här komma in på tryckfrihetslagen. Motståndarne till den meningen försökte i början freda sig på samma sätt, som den siste ärade talaren, med påståendet, att det icke i allmänhet häktas för tryckfrihetsbrott. Men då det framhölls flere fall, då det

förekommit, att vid tryckfrihetsbrott — icke i fråga om brott mot tukt och sedlighet, men vid andra tryckfrihetsbrott — verkligen häktning ägt rum, kunde man väl icke fasthålla vid detta, men förmenade då, att det dock icke gärna kunde ifrågakomma häktning i sådana fall, som här äro i fråga. För min del kan jag dock icke vara säker på det. Mig synes att, om man lämnar polisen detta vapen i händerna, så kan det nog hända, att konsekvenserna leda längre än man för närvarande menar.

Nu är det för mig klart, att hvad man här bör göra, det är att söka få fram någonting, som tills vidare hjälper, så att man kan komma åt äfven ett *saluhållande*. Det är där det brister, och i det hänseendet ha reservanterna och utskottet samma uppfattning, och de ha äfven öfverensstämmande föreslagit hvad som ansetts vara lämpligt. Jag skall därför be att för min del få yrka bifall till reservationen, och jag gör det i den fulla öfvertygelsen, att med det förslaget komma vi alldeles tillräckligt åt sådana brott, som här är i fråga, men vi lämna icke polismyndigheterna ett vapen i händerna, som kan komma att missbrukas.

Häruti instämde herr *Neiglick*.

Herr Petrén: Herr talman! Jag ber att få yttra ännu några ord i frågan med anledning af herr Thyréns anförande.

Hvad herr Thyrén nämnde angående den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t i förevarande fråga skulle intaga, föranleder mig att ännu en gång framhålla, att i statsråd den 24 mars innevarande år, sedan denna motion länge förelegat och således får antagas äfven hafva blifvit vederbörligen uppmärksammas, vederbörande departementschef under instämmande af öfriga statsråd vid remiss af ett lagförslag i ämnet till lagrådet yttrat, att det torde vara lämpligt att afvakta verkningarna af den under fjolåret vidtagna straffskärpningen innan ytterligare sådan skärpning ifrågasattes. Att Kungl. Maj:t i statsrådet därefter skulle haft anledning att intaga en annan ståndpunkt i den frågan, tillåter jag mig betvifla.

Jag tror, att man måste i anledning af herr Thyréns anförande säga sig, att det ligger nog en viss risk uti att alltför mycket anlägga detektivpolisens syn på denna sak. Det är nog nämligen så, att detektivpolisens syn på dessa ting är den, att ju radikalarer medel man får i kampen mot detta onda, desto bättre är det för det lofvärda ändamålet att undertrycka trafiken i fråga.

Herr Thyrén nämnde, att hans uppfattning såsom psykolog var den, att, om det funnes häktningsrisk för vederbörande detaljhandlare, skulle de upphöra med sitt geschäft, men att, om de endast riskerade intill två års fängelse, skulle de icke upphöra därmed. Jag är visserligen icke så mycket psykolog som herr Thyrén, men jag för min del tror i allt fall, att riktigheten af detta hans antagande med fog kan ifrågasättas. Jag håller näm-

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

ligen före att för en person, som har fast hemvist, är nog risken af intill två års fängelse, för saluhållande af bilder af denna beskaffenhet, i regel tillräcklig att afhålla honom från trafikens bedrivande. Jag tror att, om man riskerar intill två års fängelse för dessa gärningar, frihetskänslan nog är så stark, att man undviker den risken.

Anledningen till, att det förekommer så få åtal för brott af detta slag är nog, såsom jag i mitt förra anförande nämnde, närmast bevissvårigheterna. Det är ytterst på dessa svårigheters öfvervinnande, som det hänger; och i detta hänseende spelar ej häktningsrätten efter min tro någon större roll.

Herr Thyré nämnde, att polismyndigheterna skulle nog i saknad af häktningsrätt draga sig för en åtgärd, som innefattade en slags kroppsvisitation. Ja, det är ju nog så, att någon lag om förundersökning i fråga om brottmål ännu icke hos oss kommit till stånd, hvadan vi ännu i detta hänseende lida en kännbar brist å bestämmelser. Men min tro är, att få vi en strafflagsparagraf, som stadgar straff för saluhållande af dessa varor, och det blir anledning misstänka att den plats, där en butiksinnehafvare förvarar sitt lager af dessa kort, icke är lådorna eller hyllorna i butiken, utan hans egna fickor, polismyndigheten icke skall draga sig för att titta efter äfven i fickorna.

Jag nämnde i mitt förra anförande något om häktningsrätten vid brott enligt åkarpslagen. Herr Thyré n yttrade med anledning däraf, om jag fattade honom rätt, att faran af häktningsrätten i nämnda fall låge däri, att det därvidlag kunde bli fråga om att häkta så många. Jag tror emellertid, att polismyndigheten i dylika situationer har för ögonen att genom häktande af några söka ernå den verkan, att andra afskräckas från att fortsätta med det brottsliga förfarandet. Sådant är nog resonemanget från polismyndighetens sida; och jag tror, att det skulle bli ungefär det samma i nu föreliggande fall.

Herr Thyré n inlät sig äfven på frågan, huruvida en skollärares brottsliga förfarande gent emot de barn, som han undervisar, kunde ur straffvärdhetens synpunkt vara att jämföra med nu förevarande slags gärningar. Jag har härutinnan betonat, att det man i första rummet har att tillse, är icke straffvärdheten, utan det straffbehof, som samhället beträffande ifrågavarande förbrytelse har; och är det alltjämt min tro, att straffets maximum kan behöfva vara lika högt i det ena fallet som i det andra.

De invändningar, som af talaren gjordes gentemot de betänkligheter, som af mig anfördes mot utskottets förslag, ur tryckfrihetssynpunkt, ha redan upptagits till bemötande af herr Widén; och jag skall därför icke nu vidare inlåta mig på den saken.

Jag tror, i likhet med herr Widén, att denna fråga bäst löses, om vi sluta oss till reservanternas förslag. Det innebär ej, att vi lägga frågan åt sidan, utan att vi skjuta den under Kungl. Maj:ts

bedömande, hvarigenom vi kunna förvänta, att Kungl. Maj:t skall närmare pröfva, huru denna trafik bäst skall kunna hämmas och för Riksdagen framlägga de förslag, som i sådant syfte kunna finnas erforderliga.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Med herr Petrén förenade sig herrar *Lagerblad, Bosson, Rune, Wijk, Röing, Jansson* i Edsbäcken, *Berg* i Göteborg, *Lindqvist, Pettersson* i Södertälje, *Wallis, Wavrinsky, Kobb, Kjellberg* och *Karlsson* i Fjäl.

Herr Thyren: Herr talman, mina herrar! Jag skall tillåta mig att först framställa några anmärkningar gentemot herr Widéns anförande. Det var af missägning, antar jag, som herr Widén råkade säga, att Första kammaren antagit reservationen. Jag tror nämligen att herr Widén sade så. Men Första kammaren har som väl bekant med stor majoritet antagit utskottets förslag. Hörde jag fel, så ber jag emellertid om ursäkt.

Vidare sade herr Widén något angående häktning och talade om, att man kunde ju redan nu företaga häktning i visst fall. Ja, om man har att göra med icke bofasta personer, men det ha vi ju icke i detta fall, utan hvad det här gäller, är ju butiksinnehafvare, och mot dem kan man icke komma till häktning, om det icke stadgas straffarbete.

Vidare talade herr Widén i likhet med herr Petrén om vådan af att lita sig till detektivchefen för att få en ståndpunkt i straffrättsliga frågor. Men jag ber att få fästa båda de ärade talarnas uppmärksamhet på, att jag icke stödt mig på att detektivchefen sade så och så, utan *hvarför* han sade så och så. Det är icke på hans *mening*, utan på hans *skäl*, som jag stödt mig.

Hvad de båda herrarna nämnde angående åkarpslagen, har på intet sätt öfvertygat mig. Det är dock någonting annat med en sådan situation, då brottet i och för sig *icke* kan anses förtjäna straffarbete och det dessutom finnes politiska och sociala skäl, som kanske kunna föra ordningsmakten in på öfvergrepp, verkliga öfvergrepp; det är alldeles gifvet någonting annat, än när det gäller att komma åt dessa geschäftsmän. Här gäller det ett brott, som mer än väl förtjänar straffarbete och dessutom finnes här ingen anledning, hvarför polisen skulle önska att få någon inburad, då det ju är fråga om fredliga medborgare. Dessa frågor ligga således icke alls komparabla.

Jag skall icke upptaga kammarens tid med ytterligare reflexioner. Det skulle i så fall i det stora hela bestå i ett uppreparande af, hvad jag förut anført. Jag kan icke finna, att de föregående talarna träffat själfva kärnpunkten af frågan. Herr Petrén talade visserligen om psykologi och hade där en annan

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

uppfattning än jag. Men det förefaller mig dock, som om vi alla borde kunna vara så mycket psykologer, att vi förstå, att känner brottslingen sig säker om att kunna undgå en fällande dom, däri-genom att han aldrig kan få emot sig mer än half bevisning, känner han sig säker, bara han t. ex. icke släpper ut någonting i vittnens närvaro, och icke har något lager liggande i butiken, men ändå *har* sitt lager, så fortfar han nog att drifva sitt geschäft. Ty han förtjänar, som sagdt, så mycket netto på detta geschäft, att däri ligger en mycket stor frestelse. Men är det så, att han kan säga sig, att han på blotta misstanken kan bli inburad och geschäftet bli stoppadt och afbrutet, då aktar han sig nog. Den psykologien tror jag, att det är rätt svårt att resonera bort. Det kommer att ställa sig helt annorlunda med dessa båda alter-nativ. Herr Petrén talade visserligen om, att två års fängelse väger lika mycket som två års straffarbete. Kanske, om det blott gällde att väga straffen mot hvarandra. Men så ligger icke saken. Visserligen kan han i båda fallen beräkna att genom enständigt nekande undandraga sig *straff*. Men om straffarbete finnes i skalan, så känner han fruktan för att bli häktad, äfven om han tror sig kunna slingra sig undan bevisningen genom att hårdnackadt neka; och därför låter han helt enkelt bli det hela.

När nu de båda herrarna Petrén och Widén tala om skadan och risken för samhället, för tryckfriheten och annat af polisöfvergrepp i allmänhet, och vidare tala om skillnaden i straff med afseende på den skollärares brott, som vi haft före här ett par gånger, och med afseende på nu föreliggande brott, då skall jag be att ytterligare få lägga de båda herrarna på hjärtat, hvad det egentligen här är för en fara, som det gäller att förhindra. Dessa vykort och bilder bilda ett led i ett stort helt. Det hör samman med åtskilligt annat. Det hör samman med dessa biografier, för hvilka vi lyckligtvis fått en högst behöflig lagstiftning. Det hör tillsammans med det offentliga undervisandet om och utbudandet af preventivmedel, som vi likaledes satt en lag emot. Det hör vidare tillsammans med dessa *sämre* danssalonger, af hvilka vi allt mer och mer bli öfversvämmade. Det hör äfven tillsammans med denna usla litteratur, som seglar under estetikens flagga, hvilken skyddar så mycket. Och öfver all denna sådd gjutes spri-tens befruktande regn. Hvad blir frukterna? Jo, vi se dem i hospitalens stigande siffror och könssjukdomarnes verkningar i öfrigt: tusen och åter tusen tragedier blifva frukterna. Det finnes knappast någon samhällsfara, som har samma betydelse, och detta skulle vara allmänt erkändt och insedt, om man icke af känd anledning hade vant sig att öfver allt detta hölja en slöja och icke se san-ningen i ögonen.

Då det sålunda knappast finnes något brott, som innebär en större samhällsfara och knappast något, som förutsätter ett mera fördärfvadt sinnelag; då jag är öfvertygad om, att häktnings-

möjlighet här betyder alldeles icke fara för någon oskyldig, men väl stoppande af trafiken, medan enbart fängelse betyder dess fortfarande; och då jag vidare är öfvertygad om, att ett fortfarande af trafiken betyder tusentals nya fall af spetälska, så vågar jag icke taga på mitt ansvar att icke göra allt hvad göras kan för att råda bot på denna trafik. Jag måste därför, herr talman, vidhålla mitt yrkande.

*Angående
ändrad lydelse
af 18 kap 13
§ strafflagen.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herrar *von Schéele*, *Mörtsell* och *Mewrling*.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet närmast därför, att den siste ärade talaren uppgaf, att jag skulle i mitt förra yttrande gjort mig skyldig till en missägning, i det jag skulle sagt, att reservationen blifvit antagen af Första kammaren. Det har jag i alla händelser icke menat att säga, utan hvad jag menat säga var, att reservationen, såsom den här föreligger, är lika med det beslut, som Första kammaren fattat i den delen, som gör brottskategoriens utsträckning, på grund hvaraf jag föreställer mig, att en sammanjämkning lätt bör komma till stånd, så att man kommer dit reservanterna velat gå. Det är hvad jag velat säga, och har jag sagt något annat, så berodde det på en missägning. Den stenografiska uppteckningen kommer ju att visa om någon missägning ägt rum.

Då jag nu har ordet, skall jag emellertid be att få säga några ord med anledning af herr Thyréns sista anförande. Jag tror, att de, som gå med på reservationen, vilja fullt lika väl som han komma åt den trafik, som här är i fråga; och jag trotsar hvem som helst att kunna påstå, att reservanterna icke vilja åt denna trafik lika väl som de, som gå med på utskottets förslag. Men hvad reservanterna vilja, är, att man icke skall lagstifta på detta område så, att det får en skadlig återverkan utanför det område, som här är i fråga. Det är min fullkomliga öfvertygelse, såvisst som jag står här, att man med det förslag reservanterna framställt kommer fullt ut så långt, som man behöfver, åtminstone tillsvidare, tills saken kunnat upptagas af Kungl. Maj:t för vidare pröfning.

Herr Thyrén talade så, som om, genom ett beslut om utsträckning af strafflatituden i detta lagrum till två års straffarbete, man skulle med ens kunna göra slut på all den osedlighet, som bedrifves på såväl detta som andra områden. Det får jag då säga, att icke må man tro, att så stora verkningar åstadkommas därigenom. Min fulla öfvertygelse är den, att när man talar på det viset, då målar man upp en bild, som alls icke stämmer med verkligheten. Vill man här se frågan praktiskt och verklighetstroget, då skall man icke måla ut saken, som om det nu blefve slut på

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

allt elände i den här vägen. Det blir det icke, om vi så taga två och tre gånger utskottets förslag.

Jag kan icke förstå annat, än att det är klokt, att kammaren — klokt både åt det ena och det andra hållet — tager det förslag, som reservanterna framlagt, och jag vidhåller därför mitt yrkande.

Herr Branting: Herr talman! Herr Widén har redan fäst uppmärksamheten på, hvilka våldsamma öfverdrifter herr Thyrén gjorde sig skyldig till, då han målade upp den bild, med hvilken han till sist ville fånga kammaren. Det är väl icke rimligt att resonera på det sättet, och det är väl också bra litet »psykologi» i att resonera som så, att därför att man här inför en straffskärpning utöfver hvad redan stadgats, skall man kunna åstadkomma i vårt land, att den skamliga trafiken med dessa kort blir fullständigt slut. Jag tror, att hvar och en, som vill tänka något nyktert öfver dessa förhållanden, skall inse detta. Det är ett missbruk af afskräckningsteorien — som man för öfrigt minst hade väntat af professor Thyrén, när man besinnar, att han med sådan kraft och talang gått emot afskräckningsteorien, när det gällt dödsstraffet — när man här väntar sådana resultat af denna afskräckning, att därför att det står 2 års straffarbete i lagen, hvarje ekonomisk frestelse hos dessa moraliskt förkomna individer, som hålla dessa kort till salu, skall så fullständigt försvinna, att den ingenting väger gentemot utsikten att bli inburad med desamma. Det är orimligt att resonera så. För mig ter det sig i stället så, att den enda säkra effekt, som detta kan medföra, blir, att dessa kort bli ytterligare uppskrufvade i pris, och att det kommer att iakttagas ännu mera försiktighet vid deras försäljning. Och jag är viss om, att om det öfverhufvud taget finns sådana personer, som önska komma i besittning af sådana kort, så nog finns det i samhället tillräckligt med ruttenhet på alla håll och i alla grader för att denna önskan skall bli tillfredsställd, när det kan bjudas hur mycket pengar som helst för denna osunda lustas tillfredsställande.

Jag ber att i detta sammanhang få framhålla, att man icke bör alltför ensidigt se på den publik, som köper dessa snuskiga kort, såsom bestående endast af halfvuxen ungdom. Det har sagts mig, att det i cigarrhandlareföreningen har resonerats om dessa ting, och där var meningen allmänt den, att den publik, som egentligen intresserade sig för dessa saker, var äldre förmögna herrar. Jag tror nog också, att den saken förtjänar beaktande, och att man sålunda icke bör uteslutande tänka på de synpunkter, som herr Thyrén ville skjuta fram om »olägenheten för rasen» i detta fall, ty där är nog fördärfvet redan så långt gånget, att detta egentligen hvarken gör till eller ifrån, och för rasen spelar det då ingen roll.

Jag skall vidare be att få konstatera det besynnerliga förhållandet, att herr Thyren här efter en konferens med justitieministern, som vi alla bevittnade, kunnat förklara, att Kungl. Maj:t i denna sak icke har den uppfattning, som Kungl. Maj:t enligt upplästa intyg hade i konseljen den 24 mars i år. Det är ett besynnerligt sätt af herr Thyren, att här framträda som justitieministerns och Kungl. Maj:ts ombud. Men det förefaller mig, som om kammaren icke bör alltför mycket fästa afseende vid dylika upplysningar.

Hvad är det, som begäres af oss? Jo, det begäres, att vi skola utlämna åt polisen häktningsmakt, häktningsrätt. Det är denna häktningsrätt, som skall göra susen, som skall göra allt. Är det då verkligen icke så, att vi här i landet redan ha alltför mycket af densamma, åtminstone här i staden. Det offentliggjordes för någon tid sedan i en tidning en statistik, som visade, att öfver 5,000 häktningar ägt rum på ett enda år i Stockholm, och att af dem endast ett ringa fåtal sedermera kunde vidhållas, när domstolarna fingo hand om saken. Men polisens lust att häkta är så riksbekant, och så äfven dess metoder att anhålla, »kalla ned» och kroppsvisitera, att man verkligen icke skall inbilla sig, att polisen skall lägga fingrarna emellan och dra sig för att undersöka en person, som misstänkes för att ha ett lager af detta slags kort på fickan. Då känner man förhållandena synnerligen illa. Stockholmspolisens metoder äro ryska i afseende på häkning, liksom i åtskilligt annat, och det är icke värdt att försöka spela oskyldig och tro, att polisen därvidlag skulle strängt och noggrant undvika att öfverskrida lagens rāmärken. När den har en person i sitt förvar och tillfälle att direkt taga reda på, huruvida det finns några indicier i hans fickor rörande det brott, som polisen slår efter, så skall nog icke polisen underlåta att vidtaga en sådan undersökning. Det förstår hvar och en.

Det som för mig är hufvudsaken i hela denna fråga, är emellertid icke alls det som här i debatten varit hufvudsaken, nämligen frågan om de osedliga korten, ty det är icke här så, hvilken uppfattning man kanske af debatten här fått, att det gäller en särskild lagstiftning om dessa saker och uteslutande om dessa. Utan den lag, som det här gäller att skärpa, den lagen drabbar så ofantligt mycket annat än dessa osedliga kort, den drabbar, som här redan har blifvit sagdt, genom det samband, hvori lagen står med tryckfrihetsförordningen, *allt*, som af polisen anses vara en »framställning, som sårar tukt och sedlighet». Det kan icke bestridas, att man föreslår oss att med öppna ögon öppna en möjlighet för åklagarmakten att med tillhjälp af lagen, sådan utskottsmajoriteten vill ha den, kunna mot hvar och en, som på något sätt efter en åklagares mening skrifer eller offentliggör teckningar, som »sårar tukt och sedlighet», komma med häkning. Och det böra vi dock ihågkomma, att *tryckfriheten* är alltför dyr-

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

bar, för att man skulle på detta sätt eskamotera bort den genom att hypnotisera blicken på en enda liten detalj af det vidsträckta område, på hvilket denna lag rör sig. Det är orimligt att utlämna vår tryckfrihet till vederbörandes goda omdöme i detta fall och lita på, att det icke någonsin skulle ifrågakomma missbruk. Skulle vi i samma ögonblick, som Riksdagen, eller rättare sagdt Andra kammaren, själf skrifer om det betänkliga i, att det icke finnes strängare bestämmelser rörande häktningsförfarandet, i samma ögonblick vi kunna konstatera, huru polisen i Stockholm missbrukar häktningsrätten, skulle vi då vidtaga en lagstiftningsåtgärd, hvarigenom denna rätt ytterligare utvidgades på det mest ömtåliga område? Jag kan gärna tillägga, att det i politiska kamptider kan hända, att det kommer sådana situationer, att polisen finner sig kunna anse, att något »sårar tukt och sedlighet», som kanske endast är eller förekommer tillsammans med en elak karrikatyr mot en härskande makthafvare, och sedan med ledning af denna paragraf går till häktning. Om lagen sett ut så, som herrarna vilja ha den, så hade det vidare kunnat inträffa — detta är icke ett politiskt fall, men ett helt annat — att den store skald, hvars minne Andra kammaren för någon tid sedan hugfäste här, blifvit föremål för häktningsåtgärd, när allmänna åklagaren inskred mot hans »Morgondröm». Det var just efter den paragrafen, som man då gick, om »framställning, som sårar tukt och sedlighet». Om man då hade haft en sådan bestämmelse i lagen, hade vi mycket väl kunnat få upplefva den skandalen.

Jag tror, att vi böra se oss för, hvad det här verkligen gäller och se, att det icke endast är fråga om dessa vykort, som för herr Thyréns fantasi eller, rättare sagdt, för hans framställningskonst nu te sig som själfva kärnpunkten och kvintessensen af allt det sedligt onda i landet. Nej, med straffbestämmelsen skola vi vidtaga en skärpning, som går utöfver hvad reservanterna föreslå, hvilket redan innebär en mycket väsentlig utvidgning af straffmöjligheterna här, och denna vidt gående straffskärpning kan komma att göra en inkräkning på områden, där vi skulle med förkrossande majoritet vara ense om, att sådana inkräkningar *icke* böra ske. Framställningar, som anses såra tukt och sedlighet, böra som hittills i vanlig ordning beifras af åklagarmakten och pröfvas af domstol. Men låt oss icke utlämna dem, som skola svara för sådant, till godtycklig häktning af en häktningslysten polismakt.

Det är för att varna mot detta, som jag tillåtit mig att taga till orda i denna sak. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Thyrén: Herr talman! Blott ett par ord närmast mot herr Branting.

Herr Branting talar om framställningskonst, men jag må säga, att

den, som i den här föreslagna skärpningen gentemot de extremt osedliga bilder, som herrarna känna litet hvar, kan draga in frågan om politiska karrikatyren mot en makthafvande och däruti se ett hot mot dylika karrikatyrer, han har verkligen drifvit framställningskonsten i den delen så långt, att jag åtminstone icke vågar täfla med herr Branting i det afseendet. Jag skall i stället åtnöja mig med att nyktert och enkelt påpeka ett par bestämda oriktigheter i herr Brantings resonemang — de kommo för öfrigt äfven fram i herr Widéns uttalande.

Herr Branting invände, att jag skulle ha velat inbilla kammaren, att det vore *slut med osedligheten* i landet, om vi stoppade denna vykorts trafik. Ja, om någon kan ha hört mitt anförande så, må det vara hans ensak, men jag tror icke, att det finnes tillräckligt fog för en sådan uppfattning. Hvarthän skall det leda, då man resonerar som herrar Branting och Widén? Det utrönes en del olika orsaker till könssjukdomarna — jag talade om könssjukdomarna, icke direkt om osedligheten — t. ex. vykort, dåliga danssalonger, dåliga biografier, dålig litteratur, dåliga revyer, sprit och ännu mycket annat. Så upptagas dessa orsaker en i sänder och man föreslår en lagstiftning, som kan åstadkomma förbättring. När det då gäller vykorten, säger man: »Vill ni stå här och inbilla oss, att *allt* blir bra, om vi få bort de osedliga vykorten? Vi ha ju kvar spriten och biograferna och revyerna och allt det andra». På samma sätt, när det gäller danssalongerna, då säger man: »Vill ni stå här och inbilla oss, att, därför att man lappar på danssalongerna, man får *allt* bra i detta afseende? Vi ha ju kvar biograferna och revyerna och spriten och vykorten, de osedliga vykorten». När turen kommer till spriten, då säger man — och jag skall påminna herrarna, hurusom litet hvar nog läst dylikt i tidningarna med anledning af hvad jag yttrat om spriten — »Vill ni nu inbilla oss, att *allt* blir bra, om man tar bort spriten? Vi ha ju kvar vykorten, biograferna, revyerna och allt annat.» Och så upprepar man samma resonemang, till hvilken punkt vi än komma. Men, mina herrar, man kan väl icke göra mer än ensak i sänder, eller hur? Vi kunna icke i klump utrota all osedlighet genom att stifta alla möjliga lagar på en gång, utan vi få nöja oss med att slå ihjäl dessa skadligheter en och en. Skulle någon finna ut ett sätt att göra det i klump, så skulle det sannerligen icke vara jag, som undandrog mig att göra hvad jag kunde därför, men det är icke tänkbart. I dag få vi slå ihjäl vykorten liksom för en tid sedan biograferna och preventivprofeterna, och liksom vi i framtiden kanske kunna slå ihjäl spriten. Vi få taga det *successivt*, mina herrar, det finnes ingen annan väg.

I detta sammanhang torde det också vara tämligen tydligt, hvad värde det ligger i herr Brantings argument, när han påstår, att det icke skulle vara fullständigt slut med vykorten, därför att vi antog denna lag. Herr Branting har många gånger mer än tillräckligt förstånd för att finna, i likhet med mig och hvar och en an-

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

nan, som vill förstå det, att det dock blir något vunnet, om jag nedbringar antalet af försälda vykort, t. ex. till en tiondedel af det närvarande. Det är klart, att man icke kan utrota trafiken fullkomligt. Nog kommer det att finnas icke blott förmögna, äldre, perversa herrar, som herr Branting särskildt underströk, utan äfven och framför allt *halfvuxen ungdom af båda könen*, som skaffar sig sådana, men vi få nöja oss med att göra, hvad göras kan, och hvad vi kunna göra genom lagen, är, som sagdt, att inskränka trafiken till en bråkdel af hvad den varit. Och om herrarna försäkra mig, att häktningsrisken icke skall inverka, så försäkrar jag herrarna tillbaka, att den skall och måste verka, ty dessa människor äro icke rädda för att dömas till straff. De lita på sitt nekande, men de äro, på grund af sitt dåliga samvete, rädda för att bli häktade. Följaktligen *låta de bli*, och följaktligen kommer lagen att verka afskräckande och följaktligen *ingen* att i verkligheten blifva häktad, hvarken skyldig eller oskyldig. Någon motsats till min ståndpunkt i fråga om dödsstraffet trotsar jag herr Branting att få fram.

Ja, mina herrar, jag måste återigen betona den hufvudsynpunkt, som jag nyss framställde. Det finnes så många skadligheter, som bidraga till att öka könssjukdomarna. Hela civilisationen, isynnerhet dess »estetiska» riktning i teater, konst, litteratur etc., går så långt åt detta håll, att det i många fall icke är möjligt att hjälpa sig med lagen, och därför bör man icke vara för ömsint i de fall, då man verkligen *kan* hjälpa sig med lagen. Det finnes ett hemskt, men allt för sannt franskt ordspråk, som säger: »La civilisation c'est la syphilisation». Det är naturligtvis en öfverdrift, men, som sagdt, det innehåller dock allt för mycken sanning. Vi äro i vår tid så estetiska, att vi falla undan, blott man aldrig så litet kan åberopa sig på konst och dylikt. Det är då sannerligen icke skäl att falla undan, när det rakt icke behöfves.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Petrén: Herr talman! Endast ett par ord. Herr Thyren betonade, att kärnpunkten i hvad han framhållit i den föreliggande frågan icke hade af motståndarne tillbörligen beaktats. Om man vill analysera det näst sista anförande, som herr Thyren höll, synes man få till resultat, att, under förutsättning att den häktningsrätt, som han vill bereda vederbörande polismyndighet, skall användas, äfven om icke skälig anledning finnes misstänka, att det föreligger brott af förevarande slag, så får man gifva honom rätt i, att man skanske skulle kunna vinna något med denna rätt. Men ett sådant användande af häktningsinstitutet vill jag för min del icke vara med om. Jag vågar tro, att, om man icke begagnar denna eventuella häktningsrätt i annat fall, än då skälig anledning finnes misstänka, att ett brott af detta slag föreligger, man skall i ungefär samma grad vinna syftet enbart genom den utvidgning af straffområdet som lagutskottet enhälligt föreslagit, ty därigenom blifva

nog i praktiken bevissvårigheterna i stort sedt undanröjda i de fall, då verkligen skäligen anledning att misstänka brott af detta slag föreligger.

Jag begärde emellertid egentligen ordet med anledning därpå, att det inom lagutskottet vid behandlingen af detta ärende fälldes det yttrandet till oss reservanter, att den, som icke ville stadga straffarbete för dessa gärningar, ville i själfva verket ingenting åtgöra till deras bekämpande. Skulle nu någon gå från denna debatt med samma uppfattning, så vill jag uttryckligen härmed hafva fastslagit, att det påståendet icke är riktigt. Jag vill för min del vara med om alla de åtgärder, som kunna finnas erforderliga efter en ingående pröfning af hvilka åtgärder som äro nödvändiga, verkligen nödvändiga, för att hindra denna farliga trafik.

*Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)*

Herr Thyrén: Endast några ord med anledning af herr Petréns yttrande. Då man talar om skäligen och oskäligen häktning, bör det erinras om en sak, som i dag icke berörs. Hade vi haft en reformerad process i vårt land, och hade domaren haft fri bevispröfning, så hade aldrig *den* anledning till straffets ökning här förelegat, som jag ur praktisk synpunkt betonat. Men vi få icke glömma, att det kan vara så, att det finnes högst *skäligen* anledning till misstanke, ja, att det kan hända, att hvar enda en i hela samhället är öfvertygad om, att en tilltalad har begått brottet, och att man ändock icke kan fälla honom på grund af vår processrätts bevisståndpunkt. Detta ha herr Petrén och andra glömt. Vi ha en bevisningsståndpunkt, som aflägsnar sig långt från det rationella; ofta kan man icke komma åt denna enständigt nekande människa, hur viss man än må känna sig om hans brott. Han har naturligtvis icke varit nog dum att utlämna sitt kort åt två vittnen på en gång eller dylikt. Just därför, att vår bevislära är ofullkomlig, kan det vara af afgörande vikt, att vi åtminstone skrämman honom med risken att bli häktad, därest *skäligen* anledning finnes till misstanke. Där sådan saknas, föreligger i detta fall liten eller ingen risk för häktningsmissbruk.

Herr Staaff: Den siste ärade talaren kan icke vara okunnig om, att han lämnade en fullkomligt oriktig bild af vårt rättegångsväsende, såsom det i praxis utvecklats med afseende på bevisläran. Då det är ett faktum, att en person har kunnat utan afseende på de stränga legala bevisreglerna dömas till döden och undergå dödsstraff, är det väl icke möjligt att förneka, att vår bevispröfning i praxis frigjort sig ganska betydligt.

Herr Thyrén: Jag vill hemställa till herr Staaff, om han verkligen vill påstå, att man såsom domare skulle i vårt land kunna fälla en person, om hvilken man är öfvertygad, att han försålt dylika kort, t. ex. blott på en enda persons intyg därom inför rätta. Tror herr Staaff, att vi inför svensk domstol i allmänhet i ett sådant fall skulle

*Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.*

(Forts.)

få en fällande dom; eller betvivlar herr Staaff, omvänt, att man i utlandet skulle döma vederbörande? Det är fullkomligt sant, hvad herr Staaff anförde, att vi utvecklat oss i riktning mot en friare bevisning; men hur långt? Icke stå vi i jämnhöjd med den moderna utländska processen i den vägen. Och nog måste alla, som haft med juridik och domstolar att göra, känna sig öfvertygade, att vi hafva långt kvar, innan det, som är domarens moraliska öfvertygelse, också kan få taga sig uttryck i domen; och endast därom är det fråga.

Herr Staaff: Nej, vi stå icke på fullkomligt samma punkt, som vissa främmande länder göra med afseende på bevispröfningen, och det anser jag vara lyckligt, ty jag anser det vara orsaken till att man icke här hör talas om så många oskyldigt dömda personer som i vissa andra länder. Jag anser nämligen icke den fullständigt fria bevispröfningen utan alla bevisregler vara fullt betryggande för medborgarne i ett land. Emellertid vill jag på herr Thyréns fråga, som icke utgjorde ett svar på min fråga, i alla fall be att få genmäla, att då herr Thyrén nu frågar, om jag tror, att en person skulle blifva dömd, därför att en man förklarar, att han vid ett tillfälle köpt kort af denne, är detta icke fullt detsamma, som herr Thyrén påstod. Han påstod nämligen i ett föregående anförande, att personen aldrig skulle kunna bli dömd, om icke två vittnen på en gång varit närvarande, hvilket efter min tanke alldeles bestämdt är en missuppfattning. Jag ser, att herr Thyrén skakar på hufvudet; jag har kanske missuppfattat något, och då kanhända vi genom en kompromiss kunna bli ense. Den skulle i sådant fall vara, att äfven om icke två vittnen på en gång varit närvarande, men om ett vittne kommer och säger, att han köpt kort, och om detta förstärkes genom att det förekommit vid flera tillfällen eller på annat sätt, t. ex. genom indicier, vi kunde vara öfverens, att vederbörande blir fälld.

För öfrigt vill jag be att ytterligare få understryka det sammanhang mellan allmänna lagens bestämmelser och tryckfrihetsförordningen som herr Thyrén efter min uppfattning icke tillräckligt uppmärksammat. Det är ju i alla fall så — det kan icke förnekas — att hvad man här vill träffa, är en sak, som icke alls rör tryckfriheten, ty det svåra missbruk, som här uppstått, har icke framträdt på tryckfrihetens område. Men om man antager denna straffökning, blir följderna ovillkorligen den — herr Thyrén kan icke neka därtill — att äfven för tryckfrihetsbrotten straffskalan i viss mån höjes. Man har icke afsett det men resultatet blir, att så kommer att ske. Detta anser jag vara en betänkelig sak, och jag anser, att man bör fordra en noggrann utredning, innan man inlåter sig på något sådant.

Slutligen kan jag icke underlåta att mycket bestämdt stryka under min uppfattning, att straffhot är ett och häktning sinstitutet ett annat, och att häktning sinstitutet såsom ett processuellt medel, en nödvändighetsåtgärd och ett tvångsmedel, icke bör substitueras

för straffhotet uti strafflagen. Och jag vill hoppas, att när professor Thyréns utkast till strafflag framlägges, man icke skall finna en sådan princip i detsamma, som han här framställt.

*Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)*

Herr Råf: Kammarens ledamöter torde hafva lagt märke till att samtliga jurister hafva sett saken från den mera teoretiska synpunkten med undantag af professor Thyrén, som sett den från rent praktisk synpunkt. Är det nu så, att vi se den på samma sätt som de öfriga juristerna, komma vi ingenstans vid denna riksdag. Men om vi anlägga de grepp, som herr Thyrén anlagt, komma vi verkligen någonstades. Därmed har jag icke sagt, att juristerna intaga en uteslutande negativ ståndpunkt; de förklara ju, att de vilja hafva en utredning och komma tillbaka till frågan en annan gång. Men herr Thyrén har föreslagit något, som omedelbart träder i verksamhet.

Det var en liknelse, som herr Thyrén framställde, nämligen att det här var fråga om en eld, som griper omkring sig på ett förfärande sätt i vårt land. Ja, här är icke fråga om en eld, som bränner ned ett och annat hus, fartyg eller dylikt, utan om en eld, som söker att bränna ned själfva personligheten. Några af dem, som i likhet med mig varit uppe i lagutskottet och sett dessa bilder, ha fått det intrycket, att om sådant sprides bland vår ungdom, 20- och 21-åringar och så vidare, kunna vi icke vänta annat, än att det kommer att föröda på ett alldeles förfärande sätt. Jag har också talat vid ledamöter af denna kammare, hvilka sett dessa bilder i utskottet, och de ha gifvit samma intyg om saken.

Jag skulle då vilja säga, att det i fråga om mordbrandsanläggningar är stadgadt ända till tio års straffarbete, mellan fyra och tio års, och att det i lindrigaste fall kan sänkas till två års straffarbete. Men den gör mig ingen nämnvärd otjänst, som nedbränner tilläfvintyrs en min byggnad, i jämförelse med den, som tänder osedlighetens eld hos mina barn. Den elden kan bränna upp både kropp och själ. Och detta kan ske med dessa bilder. Det kan icke förnekas.

Det står här, att det ensamt i Stockholm varit ett tiotal butiker, som sålt sådana bilder. Men det är ej blott dessa, som sprida giftet, utan vi hafva något annat, som bidrar därtill. Det är tidningspressen, enkannerligen Stockholmspressen. Vore det ej så, att denna Stockholmspress sprede sina annonser ut på landsbygden, skulle vi icke känna till dessa saker, och icke många rekvisitioner göras från landsbygden. Men just till följd af Stockholmspressens innehåll på annonsafdelningen, som vår ungdom sitter öfver och betraktar, komma dessa rekvisitioner till de butiker af detta slag, som finnas.

Ehuru jag vet, att det icke från ren lagstiftningssynpunkt har någon vidare betydelse att i detta fall tala om tidningspressen, skall jag dock taga mig friheten påpeka, att under förlidet år, då preventivlagen låg före och vi diskuterade denna lag i kammaren, ställningen blef alldeles omkastad i många Stockholmstidningar

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen
(Forts.)

med afseende på dessa annonser. De, som förut haft dessa annonser, upphörde i många fall med dem, sedan preventivlagen kom på tal, och jag betonar detta så mycket hellre, som tryckfrihetsförordningen kommit på tal här i dag och man så innerligt har kramat om den gamla kära tryckfrihetsförordningen, som tillåter människorna att skrifva snart sagdt hvad som helst, blott de göra det på ett lämpligt sätt. Om jag tittar på denna tidningspress, och då i första rummet tar Stockholms högerpress i betraktande, har jag under de senare åren icke kunnat upptäcka några sådana annonser, som de här ifrågasvarande, om vare sig pariserkort eller om preventivmedel eller något liknande i vederstygglighet. Skulle det vara någon, som misstror mig, så ber jag att få adressera mig till själfva pressen. Var så god och se efter i Stockholms högerpress, om där finnes något sådant utbudet, om hvilket biskop Billing sade i Första kammaren, att det skulle vara en förnärmelse mot svinen att kalla det svinaktigt. Vidare är att märka, att jag till högerpressen i detta afseende skulle kunna hänföra äfven Svenska Morgonbladet, som jag sett från vänstersidan icke erkännes såsom tillhörig vänsterpressen. Jag vet nu icke, hvad man skall säga om det påståendet; jag vill blott konstatera, att Svenska Morgonbladet kan reda sig utan sådana snuskigheter. Vidare finnes ett annat blad, som också står mellan vänstern och högern. Det är Aftonbladet. Där har jag aldrig någonsin sett sådana ruskigheter, och detta konstaterar jag med glädje. Hvad vänsterpressen i öfrigt angår, så har jag icke så litet material här i lådan, om det skulle vara någon vänsterman som ville se, hurudan pressen i detta afseende är. Jag skall blott konstatera, att äfven vänsterpressen i någon mån förbättrats, sedan preventivlagen var före i kammaren förlidet år.

Det förvånar mig därför icke, om reservanterna från vänstersidan visa ganska stor mildhet i detta afseende. Det är blott i full öfverensstämmelse med den ställning, vänsterpressen intager. Som sagdt, med hänsyn till tryckfrihetsförordningen böra vi samtala liten smula om tidningspressen, ty den spelar icke så liten roll i detta fall. Jag har nämligen påvisat, att det är genom tidningarna, som det mesta giftet sprides i landsorten genom de annonser, som visa sig i dessa tidningar, synnerligen i vänsterpressen.

Jag hoppas likväl, att isynnerhet de vänstermän, som åtta dagar i lördags intogo den ställningen, att de begärde kristendomsundervisning i våra skolor, äfven i dag skola ställa sig på den ståndpunkten, att de vilja ha kristliga seder i vårt land, och jag tror, att vi kunna påräkna deras röster. Det är att märka, att det, såsom professor Thyrén påpekade, icke så mycket är fråga om strängare straff för den som sprider sådana bilder, utan fastmer om att kunna oskadliggöra dessa personer så hastigt som möjligt. Man kan »nypa» dem, när man märker, att de sprida sådana artiklar, och sätta in dem på vederbörligt ställe, så att de äro ur tjänstgöring. Detta är det väsentliga. Man må bära sig åt med girigheten och njutningslyst-

naden bäst man behagar; kan man icke få vederbörande personer, som utöfva brottet, inmanade, vet jag icke något sätt att oskadliggöra dem.

Jag tar mig därför friheten, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan, så mycket hellre som Första kammaren redan bifallit densamma.

Angående
ändrad lydelse
af 18 kap. 13
§ strafflagen.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen, i enlighet med de yrkanden, som där underförekommitt, propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den af herr Widén m. fl. afgifna, vid utlåtagandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtagande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr Widén m. fl. afgifna, vid utlåtagandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 91 ja, men 114 nej, vid hvilken utgång kammaren således bifallit den af herr Widén m. fl. afgifna, vid utlåtagandet fogade reservationen.

§ 10.

Härefter föredrogos hvart efter annat jordbruksutskottets utlåtaganden:

nr 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af kronohemmanen Mjölmarbo och Snickarbo med tillyhender i Kopparbergs län mot viss Klosters aktiebolag tillhörig mark m. m.;

nr 114, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra sergeantsbostället Stålsbyn nr 1 i Värmlands län;

nr 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra kornetsbostället Oppeby nr 1 med Ellmoratorp i Södermanlands län;

nr 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den kronan såsom ägare af förra öfverstebostället Öresten i Älfsborgs län tillkommande vattenrätt i Slottsån m. m.;

nr 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från förra mönsterskrivarbostället Djurstorp nr 1 och 3 jämte Djurstorp nr 4, en utjord, i Kalmar län;

nr 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverförande till domänfonden af köpeskillingarna för vissa försålda kronoegendomar; och

nr 119, i anledning af väckta motioner angående upplåtande af staten tillhörig mark till plats för byggnad åt Drottning Sofias stiftelse i Vänersborg.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Angående dispositionen öfver den till städerna under villkor af öföfrytterlighet donerade jord.

Vidare förekom till behandling Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, med anledning af Första kammarens beslut i ärendet rörande väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att den till städerna under villkor af öföfrytterlighet donerade jord ej må afhändas städerna utan Riksdagens samtycke.

Med anledning af en inom Andra kammaren af herr Lindhagen väckt, till kammarens fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 334, hade kammaren för sin del beslutit, att Riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, att ett öfvervägande måtte äga rum, huruvida ej dispositionen öfver den till städerna under villkor af öföfrytterlighet donerade jord borde, såvidt på staten ankomme, närmare ordnas genom nya föreskrifter, utfärdade under medverkan af Riksdagen.

Sedan detta beslut delgifvits Första kammaren, hade sistnämnda kammare på hemställan af sitt första tillfälliga utskott på det sätt biträdt Andra kammarens beslut, att Första kammaren för sin del beslutit, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida ej beträffande städernas disposition af den till dem under villkor af öföfrytterlighet donerade jord sådana villkor och förbehåll borde uppställas, att denna jords ändamål att bereda städerna varaktig nytta upprätthölles.

Härefter hade ärendet återlämnats till Andra kammaren, som änyo hänvisat detsamma till sitt fjärde tillfälliga utskott.

Uti förevarande utlåtande hemställde nu utskottet, att Andra

kammaren icke måtte biträda Första kammarens i ärendet fattade beslut.

Reservationer hade afgifvits:

af herrar *Olsson* i Kullenbergstorp, *Riström*, *Åkesson* och *Andersson* i Hägelåkra mot viss del af utskottets motivering; samt af herr *Fornander*.

Angående dispositionen öfver den till städerna under villkor af oför-ytterlighet donerade jord.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Den nu föreliggande frågan är en gammal bekant. Redan från första början tilldrog den sig en synnerligen stor uppmärksamhet just på grund af den konstitutionella delen af densamma. Jag behöfver icke återkalla i kammarens minne den debatt, som försiggick om densamma. Vid den första debatten, då konstitutionsutskottets utlåtande inkom här till kammaren, uttalade kammarens ärade vice talman sig något mera ingående i frågan, och detta gjorde, att när denna fråga på sin tid blef remitterad till det fjärde tillfälliga utskottet, jag ansåg mig skyldig att ägna en rätt stor uppmärksamhet åt densamma, då nämligen af herr vice talmannens yttrande framgick, att han icke alls delade de synpunkter som motionären behagat anlägga på frågan. Jag skall icke vidare uppehålla mig vid den delen af saken, ty vid det tillfälle, då det fjärde tillfälliga utskottets utlåtande föredrogs i kammaren, hade jag icke tillfälle att närvara, emedan jag då med kammarens medgifvande hade ledigt från riksdagsgöromålen. Men af protokollet att döma synes det som om en mycket skarp och liflig diskussion skulle förekommit i kammaren, och det framgår däraf, att kammaren på yrkande af herr *Staaff* strukit första delen af utskottets yrkande och att kammaren endast bibehöll senare delen af detsamma. Men beträffande motiveringen uttalade sig icke herr *Staaff*, i hvilken riktning den skulle läggas, utan han sade, att man, oafsedt hvilken mening man hade om densamma, dock kunde gå med på det yrkande, som han framställde, och detta bifölls utan votering. Jag kan däraf icke finna annat än att man kringgått den konstitutionella delen af frågan och endast löst frågan därför att det var af det praktiska behovet påkalladt, att den löstes.

Jag beklagar, att det icke fortsattes på det sättet. Visserligen har Första kammarens tillfälliga utskott icke uttalat sig om frågan i konstitutionellt hänseende, men det åberopar konstitutionsutskottets utlåtande och så att säga kryper bakom detsamma. Det beslut som Första kammaren kommit till i den här föreliggande frågan, anser jag i och för sig vara synnerligen välbetänkt. Det gäller nämligen huruledes det skall förfaras med köpeskillingen för de försälda jordarne, som voro af kronodonationsjords natur inom städerna. Men när frågan återigen skulle behandlas af det fjärde tillfälliga

Angående dispositionen öfver den till städerna under villkor af oför-ytterlighet donerade jord.

(Forts.)

utskottet, har utskottets majoritet icke ansett sig kunna underlåta att omnämna § 77 regeringsformen, och har därom yttrat sig sålunda: »Enär utskottet ej anser sig kunna tillstyrka, att Riksdagen frånhänder sig den rätt, hvilken 77 § regeringsformen må lämna Riksdagen, att kronans egendomar icke utan dess samtycke skola få försäljas eller kronan på annat sätt afhändas, får utskottet hemställa» etc. Jag kan gifvetvis icke gilla detta betraktelsesätt, utan jag får säga, att min åskädning i detta fall öfverensstämmer med det uttalande, som herr vice talmannen gjort. Men jag anser, att skall en lösning af frågan i praktiskt hänseende på ett tillfredsställande sätt göras, så får man låta den konstitutionella delen af frågan falla, och det är emedan utskottet upptagit denna sida, som jag icke kunnat följa utskottet. När nu Första kammarens tillfälliga utskott äfven så att säga slog på den strängen, så ansåg jag det icke vara något tvång för Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott att utan vidare tillstyrka Första kammarens beslut. Och det är just för att hålla frågan öppen till en kommande riksdag, då det är möjligt, att någon kan framkomma med en motion i ärendet, hvarvid man kan undvika den besvärliga § 77 regeringsformen, som jag tror, att intet annat yrkande bör göras, än om bifall till den hemställan, som utskottet kommit till. Jag vill säga, att, såsom frågan förut behandlats och tillspetsats, det icke föreligger något skäl att icke yrka bifall till utskottets kläm, som innebär, att Andra kammaren icke må biträda Första kammarens beslut. Men däremot anser jag, att utskottets motivering icke kan gillas, ty därigenom skulle man helt enkelt ha låst fast frågan för all framtid, om nämligen kamrarna skulle kvarstå på sina respektive ståndpunkter.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan, men med ogillande af utskottets motivering.

Friherre Palmstierna: Herr talman! Som kammaren behagade finna, ligger saken på det viset, att Andra kammaren förut bestämdt uttryckt den åsikten, att Riksdagens medverkan kräfvades för den författning i ämnet, som behöfde komma till stånd. Första kammaren har däremot alldeles bestämdt uttalat, att Riksdagens medverkan därvid icke skulle krävas: det skulle vara Kungl. Maj:t, som ensam bestämde denna sak. Under sådana omständigheter synes det mig, att kamrarna stå på väsentligt olika ståndpunkter mot hvarandra, och något beslut i frågan torde därför under innevarande år näppeligen kunna komma till stånd. Kammaren torde alltså finna, att klämman icke kunnat affattas annorlunda än som skett. Nu har herr Olsson i Kullenbergstorp jämte ett par reserveranter yrkat ogillande af utskottets motivering af den grund, att ett uttalande om den rättighet, som Riksdagen må äga att föreskrifva grunderna för förvaltningen af kronans domäner, kronans egendomar, intagits här i motiveringen. Detta har emellertid skett i full öfverensstämmelse med det utlåtande, som utskottet förra

gången afgaf till kammaren, och som på denna punkt icke föranledde någon erinring — det var praktiska frågor af annan art, som blefvo föremål för erinring — och det beslut, som kammaren kom till, måste gifvetvis, eftersom det uttalades, att en sådan medverkan behöfdes, bygga på den konstitutionella rätt, som må ligga i § 77 regeringsformen. När kammaren finner, att advokatfiskalen, som handlagt dessa ärenden, för sin del har den uppfattningen, att § 77 här är tillämplig, så tror jag, att Andra kammaren bör vara mån om att bevaka en sådan rätt, och att icke frångå sin gamla ståndpunkt. Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Angående dispositionen öfver den till städerna under villkor af öfrytterlighet donerade jord.

(Forts.)

Herr Fornander: Utskottet redogör i betänkandet för att den väsentliga skillnaden mellan Första och Andra kammarens ståndpunkt i denna fråga är »Riksdagens medverkan» beträffande tillkomsten af den författning, som är ifrågasatt med afseende på städernas donationsjordar. Jag har emellertid icke, såsom utskottet synes hafva gjort, speciellt fäst mig vid den konstitutionella sidan af denna fråga vid bestämmandet af min ställning till densamma. Därför hade jag för min del såsom reservant helst sett, att utskottet kunnat gå med på Första kammarens beslut. Ty oberoende af huru det ställer sig med Riksdagens medverkan i öfrigt vid denna frågas behandling, anser jag, att det vore ytterst angeläget att just det önskemålet, att beträffande städernas dispositionsrätt öfver dem tillkommande och såsom öfrytterliga donerade jordar såsom villkor och förbehåll uppställdes, att dessa jordar ha till ändamål att bereda städerna varaktig nytta, upprätthölles och tillgodosåges. En skrifvelse till Kungl. Maj:t i denna riktning har jag ansett vara af behovet påkallad. Men, som frågan nu ligger, har jag, herr talman, icke något yrkande att göra.

Herr vice talmannen, som emellertid öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, gaf härpå ordet till

Herr Olsson i Kullenbergstorp, som anförde: Gentemot herr friherre Palmstiernas uttalande, att i kammarens beslut förra gången frågan var före skulle ligga en viss bäntydning på 77 § regeringsformen, skall jag blott be att få uppläsa de ord, som herr Staaff använde i sitt sista anförande omedelbart innan kammaren fattade sitt beslut. Han säger där: »Jag ber, herr talman, att få erinna om, att jag uttryckligen framhöll, att jag framställde mitt yrkande såsom ett »särskildt» yrkande. Däraf följer att den, som bifaller detta yrkande, ej det ringaste uttalat sig om utskottets motiveering, vare sig gillande eller ogillande» etc. Icke kan jag af detta uttalande utläsa något annat, än att herr Staaff ställt sig absolut neutral i frågans dåvarande skick, nämligen beträffande den konstitutionella sidan af saken, huruvida det hörde till Riksdagens och

Angående dispositionen öfver den till städerna under villkor af oförytterlighet donerade jord.

Kungl. Maj:ts eller ensamt Kungl. Maj:ts afgörande att gifva bestämmelser i fråga om kronans donationsjord.

Herr *Riström* instämde häruti.

Vidare yttrade

(Forts.)

Friherre Palmstierna: Herr Olsson var icke närvande vid den förra debatten, men, om han det hade varit, kanske han fått ett annat intryck däraf, än nu, när han endast fått taga del af de tryckta förhandlingarna rörande denna sak. Det var praktiska spörsmål, såsom huruvida det skulle vara tomträtt eller icke, och huruvida frågan därom i hvarje fall skulle dragas inför Riksdagen eller icke, som då voro före och voro det afgörande för hela frågan. Men däremot togs den andra saken icke upp vid det tillfället i den debatt, som herr Olsson tror sig hafva citerat.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det herr vice talmannen gifvit propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till det af herr Olsson i Kullenbergstorp under öfverläggningen framställda yrkandet, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Som Första kammarens beslut sålunda icke blifvit af Andra kammaren oförändradt antaget, skulle, jämlikt 63 § riksdagsordningen, ärendet ånyo öfverlämnas till Första kammaren för förnyad ompröfning.

§ 12.

Angående aflösning af vissa jordbruk å enskilda domäner m. m.

Härefter förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande, nr 51, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående dels aflösning af torpare, bolagsarrendatorers och deras vederlikars jordbruk på enskilda domäner, dels aflösning af lägenhetsinnehafvares besittningar på enskilda domäner, dels ock expropriation i vissa fall af mark för bildande af nya jordbruk m. m.

Lagutskottet hade till behandling förehäft nedannämnda tre inom Andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, afseende dels aflösning af torpare m. fl. jordbruk på enskilda domäner, dels aflösning af lägenhetsinnehafvares besittningar på enskilda domäner, dels ock expropriation i vissa fall af mark för bildande af nya jordbruk m. m.

Uti motionen nr 239 hade herr *Lindhagen* jämte 34 andra af kammarens ledamöter hemställt, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära förslag till lagstiftningsåtgärder i ändamål att, för jordbrukets upprätthållande och brukarnes frigörelse från beroende, i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma aflösning ytterst genom expropriation (tvångsaflösning)

af torpare, bolagsarrendatorers och deras vederlikars jordbruk på enskilda domäner.

Vidare hade herr *Lindhagen* jämte två andra af kammarens ledamöter föreslagit,

i motionen nr 240:

att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära förslag till lagstiftningsåtgärder i ändamål att äfven i andra skäligen fall utöfver dem, som åsyftats i den af 1907 års Riksdag aflåtna skrifvelse i ämnet, skulle kunna åstadkommas aflösning ytterst genom expropriationen (tvångsaflösning) af lägenhetshafvares besittningar på enskilda domäner; och

i motionen nr 241:

att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla:

1:o) att vid pröfning af Norrlandskommitténs förslag om expropriation af bolagsmark för bildande af nya jordbruk äfven måtte tagas i öfvervägande förslaget tillämpning i skäligen fall på storgods inom det öfriga riket;

2:o) att vid pröfning af 1907 års riksdagsskrifvelse om expropriation af mark för bland annat nya bostäder på områden å landet, där en sammanträngd befolkning bodde eller kunde uppstå, måtte tagas i öfvervägande förslaget skäligen tillämpning äfven i andra tillämpliga fall;

3:o) att vid öfvervägande af bestämmelserna om jordlösen för den i föregående två punkter omförmälda expropriation måtte tagas afgörande hänsyn till folkets fattigdom och någon oförtjänt vinst under inga förhållanden beredas den stora jordägaren.

Utskottet hemställde,

1:o) att herr Lindhagens m. fl. motion nr 239 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

2:o) att herr Lindhagens m. fl. motion nr 240 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och

3:o) att herr Lindhagens m. fl. motion nr 241 ej heller måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Lindhagen* emellertid framställt yrkanden, att ifrågakvarande tre motioner måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af *punkten 1:o*) yttrade

Friherre Palmstierna: Som kammaren finner, är det ärende, som nu föreligger till behandling, frågan angående tvångsaflösning utaf torpare och bolagsarrendatorers med fleras jord, ett ärende som förut varit på Riksdagens bord, då nämligen redan 1909 en motion i denna kammare afslogs med 111 röster mot 88, som samlades för bifall. Nu finna vi här, om vi studera utskottets utlåtande,

*Angående
aflösning af
vissa jordbruk
å enskilda do-
mäner m. m.*

(Forts.)

Angående
 aflösning af
 vissa jordbruk
 å enskilda do-
 mänar m. m.
 (Forts.)

att egendomligt nog det endast finnes en reservant, nämligen herr Lindhagen, men ifrån den liberala sidan förefinnes icke någon reservation i föreliggande ärende. Emellertid får jag för min del säga, att vi här onekligen röra kanske vid den viktigaste sidan utaf hela vår småbruksfråga. Såsom den här utvecklats sig, ha vi allt merkommit till den erfarenhet, att det icke så mycket gäller att skapa nya småbruk, nya möjligheter på oodlad mark eller på mark, som förut varit odlad, men lagts ned, utan det gäller i främsta rummet att bevara de lägenheter, som nu finnas, men där brukarna dragas bort på grund af de ekonomiska förhållanden, som reglera själfva arbetet vid torpen eller vid arrendegårdarna m. m.

Nu skulle jag vilja säga, att den fråga, som är uppe, angående tvångs aflösning af denna jord, är ett spørsmål, som så småningom trängt sig fram uti det ena landet efter det andra undan för undan, så att slutligen lagstiftningen ställts inför det praktiska problemet att utfinna en möjlighet att på lämpligt sätt använda detta rättsmedel, tvångsexpropriation. Denna rörelse, som gått långsamt fram i olika länder, är rent af oundviklig. Så snart smådriften blifvit den egentliga formen för jordbruket, framtinga också de ekonomiska konjunkturer, som skapa smådriften, de rättsmedel, genom hvilka smådriften skall kunna göra sig gällande. Jag skulle för kammaren vilja belysa, huru i de olika länderna den här saken drifvits fram, men som det är ett mycket långt kapitel, så jag skall därför alldeles förbigå detta. Herr Steffen har ju för öfrigt i Första kammaren på ett utmärkt sätt skildrat rörelsens utveckling i England, där denna utveckling under lång tid pågått, och där på grund af de säregna förhållandena i detta samhälle expropriationsrätten tidigast visat sig nödvändig. Men, om jag ville rikta kammarens blickar på vårt västra grannland, så kan åtminstone kammaren icke gentemot mig komma med den invändningen, att det är fråga om England, ett samhälle af helt annan struktur än vårt och där förhållandena icke äro jämförbara med våra. De norska förhållandena äro ju i stort sedt onekligen mest jämförbara med de jordbruksförhållanden, som råda i vårt land. Då visar det sig, att i Norge har utvecklingen hunnit till den punkt, att de lagstiftande myndigheterna varit tvungna att upptaga frågan om tvångsexpropriationens användande. Sällskapet »Norges vel» har på sitt program också upptagit denna fråga. Jag vill ur dess program läsa upp en punkt, så att kammaren må finna, att, när en folkrörelse en gång pekat på något såsom nödvändigt, så visar det sig också, att det varit praktiskt nödvändigt. En punkt lyder sålunda: Ret for kommunen — ikke for enkeltmand — til ekspropriation avhole eiendomme eller større dele av en eiendom. Ikke ret til at pille ut smaaparcer. Jordsøkeren bør ikke kunne kræve jord netop der hvor han maatte ønske det. Men heller ikke bør jorden anvises i avkroker av bygden, hvor det er uhellsigtsmessig att oprette nye bruk.»

Således kräde dessa expropriationsrätt. Denna expropriationsrätt, som krädes af sällskapet »Norges Vel», möttes till en början

af en storm af ovilja på landtmannamöten af agrarerna, hvilka förklarade, att expropriationsrätt icke finge medgifvas. Emellertid har i Norge, i den mån som den nya klassen af småbrukare, landtbygdens småfolk, växte upp och fick medbestämmanderätt öfver sitt lands utveckling, krafvet på expropriationsrätt blifvit starkare, och statsmakterna hafva funnit sig nödsakade att taga hänsyn till detta kraf. Så har det gått i Norge, och det föreligger ett utlåtande där af den departementala jordkommittén, hvori föreslås tvångsexpropriation.

*Angående
aflösning af
vissa jordbruk
å enskilda do-
mäner m. m.*
(Forts.)

Nu anser jag för min del, att utvecklingen i detta land kommer att försiggå på samma sätt som i Norge. Här i kammaren finnes ju näppeligen någon, som har tillfälle att kunna tala å deras vägnar, som denna sak närmast rör. Men om så vore och om bakom honom stode den makt, de bredare befolkningslagren i vårt land kunde skänka honom, skulle säkert dessa synpunkter vunnit mera beaktande i lagutskottets utlåtande än hvad de nu gjort. Och när dessa befolkningslager snart nog komma att få inflytande på vårt lands öden, så torde kammaren vara förvissad om — och det finnes bevis därom redan — att bestämda önskemål från dessa befolkningslager skola komma till synes äfven i våra protokoll och i det förberedande lagstiftningsarbetet och att så småningom äfven kungl. propositioner komma att fågas af den åskådning, som småfolket på landsbygden företräder. I den riktningen har det gått i Norge, och det kommer att gå så äfven i vårt land. Icke en gång lagutskottets majoritet lärer kunna i längden spjärna mot denna udd.

Jag vill beträffande det lagförslag, som framkommit i Norge, framhålla, att det motiverar behovet af expropriation därmed, att vederbörande jordägare icke vilja frivilligt afstå från sin jord, hvilket utskottsmajoriteten här tänkt sig. Så säger denna jordkommitté: »Men paa den anden side ligger grunden til vanskeligheden dog ogsaa ofte i, att eierne er uvillige til at sælge nogen del af sin jord.» Vidare framhållas de enorma pris, hvilka jordägare betinga sig på grund af det monopolläge, som försäljningen af jord hade. Kommittén säger också, att den finner det mycket önskligt och berättigadt att gifva kommunerna ett särskildt rättsmedel att åstadkomma tvångsaflösning af jord i de fall då jordägarne icke voro villiga att frivilligt sälja jord, som lämpade sig för småbruk. Där ha sålunda dessa spörsmål upptagits till praktisk debatt och varit föremål för lagstiftning. Ett lagförslag har förelagts stortinget, och däri fastställes i § 1, att kommunerna kunna med Kungl. Maj:ts tillstånd få expropriationsrätt för att skaffa hvarje behöfvande lämplig jord att upplåtas såsom småbruk. Garanti emot missbruk ligger i att Kungl. Maj:ts tillstånd erfordras. I § 2 bestämmes den gräns för expropriationsrättens utöfvande, som behöfves för att icke alltför stor areal måtte komma under rättens utöfvande, utan endast nätt och jämnt så mycket som erfordras för att skaffa lämplig tillgång till småbruk jämte tillfälle att erhålla skog för husbehof, för gårdens behof

Angående
aflösnings af
vissa jordbruk
å enskilda do-
mäner m. m.
(Forts.)

och till hägnader. Där finns det således bestämmelser om huru mycket som får exproprieras.

Sedermera är i § 3 angifvet, huru förfaras skall, därest vederbörande jordägare gör invändning mot själfva expropriationsförfarandet.

Ja, jag har velat för kammaren omnämna detta såsom en illustration, ett tecken till, att det icke går i längden att undanskjuta denna sak, såsom lagutskottets majoritet nu vill göra.

Jag vill också framhålla, att utskottet synes väl lätt hafva gått förbi det lagförslag, som Norrlandskommittén på sin tid framlade om möjlighet till expropriation för småbruk och för bolagsarrende i Norrland. I själfva verket är det där, som denna fråga torde få sin mest betydelsefulla innebörd. Ett beslut här om bifall till herr Lindhagens reservation skulle endast vara en konsekvens af Norrlandskommitténs betänkande.

Ja, nu finnes som sagdt här i denna kammare ingen röst, som auktoritativt kan höjas från de lager i samhället, som snart nog torde komma att vinna ökad inflytande på sammansättningen af denna kammare. Men när kammaren nu går till beslut i frågan, borde likväl kammaren taga största möjliga hänsyn till de synpunkter, de behof, som faktiskt förefinnas i dessa samhällslager, hvilka omfatta småbrukarne, arrendatorerna. När alla tecken tyda på, att en rörelse pågår bland nämnda lager i olika länder, så måste man så småningom äfven här i landet lämpligen smida ut de medel, som innebäras i expropriationsförfarandet. Då hade det också varit önskvärdt, om lagutskottet nu icke ställt sig så afvisande som skett och om åtminstone några flera än herr Lindhagen stått såsom reservanter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Lindhagens reservation.

I detta anförande, under hvilket herr talmannen återkommit, instämde herrar *Persson* i Malmö, *Linders*, *Forssell*, *Berg* i Munkfors, *Borg*, *Winberg* och *Leksell*.

Herr talmannen tillkännagaf nu, att, i anledning däraf att friherre Palmstiernas anförande berört utlåtandet i dess helhet, *punkterna 2:o och 3:o*) af utskottets hemställan jämväl komme att föredragas; och blefvo desamma upplästa.

Därefter yttrade:

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Det är nogsammt bekant — det berördes också af den siste talaren — att denna fråga har debatterats vid flera föregående riksdagar. Såvidt jag hörde rätt, angaf han, att frågan varit före vid 1909 års riksdag och att enahanda motion då afslagits af Andra kammaren med 111 röster mot 88. Samma motion har emellertid förevarit äfven vid nästlidet års riksdag och afslogs då af denna kammare med 110 röster mot 75.

Jag skall tillåta mig att i öfverensstämmelse härmed yrka bifall till utskottets förslag.

Jag medgaf förra året, och det medgifver jag äfven nu, att det kan finnas kategorier af jordbesittare af det slag, som det här är fråga om, i afseende å hvilka det skulle vara önskligt att få en utredning i det syfte motionen afser. Särskildt är det en klass, i fråga om hvilken vi redan fått en utredning i nämnda hänseende, och med afseende på hvilken det föreslagits en tvångsaflösning i viss mån. Denna klass är torparklassen. Det föreligger nämligen ett ganska vidlyftigt och omfattande betänkande af en af Kungl. Maj:t tillsatt kommitté för undersökning om, såsom det hette, anledningarne till torparklassens tillbakagång. Det är af intresse att finna, att denna kommitté föreslagit åtgärder, som gå i den riktning motionären föreslagit. Men därifrån och till ett bifall af motionärens förslag, hvori han påyrkar en allmän undersökning öfver hela linjen i samma syfte, är steget långt. För min del tror jag, att det skulle vara synnerligen olämpligt, om kammaren uttalade sig för en sådan undersökning.

Motionären ondgör sig i sin reservation öfver, att man här komme att tala, liksom man i lagutskottet talat och förra året talade här i kammaren, om hvad som är »praktiskt». Men jag kan icke hjälpa, att jag tror, att man på denna fråga, en så pass ingripande fråga, nödvändigt måste se »praktiskt». Jag får då säga, att en sådan omhvälfning af alla jordbesittningsförhållanden — såväl för ägarne som besittarne — som den i motionen begärda utredningen skulle peka på, efter min mening skulle hafva verkningar af ekonomisk art, hvilka långt ifrån skulle vara hälsosamma. Jag tror, att, om man t. ex. skulle ställa i utsikt en allmän aflösning af alla jordbesittares egendommar, som nu icke själfva äga sin jord, skulle det förvisso icke undgå att medföra en oförmånlig inverkan på hela det ekonomiska lifvet i de landsdelar, där en sådan utredning skulle komma att äga rum. Nog vill jag för det län, som jag representerar, hjärtinnerligen betacka mig för en sådan utredning och den ekonomiska osäkerhet, som därigenom skulle komma att föranledas och som skulle för lång tid neutralisera alla de åtgärder, man nu satt i gång för att upphjälpa ej minst de ifrågavarande klassernas ställning. Det är alldeles gifvet, att på detta område går det icke an att gå bröstgänges tillväga. Jag tror, att man då i stället för att hjälpa utvecklingen lätt skulle kunna hämma den för många, många år framåt. Det är nog icke möjligt att förutse alla konsekvenserna häraf.

När motionären jämför denna aflösning med Karl XI:s reduktion, så är det möjligt endast genom ett förbiseende af naturen af denna reduktion. Den var dock, mina herrar, någonting helt annat. Då gällde det att återförvärfva till *kronan* jord, som den afstått. Då kommo icke de *enskilda* intressena med på samma sätt som vid en utredning angående den aflösning, som här föreslagits. Nu säger visserligen motionären: det är icke meningen att göra detta på en gång; det skall gå så småningom. Ja, kan någon svara för att, därest vi

*Angående
aflösning af
vissa jordbruk
å enskilda do-
männer m. m.*

(Forts.)

*Angående
aflösning af
vissa jordbruk
å enskilda do-
mäner m. m.* skulle få en sådan lagstiftning, det komme att gå så småningom. Jag är öfvertygad om, att då skulle det skjutas på så, att man icke kunde hejda farten, förrän det blifvit ett verkligt elände. Det är min mening i frågan.

(Forts.)

Jag skall nu icke vidare utveckla saken, det har skett så många gånger förut. Blott några ord med afseende på den siste talarens framhållande hvad rörde den sista punkten, att utskottet alltför lätt halkat öfver hvad Norrlandskommittén föreslagit. Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att detta förslag ligger under Kungl. Maj:ts pröfning. Motionären har icke heller begärt, att vi skulle göra något i det hänseendet med afseende på Norrland, utan han har yrkat, att man skulle utan vidare begära utsträckning af Norrlandslagen till hela riket. Och det torde väl ändå ingen på det sättet vilja vara med om.

Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Linders: Vid ett tillfälle förut i dag, då jag hade ordet, har jag påpekat, hurusom utaf en statistik, som den så kallade torp-kommissionen har framlagt i sitt betänkande, hvilket nyligen är afgifvet, framgick, att endast $\frac{1}{3}$ utaf de torp, som försvunnit under de 10 sista åren, hafva friköpts. Förutom friköp af gamla torp gäller ju frågan också att bereda möjligheter för nya jordbruk att komma fram och att lämna mark äfven för bostäder.

Det har redan utaf den förste talaren framhållits, hurusom man i olika länder har måst, när andra medel fattats, beträda expropriationsförfarandets väg för att nå hvad man velat nå på detta område. Expropriationsförfarandet är ju ingalunda nytt i vårt land. De stora bolagen hafva t. ex. nu rätt att exproprierä mark för sina anläggningar. Det fingo ju också, såsom vi veta, bönderna kring sjön Skagern erfara. Och skulle det då vara oskäligt, att det allmänna kunde exproprierä mark för nya jordbruk, då andra medel icke finnas? Jag kan för min del icke inse, att det skulle vara orättmätigt.

Endast ett mindre antal fideikommissägare besitta för närvarande cirka $\frac{1}{20}$ af landets jord, och en god del af öfrig jord är lagd under bolag. Många af dessa stora jordbruk blifva icke föremål för intensiv drift. Ja, icke långt ifrån hufvudstaden har till och med en stor egendom med dess åkerjord lagts till jaktmark åt en privat kapitalist. Enligt mitt sätt att se, kan det icke ligga någonting motbjudande i, att staten ser till, att landets åkerjord blir rationellt utnyttjad. Om nu detta mål måste här och där främjas med ett eller annat kraftigare medel, än man brukar använda, sker detta på grund af det oeffterrättlighets tillstånd, som nu är rådande.

Jag vill gentemot den föregående ärade talaren säga, att här är det icke fråga om att göra expropriation till regel, utan endast göra den till en yttersta tvångsätgård, när man icke på annat sätt kan nå fram dit man vill.

Slutligen en synpunkt till. Staten har tidigare utlämnat kronodomäner åt åboar, hvilka nu befinna sig i bolagens händer. Dessa kronoåboars efterkommande i senare led kunna hafva det kraf på staten, att staten skyddar deras rätt genom att staten vidtager åtgärder, som möjliggöra egendomarnas frigörande.

*Angående
aflösning af
vissa jordbruk
å enskilda do-
mäner m. m.
(Forts.)*

Af dessa skäl ber jag för min del att få yrka bifall till herr Lindhagens reservation.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till hvad utskottet hemställt i förevarande utlåtande, dels på afslag därå samt bifall i stället till de hemställanden, som innefattades i herr Lindhagens vid utlåtandet fogade reservation; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller hvad lagutskottet hemställt i utskottets förevarande utlåtande nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de hemställanden, som innefattas i herr Lindhagens vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen utföll med 139 ja mot 43 nej, hvadan kammaren bifallit hvad utskottet hemställt.

§ 13.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfördt lagutskottets utlåtande nr 52, i anledning af väckt motion om tillägg till förordningen den 22 april 1881 om tjuguarig häfd.

*Angående
tillägg till för-
ordningen om
tjuguarig häfd.*

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 245, hade herr *Lindhagen* yrkat, att Riksdagen måtte för sin del besluta sådant tillägg i lagen den 22 april 1881 om tjuguarig häfd, att lagen förklarades ej skola gälla gentemot kronan, eller, om detta ej kunde bifallas, att lagen förklarades ej skola gälla gentemot kronan för den tid, som kunde antagas åtgå för vederbörlig utredning om kronans jorddonationer.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Angående
tillägg till för-
ordningen om
tjuguårig häfd.
(Forts.)

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer:
af herr *Bergendahl*, som med instämmande af herrar af *Eken-
stam*, *Petersson* i Dänningelanda, *Olsson* i Broberg och *C. J. Berg-
gren* yrkat att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte
anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, hvilka
särskilda åtgärder behöfde vidtagas för att kronans rätt till vissa
af kronan till industriens understöd donerade egendomar kunde
skyndsammast utredas och på ett verksamt sätt tillvaratagas, samt,
därest Riksdagens medverkan därtill skulle erfordras, för Riksdag-
en framlägga det förslag i sådant afseende, som af förhållandena
påkallades;

af herr *Gezelius*, beträffande viss del af utskottets motivering;
samt

af herrar *Widén*, *Petersson* i Södertälje, *Jansson* i Edsbäcken,
friherre *L. R. Beck-Friis*, *Forsberg* och *Olsson* i See, hvilka ansett,
att utskottet bort föreslå, att Riksdagen måtte i skrifvelse till
Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under öfver-
vägande, hvilka åtgärder, eventuellt inskränkning af häfdinstitutet,
enligt förordningen den 22 april 1881 borde vidtagas, för att icke
genom inträdande af häfd enligt nyssnämnda förordning kronans
rätt till vissa slag af fast egendom, som af kronan upplåtits till
industriens understöd, skulle gå förlorad, samt, i den mån Riks-
dagens medverkan erfordrades, för Riksdagen framlägga förslag
i ämnet.

Utskottets hemställen föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *Widén*: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarna
finna, äro vid detta betänkande fogade åtskilliga reservationer,
och af dem framgår, att i själfva verket majoriteten af utskottets
ledamöter ansett att någonting borde åtgöras i detta ärende, fastän
reservanterna icke kunnat enas om linjen, som man borde gå fram
på, utan anvisat något olika linjer. Skiljaktigheten dem emellan
ligger däri, huruvida man i den skrifvelse, som här föreslås att aflätas
till Kungl. Maj:t, äfven skall taga med en begäran, att Kungl. Maj:t
eventuellt ville pröfva, huruvida förordningen om 20-årig häfd den
22 april 1881 borde i något afseende inskränkas för att icke kronans
rätt till de egendomar, som här äro i fråga, skall genom åkommen
häfd gå om intet.

Om herrarna se i utskottets betänkande på sidan 7, så finna her-
rarna där en af kammarkollegium gjord resumé af de utredningar,
som förnär varande pågå inom kollegium; lagutskottet har nämligen in-
förskaffat utlåtande från kammarkollegium i ämnet, enligt § 46 riksdags-
ordningen. Här har kollegium fäst uppmärksamheten på, att vid t. ex.
den utredning, som gjorts med anledning af frågan om kronans rätt till
vattenfall i Dalälften, har befunnits, att »vid skattläggning af vissa ut-
med Dalälften befintliga rekognitionsskogar ansenliga sträckor dylik

skogsmark alldeles afglömtes, till följd hvaraf dessa från skattläggning uteslutna marker, såsom saknande all jordeboksbeteckning, ej vidare anträffas i gällande jordeböcker», och kollegium talar där om »bortslarfvide skogsområden, hvarigenom kronojord af högst betydande värde kan komma att till följd af häfdelagens tillämpning för all framtid afhändas kronan utan någon som helst ersättning till statsverket». Vidare talar kollegium om, att det uppgjorts en förteckning å till bruksrörelsen upplåtna hemman, som varit besatta med åbor, utvisande att det finns icke mindre än 800 dylika hemman af den beskaffenhet, att kronan tilläfsventyrs därpå kan framställa anspråk. Jag har erinrat om detta för att visa, att den utredning, som kollegium är i färd med, är så omfattande och afser en så stor del af kronans egendomar, som på ett eller annat sätt kommit till enskilda, här närmast genom upplåtelser till industrien, att det är uppenbart, att, för att denna utredning skall leda till något resultat, det är nödvändigt, att åtgärder i tid vidtagas för att kronans rätt ej må gå förlorad medan utredningen pågår. Reservanterna ha anvisat åtgärder i sådant afseende, och båda reservationerna äro däruti lika, att de i främsta rummet peka på, att genom anställande af rättegångar, i mån sådant kan ske, kronans rätt till dessa egendomar skulle kunna bevaras, så att icke den 20-åriga häfden komme emellan. Det är nämligen så, att sedan år 1884, då institutet 20-årig häfd infördes, äfven med afseende å kronans egendomar, sådana i enskildas händer komna kronans egendomar, på hvilka lagfart erhållits under de följande åren, allteftersom 20 år gått från lagfarten, är att definitivt anse som enskild egendom, och att något anspråk från kronans sida icke kan i fråga om dessa egendomar sedan framställas. Detta kan enligt gällande lagstiftning icke hindras på annat sätt, än att kronan, innan de 20 åren gått till ända, stämmer in saken till domstol med yrkande att förklaras vara ägare till egendomen. I vissa fall har också kronan gjort så och därvid äfven vunnit sin talan. För att beträda den vägen behöfves ingen lagändring. Det är fullkomligt i enlighet med gällande lag, att kronan stämmer innehafvaren af en sådan egendom och yrkar att bli återinsatt i äganderätten till densamma. Alla reservanterna äro ense om, att man i en skrifvelse till Kungl. Maj:t bör anhålla, det Kungl. Maj:t ville se till den saken.

Men jag och mina medreservanter anse, att detta sätt att gå till väga icke torde visa sig effektivt, i det att man icke kan få saken utredd i sådan tid, att kronan blir i tillfälle att på detta sätt genom rättegång få sin rätt. Det kan för öfrigt ha sina sidor att anställa rättegångar i så stor omfattning, innan man är någorlunda på det klara med, hur det kan komma att gå med dem — det är här, såsom vi finna, fråga om flera hundratal egendomar. Därför anse vi, att det också eventuellt bör tagas under öfvervägande af Kungl. Maj:t, huruvida man icke får lof att med afseende å kronan göra någon inskränkning i häfdeinstitutet. Vi tro, att man med så mycket

Angående tillägg till förordningen om tjuguarighäfd.
(Forts.)

Angående
tillägg till för-
ordningen om
tjuguårighäfd.
(Forts.)

större fog kan uppställa en sådan fråga, som institutet viss tids häfd, i detta fall 20-årig häfd, gentemot kronan infördes först 1881, men förut icke funnits. Vi reser vanter anse det alltså vara skäl att se till, om icke för att rädda kronans anspråk detta häfdeinstitut bör för någon tid upphävas. Motionären har begärt, att så skulle ske nu genast genom en lagändring, som skulle af Riksdagen för sin del antagas. Detta ha dock vi reser vanter icke velat vara med på, ty vi anse att det tarfvas utredning, efter hvilka grunder och i hvilken form ett upphäfvande lämpligen kan ske. Med häfdeinstitutet sammanhänga nämligen frågan om förfarandet med inteckningar, som under tiden tagits i egendomen och tilläfsventyrs äfven andra förhållanden, så att det icke synes tillrådligt att utan vidare stryka ett streck öfver häfdelagen hvad kronan angår. Därför är det bäst att Kungl. Maj:t tar saken under öfvervägande, när nu Kungl. Maj:t har hela denna utredning inför sina ögon.

Jag känner icke, huru denna fråga utfallit i Första kammaren eller om den ens varit före; det är ju möjligt, att det icke nu blir något positivt beslut i frågan. Men då har i alla fall Kungl. Maj:t i och med Andra kammarens beslut en stark anledning att ta saken under allvarligt öfvervägande. Det gäller ju kronans rätt till egendomar af betydande värde här i landet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den af mig med flera afgifna reservationen.

Med herr Widén förenade sig herrar *Forsberg* och *Olsson* i See.

Friherre Palmstierna: I ärendets föreliggande skick ber jag att för min del få instämma med herr Widén. Nu är det emellertid så, att Första kammaren verkligen fattat beslut i frågan och det har naturligtvis skett i öfverensstämmelse med utskottets ståndpunkt. Detta ställer i och för sig i blyxtbelysning den uppfattning man har inom dessa läger om äganderättens helgd. Gäller det det *allmänna*, då må häfdelagen tillämpas och då kunna stora egendomar bortslarvas till enskilda. Men när det gäller småfolkets rätt till *enskild* jord, då vinner den intet understöd.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den af herr Widén m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen, fattade kammaren beslut i enlighet med innehålllet i sistnämnda proposition.

§ 14.

Vidare föredrogs lagutskottets memorial, nr 53, i anledning af dels återremiss af vissa delar af lagutskottets utlåtande, nr 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om

ideella föreningar, lag om ekonomiska föreningar samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom jämte i anledning därpå väckta motioner, dels ock kamrarnes skiljaktiga beslut i ämnet.

Förslaget till lag om ekonomiska föreningar.

1 och 2 §§.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

3 och 4 §§.

Lades till handlingarna.

28 §.

Utskottets hemställan bifölls.

35 §.

Lades till handlingarna.

45, 46 och 87 §§: *öfvergångsbestämmelserna.*

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Förslaget till lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Bevillningsutskottets härefter föredragna betänkanden:

nr 34, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af vissa §§ i förordningarna den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl samt angående försäljning af tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka äfvensom förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af malt-drycker; samt

nr 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908,

blefvo af kammaren godkända.

§ 16.

Angående
användande af
riksbankens
vinst för år
1910.

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets memorial, nr 39, angående användande af riksbankens vinst för år 1910.

I den till innevarande års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t föreslagit, att af riksbankens vinst för år 1910 måtte för statsverkets behof anvisas ett belopp af 6,399,000 kronor, att från riksbanken utbetalas å de tider under år 1912, som Riksdagen bestämde.

Utskottet hemställde, att Riksdagen ville besluta,

a) att af riksbankens vinst för år 1910 skulle till statsverket öfverlämnas 6,399,000 kronor, samt

b) att statsverkets andel i bankovinsten skulle af fullmäktige i riksbanken tillhandahållas statskontoret med 1,899,000 kronor under januari 1912 och med 1,500,000 kronor under hvarje af månaderna april, juli och oktober 1912.

Uti en vid memorialet fogad reservation hade herrar *Rune, Christiernson, Neiglick* och *Vahlquist* föreslagit, att Riksdagen ville besluta,

a) att af förenämnda årsvinst ett belopp af 500,000 kronor skulle afsättas till riksbankens pensionsfond;

b) att af riksbankens vinst för år 1910 skulle till statsverket öfverlämnas 5,899,000 kronor, samt

c) att statsverkets andel i bankovinsten skulle af fullmäktige i riksbanken tillhandahållas statskontoret med 1,399,000 kronor under januari 1912 och med 1,500,000 kronor under hvarje af månaderna april, juli och oktober 1912.

Efter föredragning af utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till

Herr *Vahlquist*: Herr talman! Af betänkandet framgår, att jag jämte tre kamrater inom utskottet icke kunnat vara med om det beslut, hvartill utskottets majoritet kommit. Vi ha nämligen ansett, att Riksdagen nu borde realisera ett flere gånger uttaladt önskemål, nämligen att en pensionskassa för riksbanken borde bildas, tillräckligt stor för att riksbankens tjänstemän skulle kunna af densamma pensioneras. Till stöd för denna vår uppfattning ha vi icke blott Riksdagens uttalande i förevarande fråga, utan också bankofullmäktiges uttalande såväl vid ett föregående tillfälle som under nu pågående riksdag, gående ut på att en sådan kassa borde bildas. Reservanterna ha hållit före, att statskassans ställning vore sådan, att en afsättning till en sådan pensionskassa nu kunde ske.

Emellertid lär det från konstitutionell synpunkt sedt icke vara

möjligt att framställa det yrkande, som i reservationen blifvit gjordt, utan jag ber att i stället få framställa ett annat yrkande, som herr talmannen förklarar icke möta något hinder. Jag vill nämligen hemställa, att Riksdagen ville besluta, a) att af riksbankens vinst för år 1910 skall till statsverket öfverlämnas 5,899,000 kronor, samt b) att statsverkets andel i bankovinsten skall af fullmäktige i riksbanken tillhandahållas statskontoret med 1,399,000 kronor under januari 1912 och med 1,500,000 kronor under hvarje af månaderna april, juli och oktober 1912.

*Angående
användande af
riksbankens
vinst för år
1910.
(Forts.)*

En följd däraf skulle blifva att en half miljon kronor reserveras för att användas till det ändamål, som vi genom vår reservation velat främja.

Herr talman! jag ber att få yrka bifall till detta af mig gjorda förslag.

Vidare anförde

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Vid detta tillfälle torde det icke vara lämpligt att taga upp till diskussion frågan om, huruvida riksbanken skall afsätta ytterligare fonder eller ej. Därom tvistas fortfarande. Vid det förhållande, att riksbankens hela vinst är beräknad i kommande års statsreglering, och då den behöfves, för att vi skola undgå särskilda skattepålägg, anhåller jag, herr talman, att få i korthet yrka bifall till utskottets hemställan, att riksbankens vinst måtte användas på sätt Kungl. Maj:t föreslagit.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Frågan, huruvida det är för statsregleringen nödvändigt, att riksbankens vinst odelad kommer budgeten till godo, tror jag icke är fullt afgjord. Om jag fattade herr finansministerns uttalande härom aftonen rätt, skulle det ju i alla fall se ut, som om det för närvarande vore omkring 600,000 kronors öfverskott. Nu veta vi alla, att inkomsterna, särskildt af järnvägsmedel, men äfven af andra medel, visat en afsevärd och glädjande stegring under innevarande år. Reservanterna ha därför känt sig fullt öfvertygade om, att det i alla fall skulle blifva öfverskott. Jag vågar emellertid påstå, att man icke får lägga en så krass syn på denna sak, om jag så får uttrycka mig. Om riksbankens vinst uppgår till 6,399,000 kronor, får man väl icke utan vidare räkna med, att detta skall gå in i statsregleringen. När den nya lönestaten för riksbankens tjänstemän fastställdes år 1907, bestämdes ju, att dessa tjänstemän skulle själfva bidraga till sin pensionering. Sedan detta skett, ha fullmäktige verkställt en utredning angående det belopp, som skulle afsättas till pensionsfonden, för att denna pensionering från riksbankens sida skulle kunna verkställas. Man har därvid kommit till det resultat, att denna pensionsfond måste uppgå till 2,275,000 kronor och minst 2,238,000 kronor, de olika beloppen beroende på hvilken räntefot

Angående
användande af
riksbankens
vinst för år
1910.

(Forts.)

man räknar med för de fonderade medlen. Jag vågar påstå, att det under sådana förhållanden är ett ganska stort fattigdomsbevis, om vi efter det bankofullmäktige uttalat, att man borde ha en dylik fond för dessa tjänstemäns pensionering, icke kunde fullgöra hvad som i sådant afseende kräfvets, utan måste ta hvarenda skilling af riksbanksvinsten för att använda till löpande utgifter. Men efter mitt förmenande är icke ställningen sådan. Redan år 1908 föreslogo bankofullmäktige, att man skulle afsätta icke mindre än en miljon kronor till denna pensionsfond. Då var emellertid budgeten så dålig, att det gick icke för sig det året, utan saken fick, såsom fullmäktige uttryckte sig och hvari utskottet äfven instämde, anstå till kommande år. Men äfven år 1909 var den finansiella ställningen dålig och likaså år 1910, om också icke så dålig som året förut. Nu har det emellertid visat sig en glädjande förbättring i detta afseende, och då är det icke för mycket, att vi visa, att vi ha känsla af att vi böra afsätta medel till denna fond. Jag ber för öfrigt att få nämna för herrarna, att när Riksdagen disponerade 1904 års bankovinst, reserverades 600,000 kronor, och att sedermera reserverades af bankovinsten år 1905 856,000, år 1906 733,000, år 1907 964,000, år 1908 623,000 och år 1909 reserverades 643 kronor — icke 643,000. Det synes sålunda, att man förut följt den goda principen att icke använda hela riksbankens vinst för statsregleringen. Jag vill nämna, att lagen om Sveriges riksbank stadgar, att ett visst belopp skall afsättas till reservationsfonden, till dess att den kommit upp till ett visst belopp, och sedan reservationsfonden nått den storleken, »må vidare afsättning icke äga rum», heter det. Men jag vill icke tro, att det var deras mening, som skrefvo denna banklag, att med dessa ord »må vidare afsättning icke äga rum» skulle menas, att ingen afsättning skulle ske. Man har begagnat den rätt, som ligger i ordet »må» så, att man vid 1909 och 1910 års riksdagar icke afsatte någonting, men det är väl på tiden, att man börjar något tänka på framtiden. Det är väl icke för mycket, att när Riksdagen skall pensionera dessa sina tjänstemän, en pensionsfond bildas, hvarifrån pensionerna kunna utgå.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till det af herr Vahlquist framställda förslaget.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman! Den föregående ärade talaren började sitt anförande med att erinra om, hvad jag i förgår kväll sade om riksstatens sannolika ställning och angaf de besparingar, som gjorts till ett belopp af ungefär 600,000 kronor. Jag ber emellertid att få erinra den ärade talaren om, hvad som i dag skett, då nämligen genom kamrarnas samstämmiga beslut 500,000 kronor blifvit anvisade af Riksdagen, och med tanke på de motiv, på hvilka beslutet grundar sig, finnes det intet tvifvel om, att detta anslag kommer att uppföras på staten att utgå af annat än lånemedel. Således finnes det för närvarande

icke mer än 100,000 kronor tillgängliga och, såsom jag också i mitt anförande på förmiddagen uttalade, behöfvas dessa för utjämningar på det ena eller andra hållet. Men en af förutsättningarna, för att på detta sätt 500,000 kronor skulle kunna disponeras till inköp af skogbärande mark var just — och det angaf jag tydligt på förmiddagen — att Riksdagen skulle komma att fatta beslut i öfverensstämmelse med bankoutskottets förslag angående riksbanksvinstens disponerande. Skulle något annat inträffa, så är man naturligtvis i precis samma situation, som man var på förmiddagen med afseende på hälften af den miljon, som det då var fråga om. Man kommer nämligen i den situation, att man blir tvungen att på annat sätt, från annat håll, fylla detta hål i budgeten. Då emellertid reservanternas själfva ha förklarat, att de anse, att sådana budgetsskäl, som varit anledningen till, att man åren 1908, 1909 och 1910 har beslutat i närmaste öfverensstämmelse med hvad bankoutskottet nu föreslår, icke vidare föreligga, och reservanternas just på detta uttalande grunda hela sin reservation, vill det synas mig, som om det nu borde vara tydligt och klart, att när numera dessa budgetsskäl verkligen föreligga, reservanternas då äfven fränfalla sin reservation, då grunden för densamma nu är undanryckt.

Jag vill med afseende å själfva innebörden af denna fråga meddela, att sammanlagda pensionsbeloppet, som ifrån riksbanken utgått till dess tjänstemän under de sista åren icke öfverstigit 60,000 kronor om året. Denna summa utgjorde 1906 cirka 58,200 kronor, sedan för åren 1907 53,300 och 1908 50,800 kronor, för år 1909 53,800 kronor och för år 1910 49,500 kronor. Den har således icke visat någon tendens till stegring, och det är naturligt, att för riksbanken en årlig utgift på cirka 50,000 kronor är ganska lätt att bära, åtminstone lättare än det för närvarande är för riksstaten att afvara 500,000 kronor.

Herr Rune: Herr talman! Jag ber att få säga, att reservanternas nog icke grundat sitt förslag hufvudsakligen på budgetsskäl. De ha ansett, att när budgeten göres upp, bör man taga hänsyn till sådana förhållanden som det nu ifrågavarande. Det synes mig äfven, att det icke kan vara riktigt att vid uppgörandet af budgeten icke taga någon hänsyn till sådana kraf som detta. Och vidare när fråga föreligger om att minska en utgift eller att öka den, då står alltid herr finansministern i denna kammare — jag vet icke, hur han gör i den andra — och säger, att det är komplett omöjligt, det må sedan gälla hvilket förslag som helst, ty statsregleringen är uppgjord på det och det sättet, och det går icke an att ändra ett anslag, ty budgeten tål det icke. På det sättet är man ju nästan bunden af den statsreglering, som är framlagd, och de enda ändringar, man kan göra, äro några jämkningar i några små löner här och hvar. Men om det gäller ett belopp å en half miljon kronor, då får man icke ändra.

Angående användande af riksbankens vinst för år 1910.

(Forts.)

Angående
användande af
riksbankens
vinst för år
1910.

(Forts.)

Jag hoppas att få något uttalande om, huruvida mitt antagande är riktigt — jag fick icke något svar därpå — att de flesta af statens inkomsttitlar under innevarande år visat en stegring. Det skulle synnerligen mycket förvåna mig, om icke, när statens slutsiffror göras upp, det kommer att befinnas, att det är ett öfverskott minst så stort, att dessa 500,000 kronor nu kunna reserveras. När herr finansministern lägger fram sin finansplan och visar, att dessa 500,000 kronor af riksbanksvinsten äro nödvändiga att taga med för att inkomstsidan skall gå ihop, tycker jag, att det skulle ligga nära till hands att tillgripa den utväg, som på förmiddagen antyddes af herr Kobb, nämligen att ändra inkomstskatten en liten smula i öfverensstämmelse med det förslag, som herr finansministern i fjol ansåg vara lämpligt. Men sådana förslag tänker man icke på, utan man går endast på, när det gäller inkomsterna, och tar allt hvad som finnes, och sedan får man se hvad som blir öfver. Det synes mig, som om här förefunnes ett fel i fråga om budgetens uppgörande. Jag vill gärna ge herr finansminister rätt i, att det icke alltid är så lätt att ordna denna sak men, jag tror, att det vore bättre att vid budgetens uppgörande taga hänsyn till dylika förhållanden och icke blott tänka på statens inkomster under året. Man måste väl under den goda tiden söka konsolidera sig för framtiden. Här kan det komma dåliga år, då det blir nedåtgående konjunkturer, såsom fallet var 1908, 1909 och 1910, och då vore det lämpligt, om denna fond vore bildad, så att riksbanken sluppe att ha denna utgift för pensioneringen under dessa år, och då vore det naturligtvis äfven lättare att göra upp budgeten för sådana år. Det vore alltså, synes det mig, lämpligt, om man vid uppgörandet af budgeten tänkte något äfven på kommande år och icke uteslutande på det löpande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Jag får verkligen be herr Rune om ursäkt, för att jag icke svarade något på, hvad herr Rune i sitt yttrande nämnde om hvad som kunde vara att vänta i inkomstväg under den ena eller andra inkomsttiteln under året, hvaraf man sedan kunde sluta sig till, hvad nästa år kunde inbringa — ty det är ju fråga om nästa år och icke om detta år. Jag ber därvidlag att på förhand få återigen erinra om, att kanhända en och annan inkomsttitel skulle kunna beräknas något högre, men detta uppväges å andra sidan däraf, att förhållandet är ett annat i fråga om andra inkomsttitlar samt att på förslagsanslagen gifvetvis alltid en brist kommer att uppstå. Det ena måste balansera ut det andra. Det är icke förenadt med försiktighet att höja beräkningen af en inkomsttitel, äfven om man speciellt beträffande den skulle ha någon särskild anledning därtill. Nu får jag säga, att jag knappt har funnit, att någon sådan särskild anledning finnes, och speciellt vill jag därvidlag meddela angående den inkomsttitel, som herr Rune särskildt uppehöll sig vid, nämligen järnvägstrafikmedlen, att dessa hittills i år hafva influtit med 1 miljon kronor i

månaden. Inflyta de med samma belopp hela året, skulle de således komma att uppgå till 12 miljoner kronor under det här året; och eftersom de i årets budget äro upptagna med 9 miljoner kronor, så blir det på den titeln i 1911 års stat med all sannolikhet ett icke oafsevärdt öfverskott, hvilket emellertid kommer att utjämnas genom brist dels på förslagsanslagen och dels på andra inkomstitlar. Men om man tänker sig, hvad detta inverkar på bedömandet af riktigheten af hvad man antagit dessa trafikinkomster skulle komma att uppgå till under nästa år, så vill jag erinra herrarna om, att järnvägstrafikmedlen i 1912 års stat skulle, om samma beräkningsgrunder som i 1911 års stat användes, uppgå till 14,500,000 kronor; och icke kan man, åtminstone med den erfarenhet man under 1911 haft, säga, att detta är så uppmuntrande till att ytterligare höja. Jag tror sålunda icke, att på den af herr Rune speciellt utpekade inkomstiteln det kan vara något att påräkna; och på samma sätt förhåller det sig enligt min uppfattning med de andra.

Jag skulle intet högre önska, herr Rune, än att vara i den situationen att hafva tillgångar till öfvers, så att man kunde få spara för framtiden och för kommande behof. Att jag har en mycket liflig önskan i den vägen, det tror jag, att jag har visat förut; men att börja att spara på det viset, att jag, för att för framtiden slippa undan en årlig utgift af cirka 50,000 kronor — det är dock det beloppet, som det här är fråga om med afseende å riksbanken — skall taga 500,000 kronor af det nuvarande och så i stället fylla det hålet med skattemedel, det finner jag vara en dålig sparsamhet.

Herr Christiernson: Det har förut varit brukligt, att en väsentlig del af riksbankens vinst bevarades och bibehölls åt riksbanken; men därigenom att vi välsignats med den senaste härordningen, som väl icke är den sista, blef det en förändring. Riksbankens vinst behöfdes i väsentlig grad för att täcka bristerna i budgeten. Så länge som reservfonden ännu icke kommit upp till sitt lagstadgade belopp 12 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, kunde man icke taga riksbankens vinsten med rubb och stubb. Men sedan reservfonden var klar, har icke något behållits åt riksbanken; och om jag icke erinrar mig fel, var det ett år, då man tog mer än årsvinsten och till och med tog något af dispositionsfonden.

Nu hafva vi reservanter framhållit — d. v. s. vi hafva vår plikt likmätigt endast upprepat hvad bankofullmäktige sagt förut — nämligen att riksbankens pensionskostnad är så stor, att någon del af bankovinsten borde afsättas till riksbankens pensionfond; och fullmäktige hafva till och med en gång — år 1908 — begärt medel till en sådan afsättning, fastän riksstatens ställning då icke medgaf, att man använde något till det ändamålet. Nu vill jag tro, att herr finansministern icke har den meningen, att innevarande eller rättare sagdt nästa års budget ter sig så bekymmersam, som ställningen var för fyra år sedan, utan anser att reservanterna nog hafva

Angående användande af riksbankens vinst för år 1910.

(Forts.)

Angående
användande af
riksbankens
vinst för år
1910.
(Forts.)

rätt, då de utgå ifrån att det är något bättre ställt nu, än hvad det var för några år sedan; och då jag anslutit mig till reservationen, så var det därför att jag ansåg det vara på tiden, att man gick ifrån den principen att hela riksbanksvinsten skulle skrapas ner till statens årliga utgifter. Jag anser nämligen, att en del af vinsten bör behållas för riksbanken. Om det sker för afsättning till pensionsfonden eller för något annat ändamål, det vill jag på frågans närvarandestadium icke så mycket tvista om; men att någon afsättning bör ske, det anser jag är en så sund princip, att hvarje afvikelse från den måste betraktas såsom något osundt, såsom icke sund ekonomi.

Nu har herr statsrådet sagt, att riksbankens årliga pensionskostnad icke går till mer än 60,000 kronor i medeltal; och då är det ju ingenting att bråka om egentligen. Men då man talar om pensionskostnad, så är det icke fråga om pensionskostnaden för dagen, utan om den *framtida* pensionskostnaden; och jag skall tillåta mig bedja herr statsrådet att se på sidan 3 i utskottets betänkande — herr Rune har för resten redan nämnt det. Där säges, att under den mest gynnsamma förutsättning, d. v. s. med en beräknad räntesats af 4 procent, pensionskostnaden den 1 januari 1908 beräknades uppgå, kapitaliserad, till 2,795,552 kronor. Den siffran är det, som man skall räkna med; och man skall icke räkna med att pensionskostnaden för närvarande går till 60,000 kronor.

Jag vill också erinra om, att vi helt nyligen beslutit en afsättning till statens järnvägars pensionsfond på $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Detta belopp var icke behöfligt just för dagen, utan det afsattes därför, att det var nödvändigt för framtida ändamål. Jag vill erinra om, att antalet anställda i riksbanken har ökats betydligt under de senare åren, att deras löner och pensionsförmåner äfvenledes betydligt ökats, samt att följaktligen pensionskostnaden kommer att för framtiden ytterligare ökas. Jag tillåter mig äfven säga det, att jag tycker att det skäl, som herr statsrådet anförde, icke behöfver göra intryck på kammaren, och jag tror icke ens, att herr statsrådet själf är så öfvertygad om att det är ett bärande skäl detta. Då faktiskt riksbankens pensionskostnad för närvarande får anses uppgå till en summa af öfver 3 miljoner kronor, då undrar jag, om det icke kan vara skäl att tänka på en afsättning, som dock här icke är föreslagen till högre belopp än $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Jag vet ju visserligen, att det högsta reservanternas förslag kan komma till är att vinna denna kammars anslutning — i den gemensamma voteringen förlora vi — men det kan vara en anledning för herr finansministern att till ett kommande år taga i öfvervägande, om icke någon del af riksbanksvinsten kunde få gå till riksbanken själf. Det är denna förhoppning jag hyser, och det är därför jag vädjar till kammaren att bifalla det af herr Vahlquist under diskussionen gjorda yrkandet.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz:
Jag är ju mycket tacksam, att den siste ärade talaren tror sig om att

kunna gifva bättre uttryck åt mina egna tankar, än hvad jag kan göra själf. Det är ju mycket möjligt, att han gör detta; men i detta fall skall jag säga, att nog menar jag hvad jag säger och nog tror jag på det också, ty för närvarande är hela årskostnaden för riksbanken ungefärligen 50,000 kronor, och den kostnaden har visat sig vara nedgående, ej uppåtgående. Hvad den framtida kostnaden för denna pensionering kan bli, har jag sökt skaffa mig reda på hos riksbanksfullmäktige, men har icke kunnat få någon beräkning om den saken. Emellertid, om man går ut ifrån hvad här står på sidan 3 angående det erforderliga kapitalet, för att med en viss ränteafkastning kunna fylla behovet af den framtida pensioneringen, så vill det synas, som om den framtida pensioneringen skulle komma att röra sig på något omkring 100—120,000 kronor om året, sålunda en ökning af 50—60,000 kronor i årsomkostnaden för riksbanken utöfver hvad nu är förhållandet. Att detta är en omkostnad för riksbanken, som med afseende på dess vinst spelar en mycket liten roll, torde man väl kunna komma öfverens om. I detta sammanhang tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på, att det icke är så, som möjligen någon skulle kunna föreställa sig, att pensioneringskostnaden i framtiden skulle gå upp till 3,000,000 kronor och däröfver om året, utan detta är det kapital, som behöfves, för att afkastningen af detsamma skall motsvara pensionskostnaden. Under sådana omständigheter tror jag mig kunna säga, att det betyder mycket litet för riksbanken, om den har detta som afkastning på en fond, som är särskildt afsatt, eller om den i likhet med hvad staten får göra med afseende å alla de pensioner, som på grund af pensionslagen utgå från statsverket, tager upp det som en årskostnad. Staten afsätter ingen fond för den nya pensionslagens tillämpning, utan tager upp utgiften som årskostnad. Nu är det bara fråga om äfven riksbanken skall göra på det sättet eller om den nu och under åtskilliga års tid framåt skall från riksstaten afföra 500,000 kronor, på det att riksbanken skall i framtiden besparas en årlig utgift, som belöper sig på 50—60,000 kronor utöfver de nuvarande. Jag tror, att om man ser denna sak ur de skattdragandes synpunkt och särskildt ur deras synpunkt, som skola bära bördan af 1912 års utgifter, så kan svaret icke gärna bli mer än ett, och jag hoppas därför, att äfven denna kammare skall godtaga utskottets förslag, såsom redan skett i Första kammaren.

Herr Rune: Herr talman! Hvarför skall man speciellt se denna sak ur de skattdragandes synpunkt, när man har anledning att tycka, att andra saker ej betraktas under den synvinkeln. Jag kan i detta fall icke underlåta att erinra om, att det varit mycket önskligt, om Kungl. Maj:ts regering, när det gällde inskränkningen i de icke vapenföres öfningstid, en inskränkning som Kungl. Maj:t föreslagit och som skulle ha gifvit oss några hundratusen kronor i besparing, hade tagit i betraktande, hvad de skattskyldige tyckte

*Angående
användande af
riksbankens
vinst för år
1910.
(Forts.)*

*Angående
användande af
riksbankens
vinst för år
1910.
(Forts.)*

om den saken. Det är min öfvertygelse, när jag ser, hvad Kungl. Maj:ts regering i andra frågor kan åstadkomma här i riksdagen, när den vill ha en utgift igenom; och jag tror, att Kungl. Maj:ts regering i detta fall icke stätt maktlös, om den verkligen velat lägga manken till för att åstadkomma, att vi gjort den besparingen.

Jag tycker att det är hårdt, att man icke i alla afseenden skall se på skattdragarnas intresse, utan bara i speciella fall. Så fort man tänker på att för framtiden göra en besparing, heter det, att om man låter bli detta och låter penningarna löpa, så är det af hänsyn till de skattdragande. Jag vädjar till kammaren, om den anser detta vara en klok politik. Brukar det icke vara så i allehanda affärsföretag, att man af den årliga vinsten afsätter en del för att konsolidera affären och för framtida behov? Jag för min del anser, att detta skäl, att i detta fall göra de skattdragande en tjänst, icke är bärande.

Herr Christiernson: Herr talman, mina herrar! Med anledning af herr statsrådets anförande skall jag be att få erinra om, hurusom frågan om, hur man skall ordna pensionsväsendet, ännu befinner sig i utredningsstadiet, och att den gamla ståndpunkten, att vi taga i år, hvad till pensionskostnaden åtgår, och tänka icke på framtiden, är satt på afskrifning.

Riksdagen har i fråga om järnvägstjänstemännens pensionering gjort ett uttalande, som jag är öfvertygad om kommer att ha konsekvenser med sig, så att icke statens pensionskostnader i framtiden komma att behandlas som en dagens angelägenhet, hvilken icke kräfver någon morgondagens omsorg.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det af herr Vahlquist under öfverläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande memorial nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Vahlquist under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 99 ja mot 77 nej, och hade kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Angående användande af riksbankens vinst för år 1910.
(Forts.)

§ 17.

Föredrogos hvar för sig bankoutskottets memorial:

nr 40, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

nr 41, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott.

Utskottets i nämnda memorial gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

§ 18.

Till afgörande förelåg vidare bankoutskottets utlåtande, nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

Om ändring i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

I en till Riksdagen den 7 april innevarande år afläten, till bankoutskottet remitterad proposition, nr 173, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

§ 5.

Rätt att komma i åtnjutande af hel pension inträder:
för manlig tjänstinnehafvare vid uppnådda sextiosju lefnadsår och trettiofem tjänstår;
för kvinnlig tjänstinnehafvare vid uppnådda sextio lefnadsår och trettio tjänstår;
dock att sådan rätt inträder:

a) för ämneslärarinna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna samt blindundervisningsanstalterna: vid femtiofem lefnads- och tjugufem tjänstår;

b) för tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien minst tio år: vid sextio lefnads- och trettio tjänstår;

*Om
ändring i lagen
angående ci-
vila tjänstin-
nehafvares rätt
till pension.*

(Forts.)

c) för provinsialläkare och förste provinsialläkare, som tillika är provinsialläkare: vid sextiotvå lefnads- och tjugu tjänstår;

d) för läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka, betjante vid tullverkets kust- och gränsbevakning, gymnastiklärare, de vid blindundervisningsanstalterna anställda lärare äfvensom beridare

vid hingstdepå: vid sextiotvå lefnadsår och trettio tjänstår;

e) för förste provinsialläkare, som icke tillika är provinsialläkare: vid sextiofem lefnads- och tjugutre tjänstår;

f) för lärare vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, gymnastiska centralinstitutet, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, undervisningsanstalterna för barnmorskor, veterinärintitutet, fria konsternas akademi och musikaliska akademiens konservatorium samt landbruksinstitutet vid Ultuna och landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, för föreståndare och öfverassistenter vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet äfvensom för statskonsulenter i olika grenar af landthushållningen samt länsveterinärer: vid sextiofem lefnads- och tjugufem tjänstår;

g) för bevakningspersonalen vid fångvårdsanstalterna, postvaktbetjante, betjante vid tullverkets lokalförvaltning, andra ämnes- och öfningslärare vid statens läroverk än de under d) och f) särskildt angifna äfvensom geologer vid Sveriges geologiska undersökning, landtbruksingenjörer och distriktslandtmätare samt tjänstemän och betjanste vid den lokala skogsförvaltningen: vid sextiofem lefnads- och trettiofem tjänstår;

h) för chefen för landtbruksstyrelsen: vid sextiosju lefnadsår och tio tjänstår såsom chef för samma styrelse;

i) för byråchefen för landtbruksärenden i landtbruksstyrelsen: vid sextiosju lefnadsår och tjugufem tjänstår.

Denna lag träder i kraft, hvad angår f) och i) omedelbart efter utfärdandet och i öfrigt den 1 januari 1912.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition, ville för sin del antaga följande förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

L a g

om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

5 §.

Rätt att komma — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag)
— — — tjugutre tjänstår;

f) för lärare vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, gymnastiska centralinstitutet, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, undervisningsanstalterna för barnmorskor, veterinärintstitutet, fria konsternas akademi och musikaliska akademiens konservatorium äfvensom för länsveterinärer: vid sextiofem lefnads- och tjugufem tjänstår;

g) (lika med Kungl. Maj:ts förslag);

h) för chefen för medicinalstyrelsen och chefen för landtbruksstyrelsen: vid sextiosju lefnadsår och tio tjänstår såsom chef för den styrelse, enhvar af dem tillhör.

Om
ändringilagen
angående ci-
vila tjänstin-
nehafvares rätt
till pension.
(Forts.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1912.

Reservation hade afgifvits af herrar *von Stapelmohr, Hedenstierna, Troedsson, Svensson* i Skyllberg och *Mallmin*, hvilka yrkat bifall till den af Kungl. Maj:ts föreslagna lydelsen af mom. f) och i) af förevarande lagförslag.

Utskottets hemställen föredrogs, hvarefter ordet begärdes af

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *Nyländer*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Denna kungl. proposition berör, som herrarne finna, bland annat äfven en del tjänstemän i ämbetsverk, som lyda under jordbruksdepartementet, och då utskottet ej funnit skäl att tillstyrka propositionen i detta hänseende, skall jag be att få yttra några ord.

Ifrån den allmänna bestämmelsen i gällande pensionslag af den 11 oktober 1907, att pensionsrätt skall inträda vid uppnådda 67 lefnadsår och 35 tjänsteår, göras, som bekant, åtskilliga undantag, hvarigenom en del tjänstemän äga rätt att komma i åtnjutande af pension vid afsevärdt mindre antal tjänsteår. Dylika undantagsbestämmelser gällde äfven före 1907 års lag och motiverades därmed, att på sådana tjänsteinnehafvare, hvilkas tjänstgöring ansågs vara af mera ansträngande natur, och hvilka, på grund af särskilda omständigheter, först vid mera framskriden ålder kunde påräkna att vinna inträde i statens tjänst, kunde de allmänna bestämmelserna om 35 tjänsteår icke rättvisligen böra tillämpas. En så lång tjänstetid kunde de otvifvelaktigt aldrig uppnå. Emellertid var det gifvetvis ingalunda så lätt att genast från början bestämma, hvilka tjänstebefattningar som borde hiträknas; och vid behandlingen af 1907 års pensionslag framhölls ock, att det vore vanskligt att i hvarje fall träffa det rätta, men att, om bestämmelserna i förevarande hänseende skulle visa sig i ett eller annat afseende otillfredsställande, det skulle vara jämförelsevis icke så synnerligen svårt att afhjälpa ett dylikt förhållande.

Nu är det just detta, som är afsikten med Kungl. Maj:ts före-

*Om
ändringilagen
angående ci-
vila tjänstin-
nehafvares rätt
till pension.*

(Forts.)

varande proposition. Här är emellertid icke fråga om att skapa undantagsbestämmelser för någon ny grupp aftjänsteinnehafvare, utan endast och allenast att åt tjänstemännen vid vissa institutioner bereda samma förmåner med hänsyn till pension, som tjänstemännen vid andra, med dem likställda anstalter, redan nu äga. Enligt förut omnämnda undantagsbestämmelser få, bland andra, lärare vid våra högskolor, universitet, tekniska högskolan, gymnastiska centralinstitutet, farmaceutiska institutet, musikaliska akademien, veterinärinstitutet, ja, äfven länsveterinärerna med flera komma i åtnjutande af pension vid 65 lefnadsår och 25 tjänsteår. Då våra landbruksinstitut omreglerades samt centralanstalten för jordbruksförsök upprättades, synes man möjligen hafva förbisett ifrågavarande undantagsbestämmelse rörande pensionsförhållandena, då ju uppenbarligen såväl landbruksinstitutet som centralanstalten måste, i fråga om de vid dem anställda tjänstemän, likställas med ofvannämnda högskolor och institut, och de måste i många fall söka sina arbetskrafter från samma håll som dessa. 1899 års pensionskommitté har i sitt betänkande framhållit och betonat vikten af en nedsättning i tjänsteårens antal för de tjänsteinnehafvare, hvilka äro lärare vid rikets högskolor, till hvilka gifvetvis nu ifrågavarande institutioner med full rätt måste räknas. För att landbruksinstitutet och centralanstalten skola kunna väl fylla sina maktpåliggande uppgifter i arbetet på höjandet af landets jordbruk, kräfvades med nödvändighet, att dessa institutioner äga till sitt förfogande bästa tänkbara arbetskrafter. Dessa måste i många fall uppsökas vid universitetet eller inom veterinärinstitutets eller tekniska högskolans lärarekårer, hvarjämte det uppenbarligen är af synnerligen stor vikt att kunna särskildt till dessa befattningar få goda krafter från det praktiska lifvet. Och för att detta skall lyckas, erfordras icke allenast väl afvägda löneförmåner, utan äfven så fördelaktiga pensionsförhållanden som möjligt.

Härtill kommer ock den omständigheten, att Riksdagen i år beslutat att till de båda landbruksinstitutet förlägga fortsättningskurser för utbildning af landbrukslärare och konsulenter, hvilka kurser komma att ganska afsevärdt öka lärarnas undervisningsskyldighet. Någon ersättning åt institutens lärare för dessa ökade arbeten har emellertid icke blifvit begärd.

Då vidare jordbruksutskottet i år tillstyrkte den af Kungl. Maj:t begärda höjningen af centralanstaltens anslag till aflönande af biträden vid anstalten, framhöll utskottet — något, som också Riksdagen till fullo gillade — att anstalten väl motsvarat sitt ändamål och de stora förhoppningar, som vid dess inrättande fästes vid dess verksamhet, äfvensom att densamma i så hög grad tillvunnit sig allmänhetens förtroende, att det måste anses vara af synnerlig vikt att tillse, att anstalten nu sattes i tillfälle att till landbruksnäringens fromma än vidare utnyttja den inom anstalten i rikt mått representerade fackkunskapen och erfarenheten. Äfven detta Riksdagens välvilliga

uttalande rörande centralanstalten och dess verksamhet synes mig utgöra ett mycket tungt vägande skäl för Riksdagen att äfven nu tillgodose dessa tjänsteinnehafvares bästa genom att bifalla föreliggande förslag angående deras rätt till pension.

Då utskottet anför, att det hittills icke visat sig möta några svårigheter att behörigen rekrytera ifrågavarande tjänster, så kan det visserligen vara sant, att man hittills lyckats förvärfva dugligt folk, beroende detta väl äfven därpå, att vederbörande icke satt sig in i eller haft närmare kännedom om den sämre ställning i pensionshänseende, hvari dessa tjänstemän befunnit sig. Men man torde emellertid med ganska stor visshet kunna förutsäga, att förhållandet hädanefter kommer att bli ett annat, om Kungl. Maj:ts förevarande proposition blir afslagen. Uppmärksamheten har nämligen först nu blifvit riktad på den mycket fördelaktiga ställning i pensionshänseende, som samtliga tjänsteinnehafvare vid våra öfriga högskolor och läroanstalter intaga; och denna omständighet gör det väl gifvetvis allt annat än lockande att söka anställning vid vare sig våra landtbruksinstitut eller vid centralanstalten.

Då det sålunda synes mig vara synnerligen angeläget, att de personer, som skola handhafva och gå i spetsen för vår jordbruksnärings bästa, ej blifva sämre lottade i pensionshänseende än andra med dem likställda, vågar jag hoppas, att kammaren ville benäget bifalla Kungl. Maj:ts proposition i förevarande afseende, d. v. s. bifalla reservationen i hvad den afser mom. f) och i) samt Kungl. Maj:ts förslag rörande lagens trädande i kraft.

Vidare yttrade:

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Lagen angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension har Riksdagen att syssla med hvarje år. Så snart någon tjänstemannakår kommer underfund med, att en eller annan af tjänstemännen icke erhåller full pension efter lagens bestämmelser, kommer det framställning om att rätta dessa förhållanden, så att full pension skall erhållas under alla omständigheter, och då sättas fordringarna på antal uppnådda tjänste- och lefnadsår alltid så låga, att knappast någon hädanefter skall behöfva erhålla afkortad pension.

Vi böra erinra oss, hvarför Riksdagen en gång var så angelägen att få till stånd en sådan lag som denna. Innan denna lag antogs, fanns det en så kallad civilstatens pensionsinrättning, och de flesta af civilstatens tjänstemän hade skyldighet att ingå i denna inrättning såsom delägare i dess kassa. Enligt bestämmelserna för denna kassa gällde det, att om en tjänsteman icke kunde tjänstgöra i statens tjänst så länge, att han fick full pension efter de grunder, som eljest funnos, så skulle denna pensionsinrättning lämna honom pension vid tidigare lefnadsålder eller efter färre tjänsteår, än hvad annars gällde. Emellertid har denna pensionslag ändrats undan

*Om
ändringilagen
angående ci-
vila tjänstin-
nehafvares rätt
till pension.*
(Forts.)

Om för undan, och de gynnsamma förhållanden, som enligt denna civila ändringilagen pensionslag tillerkändes tjänstemännen, förändrades likaså; lefnads- åldern höjdes och det blef icke så stor skillnad på att erhålla pension från statsverket och indragningsstaten eller att få den från denna kassa, hvarför kassans inkomster sedermera i största utsträckning öfverfördes till änke- och pupillkassan.

(Forts.)

När det så var omöjligt att erhålla pension på det sättet, måste det utarbetas en lag, som afsåg att bidraga till erhållandet af afkortad pension på annat sätt. Bestämmelserna i denna lag skulle tillämpas, då icke fulla tjänsteår varit intjänade, men detta var icke *allt*, hvad lagen åsyftade, utan meningen var äfven, att tjänsteinnehafvaren skulle bidraga till sin egen pensionering, och det bestämdes olika tjänsteår för olika kategorier af tjänstemän. Sedan har man emellertid undan för undan plockat bort det ena tjänsteåret efter det andra, så snart det funnits en kategori af tjänstemän där icke hvar enda en kunde få full pension efter lagens bestämmelser. Det är klart, att om man går på så undan för undan, kan man ju aldrig räkna med afkortad pension,

Nu är det vidare så, att åtskilliga statstjänster beklädas med personer, som förut ha varit i privat tjänst, och som sedermera kanske befunnits vara riktigt bra att ha i statens tjänst. Dessa kunna i allmänhet icke få så många tjänsteår som de, hvilka i god tid inträdt på tjänstemannabanan. För att de förra då icke måtte bli alldeles lottlösa, skulle de få pensionsrätt efter tio tjänsteår. Det är naturligt, att en afkortad pension icke kan bli detsamma som en hel pension, men det är också alldeles riktigt, ty pensionerna äro ju grundade på afgifter, som tjänstemännen erlägga, och det är väl icke rätt, att en person, som erlagt dessa pensionsavgifter i allenast tio år, skall få full pension och således lika mycket som den, som betalt sina afgifter i 35 år. Här i denna fråga sänker man fordringarna från 35 år till 25 år och från 27 till 20, och så få de lika stor pension, trots att de icke betalt sina afgifter längre tid. Kan detta vara rätt? Nej, det är sannerligen icke rätt efter lagens grunder och icke heller mot de tjänstemän, som under hela sin tjänstgöringstid fått betala afgifter utan att få högre pension än de, som komma in i kassan senare.

Nu säges det om dessa tjänstemän, beträffande hvilka utskottet afstyrkt Kungl. Maj:ts framställning, att de skulle ha det så illa ställt, och det finnes äfven en tabell på sidan 15, som skulle ådaga-lägga detta. Men vid närmare påseende tror jag icke, att det är så farligt med dessa lärare. De äro 16 ordinarie lärare, af hvilka nära hälften få full pension, och de öfriga få full pension vid 68—80 års ålder, men de sex af dessa åtta, som bli kvar, få pension vid 73 lefnadsår. Sålunda skulle man blott för dessa undantagsfall nu ändra lagen, så att man prutar bort till och med fordran på tio tjänsteår. Jag tycker icke det är rimligt att gå till väga på det sättet. Jag för min del kan icke finna det vara klokt, om kammaren

skulle godkänna Kungl. Maj:ts förslag äfven i denna delen. Det är för öfrigt att märka, att i detta fallet är det 35 tjänsteår och således för hvarje tjänsteår, som icke är uppnådt, blir det endast $\frac{1}{35}$ af beloppet för full pension, som afgår, och det är väl icke så mycket. Om pensionsbeloppet är 4,000 kronor, blir det sålunda något öfver 100 kronor för hvarje tjänsteår, som fattas. Det är väl icke mer än rätt, att detta pensionsafdrag sker, när det är fråga om en person, som icke betalt pensionsafgiften under så lång tid som de, hvilka tjänat in sina tjänsteår och betalt sina fulla pensionsavgifter. Jag tror, att utskottet i denna del haft fullt fog för sin ståndpunkt.

Jag kommer nu till frågan om provinsialläkarnas och förste provinsialläkarnas pensionsförhållanden. Utskottet har här tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, men jag kan för min del icke se annat, än att utskottet bort göra tvärtom och snarare tillstyrkt full pensionsrätt för de tjänstemän, hvarom jag förut talat, hvilket nu är afstyrkt, än att här tillstyrka det kungl. förslaget beträffande provinsialläkarna. Jag tror, att det varit skäl för utskottet att helt och hållet kasta om i dessa båda frågor, och jag skall nu be att få ange några skäl för denna min uppfattning.

För närvarande ha dessa läkare rättighet till full pension, så snart de ha 27 tjänsteår. Nu föreslås det att taga bort detta villkor, så att de skola bli pensionsmässiga efter 20 tjänsteår. Och hvarför? Jo, åtskilliga af dem ha icke hunnit att vid 62 lefnadsår intjäna 27 tjänsteår, utan de ha förut innehaft extra provinsialläkartjänst och få icke härför räkna tjänsteår till förmån för full pension. Men hvad händer? Jo, vid lördagens sammanträde godkänner Riksdagen ett förslag om pensionsrätt för extra provinsialläkare! Det yttrades icke ett enda ord häremot hvarken i Första eller Andra kammaren, utan Kungl. Maj:ts förslag i den delen godkändes. Således har man i lördags redan antagit en lag härom och bildat en kassa, där de få pensionsrätt till och med 4,000 kronor, lika med provinsialläkarna mot att de betala avgifter i likhet med lasarettsläkare. Men om nu dessa extra provinsialläkare söka och erhålla en ordinarie provinsialläkaretjänst och sedan icke kunna såsom provinsialläkare intjäna de 27 tjänsteår, som för närvarande gälla för dessa tjänstemän, så få de en fyllnadspension enligt det i lördags fattade beslutet. På det sättet ha de således sin fulla pension. Det heter ju i mom.:

i) Berättigad till afkortad pension till belopp under fyra tusen kronor, motsvarande den i kassan för delägaren afsatta reserven, är: efter uppnådda sextiofem lefnadsår delägare, hvars befattning indragits och som icke är berättigad till hel pension;

vid tjänstens frånträädande och efter uppnådda sextiofem lefnadsår delägare, som brustit i den honom åliggande betalningsskyldighet;

delägare, som på grund af sjukdom eller försvagad hälsa nödgas före sextiofem års ålder afgå från tjänsten; samt

delägare, hvars befattning indragits, innan han uppnått sextiofem

*Om
ändringilagen
angående ci-
vila tjänstin-
nehafvares rätt
till pension.*
(Forts.)

Om lefnadsår, om han styrker sig genom iråkad obotlig sjukdom eller in-
 ändringilagen validitet icke längre kunna med sitt arbete uppehålla sig;
 angående ci- j) berättigad att uppbära tilläggs pension är till provinsial-
 vila tjänstin- läkare befordrad delägare, hvilken, enligt lagen angående civila tjänst-
 nehafvares rätt läkare befördrad delägare, hvilken, enligt lagen angående civila tjänst-
 till pension. innehafvares rätt till pension, vid tjänstens frånträdande icke kommer
 (Forts.) i åtnjutande af hel pension å 4,000 kronor; uppgående tilläggs pen-
 sionen till belopp, motsvarande den för delägaren i kassan afsatta
 reserven, dock högst till sådant belopp, att den tillsammans med
 af staten åtnjuten pension utgör fyra tusen kronor årligen.

Ja, det går inte att söka bortförklara detta, utan för den händelse
 att en provinsialläkare icke har mer än 25 eller 20 tjänsteår, men dess-
 utom delägarrätt i 7 tjänsteår här i denna kassa, så har han ju full
 pension med 4,000 kronor. Hvarför i all världen skall man ned-
 sätta krafvet på tjänsteår för provinsialläkare från 27 till 20 år?
 Det är väl en orimlighet, som icke kan försvaras. Och jag för min
 del kan åtminstone icke se någon anledning till nedsättning. Stats-
 kontoret, som yttrat sig i denna fråga och som ju alltid strängt hållit
 på, att pensionslagen bör gälla, så att inga ändringar få vidtagas
 än i alldeles särskilda fall, där en tillämpning af lagen skulle leda
 till sådana konsekvenser, att en ändring ovillkorligen måste äga
 rum, har i detta fall icke varit af den meningen, att pensionslagen
 bör rättas för sådana undantagsfall.

Statskontoret visar däremot på en annan utväg och påpekar,
 att om man vill undvika att låta dessa extra provinsialläkare betala
 pensionsavgifter i så många år, så finnes det ett annat sätt, nämligen
 att sänka tjänsteåldern till lägst 20 år. Ja, sedan komma både Kungl.
 Maj:t och utskottet och slå ned på dessa ord »lägst tjugu». Jag
 kan icke se, att det finnes några skäl att tillstyrka vare sig utskottets
 eller Kungl. Maj:ts förslag i denna delen. Det är att märka, att
 när dessa extra provinsialläkare begärde att få räkna tjänsteår till
 förmån för sin statstjänst, så var det icke fråga om mer än fem år.
 Då hade vi här fått tjugutvå år i stället för tjugusju år, men här
 dragar man till med tjugu år, och det är ju mer, än de själfva begärt.
 Det går nästan väl långt.

Jag skall därför be att få framställa det yrkande, att provinsial-
 läkarna bibehållas vid rätten till full pension vid 62 lefnads- och
 27 tjänsteår. Detta yrkande kräfver en liten formförändring, och
 denna erhålles utan att någon ändring behöfver göras i lagen, om
 man i utskottets förslag endast inför »27» i stället för »20» såväl
 i c) som i e). Då blir det samma tjänsteår, som för närvarande
 gälla för provinsialläkare och förste provinsialläkare, och all rätt-
 färdighet är uppfylld. Jag ber, herr talman, att få hemställa om
 bifall till detta yrkande.

Herr Kjellberg: Jag skall be att få fästa uppmärksam-
 heten på två punkter i herr Carl Perssons anförande.

Den ena gällde den nyinrättade pensionskassan för extra provinsialläkare som Riksdagen biföll häromdagen. Det är alldeles riktigt, som herr Carl Persson säger, att Riksdagen har gått med på inrättandet af en sådan pensionskassa, men det är väl att märka, att de personer, som *redan nu* äro utnämnda till *ordinarie* provinsialläkare och af hvilka många stå i en ytterligt dålig ställning i pensions-hänseende, aldrig komma att få någon nytta af denna pensionskassa. För att en provinsialläkare skall få den fyllnadspension, som herr Persson talade om nyss, fordras nämligen, att han skall *såsom extra* provinsialläkare ha varit delägare i kassan. Således blir det en ganska stor grupp af de nuvarande *ordinarie* provinsialläkarne, som aldrig kunna få godt af denna kassa. Det glömde herr Carl Persson att tala om.

*Om
ändring i lagen
angående ci-
vila tjänst-
nehafvares rätt
till pension.*
(Forts.)

Den andra frågan, som han yttrade sig om, var den, att de extra provinsialläkarne för åtskilliga år sedan hos Riksdagen begärt att få af sina tjänsteår *såsom extra* provinsialläkare räkna sig fem år till godo i pensions-hänseende, då de blefvo utnämnda till *ordinarie* provinsialläkare. Emellertid afslog Riksdagen denna framställning såväl 1904 som äfven 1907, då den återupprepades vid behandlingen af ifrågavarande lag.

Nu säger herr Carl Persson: »Det är väl ingen mening i att man nu skulle skära af sju år, när de extra provinsialläkarne själfva aldrig begärde mer än fem.» Jag skall be att få relatera hur saken hänger ihop.

Då de extra provinsialläkarne begärde dessa fem år, hade de icke, såsom den stora provinsialläkarekommittén sedan gjorde, kommit att tänka på, att det behöfdes *en öfvergångstid* för att reglera både provinsialläkaredistriktet och denna pensionsfråga. När frågan sedan fördes fram 1907 vid behandlingen af lagen om civila tjänst-innehafvares rätt till pension, svarades det, att de extra provinsialläkarne finge vänta, tills distriktsregleringen blifvit genomförd. Det är fullkomligt riktigt, att genom den verkställda omregleringen af distriktet de extra provinsialläkarne komma i ett bättre läge, dels på grund däraf att ett stort antal nya *ordinarie* provinsialläkare-befattningar komma till och dels tack vare denna pensionskassa, som herr Persson talade om. I det nu föreliggande fallet är det däremot fråga om alla de *redan nu* utnämnda *ordinarie* provinsialläkarne, som icke kunnat få något godt af denna kassa och som stå i en mycket betänklig situation. Det var för deras skull, som det begärdes en öfvergångstid på *femton* år. Kommittén gick nämligen med på att för de år, som skulle af en extra provinsialläkare få räknas såsom tjänsteår, bestämma en öfvergångstid på femton år, så att de till att börja med skulle få räkna femton år, sedan fjorton, tretton och så vidare ända ned till fem.

Nu har emellertid Kungl. Maj:t och utskottet löst frågan om öfvergång genom att med ett skära af sju år från de hittills föreskrifna 27 tjänsteåren. Man måste känna denna frågans gång för

Om ändringilagen angående civila tjänst-nehafvares rätt till pension. att inse, hur saken ligger. Framför allt bör man icke inbilla sig, att den nyinrättade kassan förbättrar ställningen för de provinsialläkare, som redan äro utnämnda till ordinarie befattningshafvare, ty de få icke ett spår af fyllnadspension från kassan, hvilken, som bekant, endast afser de nuvarande extra provinsialläkarne. Det är (Forts.) dessa två saker jag velat framhålla gentemot herr Carl Persson.

Vidare talade herr Persson om, att man kommit och velat ändra pensionslagen än för den ena, än för den andra gruppen tjänstemän. Ja, men här är det icke fråga om än den ena och än den andra, utan här gäller det själfva systemet, vare sig man därför vill välja den ena vägen eller den andra. Som vi veta, har provinsialläkarne tills dato under de senare åren stått i en mycket betänklig situation, emedan de först vid ganska hög ålder kommit i statens tjänst. Det finnes för närvarande till och med provinsialläkare, som icke komma att få pension, därför att de blifvit utnämnda så sent, att de vid 62 års ålder icke ha 10 tjänsteår. Dessutom finnes det ett betydligt antal provinsialläkare, som komma att få afsevärdt afkortad pension. För att förbättra deras ställning, kan man gå endera af två vägar: antingen såsom kommittén föreslagit bestämma en öfvergångstid eller också som Kungl. Maj:t och utskottet här gjort med ett slag skära af sju tjänsteår. Då det för tillfället icke föreligger något annat än detta senare förslag, ansluter jag mig naturligtvis till detta. Herr Carl Persson har alldeles rätt i att man kunde gått den andra vägen, men han har icke själf väckt förslag därom. Och när jag 1907 i kammaren i ett ganska ingående anförande försökte att klargöra provinsialläkarnes ställning, satte han sig bestämdt emot att de skulle få räkna tjänsteår från sina extra provinsialläkarebefattningar, som icke äro statsbefattningar.

Det finnes här en sak, som jag nu liksom då måste framhålla och som man ofta glömmer. När man talar om läkares tjänsteår, måste man ihågkomma, att dessa äro af två olika slag. Det ena slaget är tjänsteår för befordran. Sådana beviljar Kungl. Maj:t sjukhusläkare — extra provinsialläkare — och åtskilliga andra befattningar, hvilkas innehafvare sålunda få *vid befordran* räkna tjänsteår lika med civila läkare i statens tjänst. Det andra slaget tjänsteår är det, som räknas *för pensioneringen*. Här få extra provinsialläkarne icke räkna en enda dag sig till godo, men däremot få förutvarande militärläkare, fängesläkare, järnvägläkare och en hel del andra sådana vid afgang från provinsialläkarebefattning räkna sig dessa tjänsteår till godo. Detta är, såsom herrarne väl förstå, en oerhörd orättvisa mot de extra provinsialläkarne, hvilkas tjänstgöring mera liknar eller låt mig säga till sin art helt och hållet sammanfaller med de ordinarie provinsialläkarnes, hvilket man knappast kan säga om fängesläkarnes eller järnvägläkarnes tjänstgöring. Det är denna orättvisa Kungl. Maj:t velat afskaffa eller åtminstone mildra på det föreslagna sättet.

Då, såvidt jag vet, ingen annan utväg blifvit förslagen, så ber jag

på de skäl jag haft äran framlägga att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I detta anförande instämde herr *Vahlquist*.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Herr Carl Persson yrkade, efter hvad jag kunde förstå, bifall till utskottets hemställan med ändring med afseende på provinsialläkarne. I den delen har nu den föregående ärade talaren sökt att bemöta de synpunkter, som herr Carl Persson gjorde gällande.

Jag skall be att få yttra mig om en annan kategori af tjänstemän, som afhandlas i det nu föreliggande förslaget, nämligen de lärare vid landtbruksinstitut, statskonsulenter och tjänstemän vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, som äro medtagna i den kungliga propositionen och om hvilka för öfrigt herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet yttrat sig i ett anförande, till hvilket jag ber att i all vördsamhet få ansluta mig.

Herr Perssons resonemang fotar sig på den omständigheten, att om en person, som haft praktisk sysselsättning på det privata området, blir antagen till lärare vid Ultuna eller Alnarp eller till statskonsulent eller får annan statstjänst, som här är i fråga, kommer han att i statens tjänst tjänstgöra kortare tid af år och fördenskull också att betala till pensionskassan en mindre summa i afgifter än den, som tidigt kommit i statens tjänst, och när han betalar mindre afgift, skall också hans pension afkortas. Detta resonemang är matematiskt riktigt och mot detsamma i och för sig kan man icke göra någon invändning. Men här finnes också en annan synpunkt, mina herrar, som också blifvit tillgodosedd i lagen om civila tjänst innehafvares rätt till pension, nämligen statens behof att få verkligt dugande krafter på dessa poster. Det är fördenskull och icke af någon annan anledning, som man redan i lagen gifvit rum för de undantag, som där finnas stadgade för lärarne vid våra universitet, vid karolinska institutet, vid tekniska högskolan och så vidare. Det är således ingen nyhet man här kommer med. Det gäller då endast att öfverväga, huruvida det statsbehof, som i de nämnda undantagsstadgandena gifvit sig uttryck, förefinnes äfven med afseende på lärarne vid våra landtbruksinstitut, för statskonsulenter på jordbruksområdet och för dessa ifrågavarande befattningshafvare vid centralanstalten för försöksväsendet. Jag för min enskilda del har den uppfattningen, att på det man må vinna verkligt dugande folk för dessa platser samma skäl föreligga att här gå Kungl. Maj:ts förslag till mötes som med afseende på de befattningshafvare, för hvilka förut undantagsbestämmelser gifvits.

Om man betraktar den statistik, som lämnats dels för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och dels för Ultuna och Alnarp, så finner man, att vid den förra anstalten de nuvarande befattningshafvarne med några få undantag skulle kunna

*Om
ändringilagen
angående ci-
vila tjänst-
nehafvares rätt
till pension.*

(Forts.)

Om
ändringilagen
angående ci-
vila tjänst-
nehafvares rätt
till pension.

(Forts.)

få full pension först vid afsevärdt högre ålder än den normala pensions-åldern, nämligen vid respektive 77, 72, 75, 68 och 71 års ålder. Detta är ju alldeles uppenbarligen ett missförhållande. På liknande sätt förhåller det sig med Ultuna och Alnarp. Jag anser således, att man icke bör betrakta saken såsom någon sorts present till dessa stats-tjänare, utan man måste se den från den synpunkten, att det här gäller tillgodoseendet af ett verkligt statsbehof.

Det är från den synpunkten, herr talman, som jag ber att få förena mig med den föregående talaren i hans yrkande om bifall till reservationen, som sammanfaller med Kungl. Maj:ts förslag.

Med herr Starbäck förenade sig herrar *Mallmin* och *Berg* i Staby.

Herr Christiernson: Man har klandrat utskottet därför att utskottet gått med på den föreslagna nedsättningen i pensions-åldern för provinsialläkare och förste provinsialläkare, men det synes mig, att alla de skäl, som anförts af de utredande myndigheterna, ha pekat i den riktningen, att det var nödvändigt att taga detta steg. Jag har visserligen icke, det erkänner jag, med någon entusiasm biträdt utskottet i denna del, emedan äfven jag hyser den uppfattningen, att man icke bör göra några undantag från pensionslagens föreskrifter annat än när alldeles särskilda omständigheter därtill föranleda, men det har dock synt mig, som om sådana omständigheter här kunde åberopas. Man skall helt visst vid lösningen af detta betänkande finna, att ett bifall till denna utskottets hemställan icke innebär sådana vådor, som herr Carl Persson velat göra troligt.

Hvad sedan beträffar utskottets afstyrkande af den andra delen af Kungl. Maj:t framställning, den, som afser förkortande af pensions-tiden för en del tjänstemän på landtbruksområdet, så vill jag säga, att när man här såsom skäl för att vi skulle gå ifrån lagen åberopar, att en del af de nuvarande tjänstemännen måste afgå med förkortad pension, så är det en sak, som icke alls hör hit.

Huruvida det skall finnas anledning att frångå pensionslagens bestämmelser, är beroende af, om det öfver hufvud taget är möjligt att få ett tillräckligt antal tjänstemän, och jag vill säga, att det icke i något afseende hvarken inom utskottet eller under debatten påvisats, att det verkligen finnes någon svårighet härvidlag. Jag vill erinra om, att statskontoret i denna sak rent ut sagt ifrån, att det icke blifvit förebragta några sådana skäl och omständigheter, som tyda härpå, och jag tycker för öfrigt, att hela den kungl. propositionen i det stycket är mycket svag. Det framhålles blott, att det är några tjänstemän, som komma att afgå utan att få hel pension, och att vi därför skulle vara tvungna att ändra pensionslagen, men af ett sådant argument känner jag mig icke öfvertygad. Utskottet har ju i den delen yrkat afslag. Äfven om man erkänner

den principen, att man måste göra undantag från pensionslagen, och många undantag, kunna vi vara öfverens om i det afseendet, att, för att undantag skola göras, de måste vara mycket väl motiverade, och jag tror, att hvar och en, som läst igenom den kungliga propositionen, skall säga, att det icke finnes några dylika starka motiv här förebragta, som tala för en afvikelse från regeln. Jag tror nu visserligen, att de möjligen kunna förebringas, men till dess så sker, finner jag mig icke kunna gå längre, än hvad utskottet här föreslagit, hvarför jag ber att få yrka bifall till dess hemställan.

*Om
ändringilagen
angående ci-
vila tjänst-
nehafvares rätt
till pension.*
(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Herr Kjellberg sade, att det för de extra provinsialläkarna blefve ogynnsamt ställdt under öfvergångsåren, därför att det icke funnes någon kassa, hvarifrån de kunde erhålla fyllnadspension. Men icke skall man ändra en lag, som är afsedd att gälla lång tid framåt, blott därför att den i tillämpningen blir ogynnsam för några få personer under några år framåt. Olägenheterna får man försöka afhjälpa på annat sätt, men icke genom att i själfva lagen införa sådana bestämmelser, som kunna vara tillämpliga endast någon hortare tid. När nu Riksdagen i år ökat antalet provinsialläkarebefattningar med, om jag icke missminner mig, 50, och därigenom minskat de extra provinsialläkarnas distrikt, är det naturligt, att det skall gå lättare att få ordinarie provinsialläkarebefattning. Jag tror därför, att de nuvarande bestämmelserna icke ställa sig så ogynnsamma för dessa tjänstemän, och jag vill hemställa till kammaren, huruvida man verkligen kan känna sig tillfredsställd med att läkare vid hospital eller asyler för sinnessjuka måste ha 30 tjänsteår och 62 lefnadsår, innan de uppnå full pension, och att provinsialläkarna endast skola behöfva inneha 20 tjänsteår, då de för närvarande måste ha 27. Det går icke an, och jag tror knappast, att det står i analogi med lagens bestämmelser i öfrigt.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Hvad beträffar de bestämmelser, som af Kungl. Maj:t föreslagits i afseende på de extra provinsialläkarnas pensionsförhållanden, synas mig många talande skäl blifvit gifna därför. Jag vill emellertid icke nu ingå på den frågan, utan jag ber i stället att med hänsyn till pensionslagen, i den mån den rör landtbrukslärarna, få framhålla, att då en föregående talare sade, att det icke yppat sig någon svårighet att rekrytera denna kår, så ställer det sig så, att enligt de upplysningar, som lämnats i utskottet och som jag enskildt förskaffat mig, åtskilliga af de nu anställda lärarna tagit sin anställning under förhoppning, att de skulle få förbättrade pensionsvillkor.

Herr Starbäck liksom förut herr statsrådet ha framhållit de många skäl, som tala för bifall till vår reservation, och äfven herr Carl Persson var nog vänlig att säga, att det fanns goda skäl för densamma. Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Om
 ändringilagen
 angående ci-
 vils tjänst-
 nehafvares rätt
 till pension.
 (Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz:
 Herr talman! Då jag kontrasignerat den föreliggande propositionen, skall jag — ehuru ingen af de ifrågavarande tjänsterna lyder under finansdepartementet — be att få betyga, att jag gjort det i den uppfattningen, att därmed en verklig förmån för staten skulle stå att vinna. Jag har gått ut ifrån den förutsättningen, att det för de tjänster, som det här särskildt är fråga om, och jag tänker därvid närmast på dem, i fråga om hvilka utskottet skilt sig från Kungl. Maj:ts proposition, nämligen beträffande lärarna vid landtbruksinstitutet, föreståndare och assistenter vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet med flera äfvensom byråchefen för landtbruksärenden i landtbruksstyrelsen, jag har utgått ifrån, säger jag, att det för dessa tjänster icke lämpligen kunde tagas personer, med mindre än att de hade stor erfarenhet på det praktiska området bakom sig, och att man sålunda icke kunde finna lämpliga personer härför annat än bland sådana, som befunne sig ungefär i 40-års-åldern. Om det nu är så — och det är grunden för det hela — synes det mig icke riktigt rimligt, att, om man icke vill ha den, förrän de nått den mogenheten, och om man sedan låter dem tjäna, tills de kommit till samma lefnadsålder, som för andra statstjänstemän fordras för erhållande af full pension, de då icke komme i åtnjutande däraf vid sin afgang. Det synes mig som sagdt icke vara riktigt rätt mot dessa, och det kan heller icke ur synpunkten af statens välförstådda intresse vara tillfredsställande, ty om man nu fasthåller vid denna fordran på 67 lefnadsår och 35 tjänsteår och icke sätter ned antalet tjänsteår till 25, hvad blir då följden? Jo, följden kan lätt bli den, att, när vederbörande komma till full klarhet om detta, några sökande icke anmäla sig, som uppnått högre ålder än 30 år, den ålder, som behöfs för att tjänstemännen skola kunna uppnå tillräckligt antal tjänsteår för att erhålla full pension. Nå, om det blir följden, går man för dessa tjänster miste om den erfarenhet, som man just vill söka hos deras innehafvare, och som skulle med tämlig säkerhet förefinnas, för den händelse man kunde taga dem i tjänst vid 40 års ålder.

Det är således ur statsintressets synpunkt detta förslag blifvit framfördt, och jag tror, att det för statens eget bästa är förmånligt att godkänna Kungl. Maj:ts proposition i dess helhet. Jag vågar därför hoppas, att denna kammare skall taga den kungliga propositionen, sådan den föreligger.

Skulle mot förmodan och mot hvad jag som sagdt anser vara för statens eget bästa nödvändigt icke Kungl. Maj:ts proposition antages, kan det icke nekas, att det med afseende på de nuvarande tjänsteinnehafvarna låg något trösterikt i det uttalande, som gjordes af herr Carl Persson, då han sade, att man med afseende på dem finge sörja i det särskilda fallet. Det är en annan sida af saken, men jag håller mig icke till individerna, utan hvad som i denna fråga legat till grund

för min uppfattning är, att man bäst tjänar statens intresse genom att följa Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Kjellberg: Herr talman! Herr Carl Persson upprepade, att man borde ha valt andra vägar, och då får jag å min sida upprepa, hvad jag nyss sade, nämligen att andra vägar att rätta missförhållandena varit på tal, men rönt ett bestämdt motstånd, icke minst från herr Carl Perssons sida. Ty herr Persson har alltid varit emot, att man skulle få räkna några som helst tjänsteår annat än i statens tjänst. Således, den andra väg, som man talar om, finnes icke. Herr Persson är själf emot den, och de myndigheter, som blifvit hörda, äro också emot att införa denna nya princip, att man skall få räkna annat än tjänsteår i statens tjänst. Däraf följer just det, som herr Persson anmärkte i fråga om hospitalsläkare, nämligen att för dessa fordras det 30 tjänsteår. Och hvarför? Jo, därför att de börja sin bana som unga i statens tjänst och så fort de blifvit underläkare vid asylor eller hospital, få de räkna sina år till godo, när det gäller pensionen. Och detta — det måste jag upprepa många gånger och särskildt pointera — innebär tydligt, att läkare i olika ställning hafva olika rätt att räkna tjänsteår, att extra provinssiäläkare icke få räkna en dag i fråga om pensionen, medan däremot hospitalsläkare få göra det, och detta är således förklaringen på de 20 tjänsteåren i det ena fallet och de 30 i det andra fallet.

Således, då det icke finnes annan väg att gå, utan hvarje annan väg som föreslagits blifvit afstängd, så återstår, såvidt jag kan se, ingen annan möjlighet än att ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Vahlquist: Herr talman! Beträffande provinssiälkäarne vill jag säga, att jag i allt blifvit förekommen af den föregående talaren, herr Kjellberg, och jag behöfver således endast instämma i hvad han yttrade.

Beträffande pensionsbestämmelserna rörande vid landtbruksstyrelsen och landtbruksinstitutet anställd personal, statskonsulenter med flera vid landtbruk, vill jag erkänna, att för den händelse i den kungliga propositionen förekommit åtskilliga upplysningar, som efter utskottets beslut kommit till utskottets kännedom, så hade jag sannolikt stått på Kungl. Maj:ts sida beträffande pensionsfrågan äfven för dessa tjänstebefattningar.

Om man nämligen undersöker, huru det förhåller sig med denna personal och dennas utbildning, så finner man, att de allra flesta hafva förskaffat sig akademisk examen, och att således lång tid åtgått för dem att förvärfva den kompetens, som kräfves. Detta framgår otvetydigt, om man blott kastar en blick i statskalendern.

Emellertid anser jag mig, herr talman, vara skyldig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hellberg: Herr talman, mina herrar! Det är icke angenämt att tala i egen sak, men som det likväl lär anses, att jag bör

Om
ändringilagen
angående ci-
vila tjänstin-
nehafvares rätt
till pension.
(Forts.)

*Om
ändringilagen
angående ci-
vila tjänst-
nehafvares rätt
till pension.*

(Forts.)

säga ett par ord, så ber jag härmed något få beröra den föreliggande frågan.

Jag vill då erinra om att enligt den nya pensionslagen af den 11 oktober 1907 äger provinsialläkare vid uppnådda 62 lefnadsår och 27 tjänsteår att komma i åtnjutande af full pension, och att vid mindre antal tjänsteår, dock icke under 10, erhålla afkortad pension. Om således en person, en extra provinsialläkare, som nu förut icke haft någon statstjänst, sålunda icke varit järnvägläkare, fängelseläkare eller dylikt, utan endast tjänstgjort som extra provinsialläkare, vid 52 års ålder blir utnämnd till provinsialläkare, så är han skyldig att afgå vid 62 år, och då får han $10\frac{1}{27}$ — i pension, $10\frac{1}{27}$ af 4,000 kronor, d. v. s. 1,480 kronor. Nu kommer ju detta att upphjälpas genom inrättandet af den af en föregående talare omnämnda extra provinsialläkarnas pensionskassa, om hvars upprättande Riksdagen häromdagen fattade beslut. Men det är dock åtskilliga olägenheter förenade med denna också, åtminstone för en stor del af delägarne. Vid en i samband med uppgörandet af förslag till denna pensionskassa företagen undersökning visade det sig nämligen, att af 163 extra provinsialläkare var det icke mindre än 76, som voro öfveråriga i nämnda afseende. Detta gör, att alla dessa måste till den ifrågasatta pensionskassan betala mer eller mindre dryga tilläggsafgifter. För en extra provinsialläkare, som vid 40 år kommer in i kassan, blir afgiften, utom andra afgifter, 276 kronor per år. Och dessa afgifter stiga år efter år, och framåt 50-årsåldern utgöra de flera tusen kronor, som måste betalas in i denna extra pensionskassa.

Jag vill nu säga det, att då enligt statistiska uppgifter det synes, att befordran till provinsialläkare tenderar att bli mer och mer försevad — och ju mer den försevas, dess mer omöjligt blir det för dessa läkare att få hel pension, eftersom det fordras intill 27 år — så synes det mig nu, som om något borde göras, för att statspensionen till provinsialläkare icke må blifva alltför knapp, hvilket blir fallet, såsom jag försökt visa, när dessa på grund af stadgandena komma att ha skyldighet att afgå från befattningen vid 62 år. Till afhjälpan af denna olägenhet och för att jämväl bereda provinsialläkare, som förut varit extra provinsialläkare, någon lättnad i fråga om de af mig omnämnda dryga tilläggsafgifterna, anser jag därför i likhet med statskontoret, att en nedsättning i det enligt pensionslagen erforderliga antalet tjänsteår för hel pension åt provinsialläkare lämpligen bör vidtagas eller från 27 till 20 år.

Jag ber, herr talman, att därför få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Då det här talas om, att det är antalet tjänsteår i statens tjänst, som är bestämmande, när det är fråga om att afgöra tiden för uppnåendet af full pensionsålder, så kan jag icke underlåta att uppläsa 17 § i lagen, under hvilken dessa

läkare falla, som det nu är fråga om: »Tjänstår för erhållande af pension enligt denna lag beräknas icke allenast för tid, under hvilken tjänstinnehafvaren innehaft tjänst, som i denna lag afses, utan äfven för tid, under hvilken han innehaft annan statstjänst eller ock i statens tjänst haft *extra ordinarie anställning eller förordnade.*»

Om
ändringilagen
angående ci-
vila tjänstin-
nehafvares rätt
till pension.

(Forts.)

Således få de räkna tid äfven för det. Det är mycket gynnsamt ställdt enligt denna lagparagraf, under hvilken dessa tjänstemän falla. Jag får också säga, att de exempel, som herr Hellberg antydde, just synas mig visa riktigheten af detta mitt påstående. Jag skall välja samma exempel, som han gjorde. Om således en järnvägs-läkare tjänat som sådan i 10 år och som provinsialläkare i 10 år, får han full pension. Är det riktigt rätt, att han efter 10 års afgifter skall erhålla full pension? Jag kan ej finna det vara möjligt. Och för resten, den, som studerar statsverkets liggare och kommer till 10:e hufvudtiteln, finner, att af provinsialläkarekåren, som utgör 139 personer, äro icke mindre än 50 pensionärer, och ingen har under 4,000 kr. i pension.

Således ser man, att äfven med 27 tjänsteår ha de uppnått full pension, och därför torde icke heller det vara förenadt med någon fara att bebehålla dessa 27 tjänsteår.

Herr Kjellberg: Jag skall be att för tredje gången få svara herr Persson. När enligt 17 § pensionslagen provinsialläkare få rätt till pension, äfven om de varit anställda som extra i statens tjänst, så är detta alldeles riktigt. Men detta stadgande missuppfattas lätt, därför att det gäller att komma ihåg, att extra provinsialläkare äro icke extra i statens tjänst. Just de orden *extra ordinarie tjänst* och *extra provinsialläkare* blandas ofta ihop här. Man måste skilja isär dem och akta sig för denna hopblandning, då det nu är så, att de flesta avancera efter att förut ha varit extra provinsialläkare, under hvilken tid de icke få räkna sig till godo en enda dag i pensionshänseende. Men en del andra läkare, som varit *tillförordnade* provinsialläkare redan som kandidater eller eljest förordnade i statens tjänst, de få räkna denna tid sig till godo som tjänsteår. Jag måste sålunda ytterligare framhålla för herr Persson, att man bör vara försiktig, när man yttrar sig i denna fråga. Ty man kan lätt sammanblanda dessa båda termer, »extra ordinarie anställning i statens tjänst» och »extra provinsialläkare». Dessa bägge begrepp få emellertid som sagdt icke ihopblandas.

Herr Persson i Stallerhult: Ja, det vet jag, att det ställer sig så, men jag hemställer till herarna från städerna, huruvida herarna kunna vara med om ett sådant förslag som detta. Ty det är att märka, att statskontoret grundat sin anvisade väg därpå, att om denna väg följes, så måste man göra sådana bestämmelser, att extra provinsialläkare erhålla företräde att få provinsialläkaretjänst. Men det kan ju intressera stadsrepresentanterna, att stadsläkare

Om ändringilagen angående civila tjänstinehafvares rätt till pension. knappast kanske kunna få provinsialläkarebefattning, om de äro aldrig så kompetenta, utan statskontoret vill, att de extra provinsialläkarna skola ha provinsialläkarebefattningarna och sålunda utestänga stadsläkarna. Jag vill nu hemställa, huruvida man gör rätt mot dessa läkare. Jag tror ej, att ett sådant förslag är ägnadt att åstadkomma rättvisa härvidlag.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till nämnda hemställan med den af herr Persson i Stallerhult under öfverläggningen föreslagna ändring däri samt 3:o bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition; och blef Kungl. Maj:ts proposition af kammaren bifallen.

§ 19.

Slutligen föredrogs bankoutskottets memorial, nr 44, angående ändrad lydelse af §§ 17 och 18 i reglementet för riksbankens styrelse och förvaltning.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 20.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slotsstaterna;

nr 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 148, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen i vissa fall för statsverkets räkning af ränta å skattefrälsehemman m. m.;

nr 149, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående medgifvande af restitution af stämpelafgift för viss öfverlåtelse af egendom till sällskapet till understödjande af Malmqvistska barnuppfostningsanstalten i Stockholm;

nr 150, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af löneförhöjning åt revisorerna i generaltullstyrelsens revisionsbyrå Alban Keyser och Oscar Emil Torrén;

nr 151, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af öfverskott i den s. k. Djurgårdskassan till bygg-

nads- och reparationsarbeten vid Ulriksdals slott samt för anordnande af värmeledning i vissa rum å Drottningholms slott;

nr 152, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter skraddaren Hjalmar Ernst (Olsson) Nordin från Tunamalm i Bälinge socken;

nr 153, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter kaptenen i Jämtlands fältjägerregementes reserv Olof Lundin;

nr 154, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående visst förklarande i fråga om försäljning af fastigheten nr 19 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm;

nr 155, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Ulrika Dorotea Tillman och Hedvig Sofia Tillman;

nr 156, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter lägenhetsägaren Karl Andersson från Katrinelund å Sala stads område;

nr 157, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af behållning å extra ordinarie anlagen till nybyggnader för kustartilleriets förläggning m. m.;

nr 158, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af särskildt rekryteringsbidrag för fyllande af 1912 års stater;

nr 159, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen af en underofficerskåren vid Gottlands infanteriregemente tillhörig byggnad å Visborgs slätt;

nr 160, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt officers- och underofficerskårer, hvilka åsamkas förlust i afscende å en del dem tillhörande byggnader å mötesplatser;

nr 162, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i staten för ordinarie tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa;

nr 164, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande;

nr 165, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående fältläkarkårens omorganisation m. m.; och

nr 166, i anledning af väckt motion om ändrade grunder i vissa fall för sjöafflöning m. fl. förmåner, tillkommande personalen vid flottan under sjökommendering;

från särskilda utskottet nr 2:

nr 167, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation af tekniska högskolan m. m., äfvensom löneroglering för lektorer m. fl. befattningshafvare vid Chalmers tekniska läroanstalt m. m. samt i anledning af inom Riksdagen väckta motioner i dithörande ämnen; och

nr 195, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande af undervisningen i arkitektur vid konsthögskolan m. m. samt i anledning af inom Riksdagen väckta motioner i ämnet; samt

från sammansatta stats- och bankoutskottet nr 1:

nr 196, i anledning af dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om ökning af fonden för befrämjande af handtverk och därmed jämförlig mindre industri, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af anslag för täckande af förvaltningskostnader för nämnda lånefond år 1912; och

nr 197, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverförande af visst belopp till den i 19 § af lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar den 4 juli 1910 omförmälda fond.

§ 21.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk löneroglering för medicinalstyrelsen m. m.; och

nr 111, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anvisande af medel för fortsättande af arbetet med utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.;

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial:

nr 4, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande sammansatta stats- och bankoutskottets nr 1 utlåtande, nr 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående utlämnande af lån åt kommuner från konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. samt om anslag till utredningens verkställande; och

nr 5, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och bankoutskottets nr 1 kanslipersonal och vaktbetjäning; samt

bankoutskottets memorial, nr 45, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 2:o) af bankoutskottets utlåtande, nr 36, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition an-

gående ny stat för folkskollärarnas pensionsinrättning m. m., dels ock återremiss af punkten 10:o) af utskottets utlåtande nr 18.

§ 22.

Justerades protokollsutdrag.

§ 23.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Andersson* i Stårte under den 26 maj och
friherre *Fleetwood* » 2 dagar fr. o. m. den 26 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,32 e. m.

In fidem
Per Cronwall.

Torsdagen den 25 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda statsutskottets utlå-
tanden nr 110 och 111.

§ 2.

Sammansatta stats- och bankoutskottets nr 1 härefter före-
dragna memorial, nr 4, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut
rörande utskottets utlåtande, nr 1, i anledning af väckt motion
om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och
förslag angående utlämnande af lån åt kommuner från Konunga-
riket Sveriges stadshypotekskassa m. m. samt anslag om till utred-
ningens verkställande, lades till handlingarna.

§ 3.

Efter härpå skedd föredragning af sammansatta stats- och
bankoutskottets nr 1 memorial, nr 5, med hemställan om anvi-
sande af ersättning åt utskottets kanslipersonal och vaktbetjäning,
blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 4.

Vidare föredrogs bankoutskottets memorial, nr 45, med föran-
ledande af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 2:o) af
bankoutskottets utlåtande nr 36, i anledning dels af Kungl. Maj:ts
proposition angående ny stat för folkskollärarnas pensionsinrättning
m. m., dels ock återremiss af punkten 10:o) af utskottets utlå-
tande nr 18.

Punkten 1:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölles.

§ 5.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från jordbruksutskottet:

nr 199, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående visst undantag från gällande bestämmelser om tiden för skjutsentreprenader; samt

från bevillningsutskottet:

nr 200, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.;

nr 201, i fråga om dels särskild afgift för brännvin, som tillverkas vid bränneri under tid, då vissa utländska råämnen där användas, dels ock särskild skatt å dylika ämnen, använda vid tillverkning af stärkelse; och

nr 202, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets memorial, nr 40, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande, nr 32, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,13 e. m.

In fidem
Per Cronvall.